

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
GMINY DĄBRÓWNO
NA LATA 2012-2016
Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2016**

DĄBRÓWNO, LIPIEC - WRZESIEŃ 2012

JAN KOMOROWSKI URBANIKA
ul. Wykopy 11
60-001 Poznań

e-mail urbanika@yahoo.pl
tel. 508-230-160

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY DĄBRÓWNO NA LATA 2012-2018

Zespół autorski:

mgr Agata Czajka

mgr Jan Komorowski

mgr Mateusz Wrześniewski

1. WSTĘP	5
1.1. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA.....	5
1.2. KONCEPCJA I CEL OPRACOWANIA.....	5
1.3. METODYKA OPRACOWANIA.....	7
2. CHARAKTERYSTYKA GMINY	8
2.1. POŁOŻENIE.....	8
2.2. LUDNOŚĆ.....	9
2.3. UŻYTKOWANIE TERENU.....	9
2.4. ROLNICTWO.....	10
2.5. RYNEK PRACY.....	10
2.6. INFRASTRUKTURA.....	11
2.6.1. Gospodarka wodno-ściekowa.....	11
2.6.2. Gospodarka odpadami	12
2.6.3. Drogi i koleje.....	13
3. INWENTARYZACJA ZASOBÓW I SKŁADNIKÓW PRZYRODY	14
3.1. UKSZTAŁTOWANIE TERENU I BUDOWA GEOLOGICZNA.....	14
3.2. WARUNKI KLIMATYCZNE.....	14
3.3. WODY POWIERZCHNIOWE.....	15
3.4. WODY PODZIEMNE.....	17
3.4.1. Wody mineralne.....	17
3.4.2. Wody geotermalne.....	17
3.5. ZASOBY NATURALNE.....	17
3.6. LASY I GLEBY.....	17
3.7. CHARAKTERYSTYKA ELEMENTÓW PRZYRODY OŻYWIONEJ.....	21
3.8. WALORY KULTUROWE I TURYSTYCZNE.....	23
4. OCENA ZAGROŻEŃ I TENDENCJI PRZEOBRAŻEŃ ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	24
4.1. ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA.....	24
4.2. JAKOŚĆ WÓD POWIERZCHNIOWYCH.....	25
4.3. JAKOŚĆ WÓD PODZIEMNYCH.....	26
4.4. STAN I TENDENCJE PRZEOBRAŻENIA GLEB.....	28
4.5. ZMIANY W RZEźBIE TERENU I PRZYPOWIERZCHNIOWEJ WARSTWIE SKORUPY ZIEMSKIEJ.....	29

4.6. STAN I TENDENCJE NATĘŻENIA HAŁASU.....	29
4.7. STAN I TENDENCJE ZMIAN PRZYRODY OŻYWIONEJ.....	30
4.8. POLE ELEKTROMAGNETYCZNE.....	31
4.9. SYNTEZA DANYCH O STANIE PRZEOBRAŻEŃ ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO.....	32
5. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW WYŻSZEGO RZĘDU.....	33
6. WSPÓŁPRACA GMINY W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA.....	39
7. PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA I HARMONOGRAM JEGO REALIZACJI.....	39
7.1. DŁUGOTERMINOWA POLITYKA OCHRONY ŚRODOWISKA DO ROKU 2018.....	39
7.1.1. Ochrona powietrza atmosferycznego.....	39
7.1.2. Ochrona wód.....	41
7.1.3. Ochrona powierzchni ziemi.....	42
7.1.4. Racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych.....	43
7.1.5. Ochrona przed hałasem i oddziaływaniem pól elektromagnetycznych.....	45
7.1.6. Gospodarka odpadami.....	46
7.1.7. Ochrona zasobów przyrodniczych.....	47
7.1.8. Edukacja ekologiczna.....	47
7.2. HARMONOGRAM REALIZACJI ZADAŃ EKOLOGICZNYCH.....	49
8. MOŻLIWOŚCI POZYSKANIA ŚRODKÓW FINANSOWYCH NA REALIZACJĘ ZADAŃ W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA.....	57
9. ZARZĄDZANIE OCHRONĄ ŚRODOWISKA.....	91
9.1. ZARZĄDZANIE PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA.....	91
9.2. MONITORING REALIZACJI PROGRAMU.....	95
10. EDUKACJA EKOLOGICZNA.....	96
11. STRESZCZENIE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA.....	100

1. WSTĘP

1.1. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA

W celu realizacji polityki ekologicznej państwa na poziomie lokalnym, organ wykonawczy gminy w art. 17 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.) zobligowany jest do sporządzenia Gminnego Programu Ochrony Środowiska, który jest uchwalany przez Radę Gminy. Sporządza się go, podobnie jak politykę ekologiczną państwa, na 4 lata. Określa on cele ekologiczne, priorytety, harmonogram działań proekologicznych, oraz źródła finansowania niezbędne do osiągnięcia postawionych celów.

Program został opracowany w oparciu o obowiązujące przepisy prawne a także „Wytyczne sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym” wydane przez Ministerstwo Środowiska w grudniu 2002 roku. Wykaz aktów prawnych zgodnie z którymi sporządzono niniejsze opracowanie został umieszczony w załączniku.

Formalną podstawą sporządzenia Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Dąbrówno jest umowa zawarta pomiędzy Gminą Dąbrówno, ul.T.Kościuszki 21, 14-120 Dąbrówno, a firmą *Urbanika* z siedzibą w Poznaniu, ul. Wykopy 11, 60-001 Poznań.

1.2. KONCEPCJA I CEL OPRACOWANIA

Przedmiotem opracowania jest Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dąbrówno położonej w powiecie ostródzkim na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Na podstawie aktualnego stanu środowiska, źródeł jego zagrożeń oraz tendencji przeobrażeń Program Ochrony Środowiska określa cele polityki ekologicznej na terenie Gminy Dąbrówno, instrumenty realizacji programu, potrzebne środki finansowe oraz formy kontroli jego realizacji.

Problematyka ochrony środowiska obejmuje wszystkie jego elementy, a więc budowę geologiczną i bogactwa naturalne, wody powierzchniowe i podziemne, powietrze

atmosferyczne, rzeźbę terenu i pokrywę glebową, szatę roślinną i lasy, świat zwierząt, a także podstawowe walory kulturowe.

Dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju niezbędne są:

- ochrona środowiska przyrodniczego,
- rozwój gospodarczy,
- ład przestrzenny,
- warunki społeczne.

Z punktu widzenia środowiska przyrodniczego zrównoważony rozwój polega przede wszystkim na dążeniu do:

- zachowania możliwości odtwarzania się zasobów naturalnych,
- racjonalnego użytkowania zasobów nieodnawialnych i zastępowania ich substytutami,
- ograniczania uciążliwości dla środowiska i nie przekraczania granic wyznaczonych jego odpornością,
- zachowania różnorodności biologicznej,
- zapewnienia obywatelom bezpieczeństwa ekologicznego,
- tworzenia podmiotom gospodarczym warunków do uczciwej konkurencji w dostępie do ograniczonych zasobów i możliwości odprowadzania zanieczyszczeń.

Program Ochrony Środowiska powinien wytyczać cele polityki ekologicznej Gminy Dąbrówno, takie jak:

- racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych przez zmniejszenie zużycia energii, surowców i materiałów, a równocześnie wzrost udziału w wykorzystywaniu zasobów odnawialnych,
- ochronę powietrza i ochronę przed hałasem przez redukcję emisji gazów i pyłów oraz emitorów hałasu i wibracji,
- ochronę wód przez właściwą gospodarkę wodno-ściekową oraz racjonalizację zużycia wody,
- ochronę gleb i powierzchni ziemi przez racjonalną gospodarkę rolną i minimalizowanie destrukcyjnych oddziaływań przemysłu oraz komunikacji,
- ochronę zasobów przyrodniczych z uwzględnieniem bioróżnorodności przez zmniejszanie presji wynikającej z rozwoju gospodarczego.

1.3 METODYKA OPRACOWANIA

Program Ochrony Środowiska powinien być powiązany z dokumentami wyższej rangi i wynikać z zapisów Polityki Ekologicznej Państwa. Równocześnie Program Ochrony Środowiska powinien być skorelowany z dokumentami szczebla wojewódzkiego i powiatowego.

Spśród dokumentów szczebla wojewódzkiego i powiatowego przy sporządzaniu niniejszego opracowania zostały uwzględnione następujące dokumenty identyfikujące cele ekologiczne:

- Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020,
- Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018,
- Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Ostródzkiego na lata 2010-2012 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2013-2016.

Sprecyzowane w Programie Ochrony Środowiska Gminy Dąbrówno cele dotyczące ochrony środowiska, działań w kierunku zahamowania tendencji niekorzystnych oraz działań na rzecz zmniejszenia zagrożeń i poprawy stanu środowiska są skorelowane z celami zdefiniowanymi w dokumentach szczebla krajowego, wojewódzkiego i powiatowego.

Ponadto przy dokumentacji wykonawcy „Programu...” korzystali z:

- danych pochodzących z Urzędu Gminy w Dąbrównie,
- danych zawartych w *Raporcie o stanie środowiska Województwa Warmińsko Mazurskiego* Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Olsztynie
- danych zawartych w *Raporcie o stanie środowiska Powiatu ostródzkiego* Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Olsztynie,
- danych statystycznych z Głównego Urzędu Statystycznego, Państwowej Straży Pożarnej, Państwowego Instytutu Geologicznego,
- informacji będących w posiadaniu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko Mazurskiego,

Informacje o istniejącym stanie, potrzebach i planach związanych z ochroną środowiska zostały dostarczone przez samorząd gminny w formie ankiety.

W trakcie prac zostały zaangażowane różne strony będące zainteresowane zrównoważonym rozwojem Gminy Dąbrówno. Szczególne znaczenie miała ścisła i bieżąca współpraca wykonawcy z przedstawicielami Urzędu Gminy.

2. CHARAKTERYSTYKA GMINY

2.1. POŁOŻENIE

Gmina Dąbrówno położona jest w południowo-zachodniej części województwa warmińsko-mazurskiego w Powiecie Ostródzkim. Zajmuje powierzchnię 165 km², na której położonych jest 28 miejscowości oraz 17 sołectw. Jest to siódma pod względem obszarowym gmina powiatu ostródzkiego, zajmująca 9,4 % jego powierzchni.

Do najważniejszych szlaków komunikacyjnych na terenie gminy należą drogi wojewódzkie nr 537 Lubawa –Pawłowo oraz nr 542 Rychnowo - Działdowo.

Rys. 1. Położenie Gminy Dąbrówno w powiecie ostródzkim

Źródło: Opracowanie własne

2.2. LUDNOŚĆ

Tabela 1. Ludność gminy Dąbrówno wg miejsca zameldowania w latach 2008-2010 (stan na 31.XII)

Liczba mieszkańców		
2008	2009	2010
4476	4448	4410

Źródło: Bank danych regionalnych (<http://www.stat.gov.pl>)

Tabela 2. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2008-2010 (stan na 31.XII)

Liczba mieszkańców		
2008	2009	2010
60	59	58

Źródło: Bank danych regionalnych (<http://www.stat.gov.pl>)

W 2010 roku na 100 mężczyzn przypadało 95 kobiet. Gęstość zaludnienia wynosiła 26 osób/km². Wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców wynosił 100.

2.3. UŻYTKOWANIE TERENU

Tabela 3. Użytkowanie terenu

Użytkowanie	Dąbrówno gmina powierzchnia [ha]
Powierzchnia ogółem	16 574
Powierzchnia gospodarstw rolnych	6669,63
Sady	7,12
Łąki	256,61
Pastwiska	489,92

Źródło: GUS 2010

2.4. ROLNICTWO

W gminie Dąbrówno rolnictwo stanowi ważną gałąź gospodarki. Powierzchnia gruntów rolnych stanowi ok. 40 % powierzchni całkowitej. Liczba gospodarstw rolnych wynosi 342, a średnia powierzchnia gospodarstwa indywidualnego wynosi ok. 20 ha co jest wielkością wyższą niż średnia krajowa (ok. 7 ha). Powierzchnia zasiewów w 2010 r. – 4692,64 ha, powierzchnia głównych ziemiopłodów: zboża – 3850,42 ha, ziemniaki – 61,14 ha, przemysłowe – 578,81 ha.

Większość gospodarstw prowadzi produkcję wielokierunkową bez wyraźnie określonej specjalizacji. W strukturze upraw przeważa uprawa zbóż a w szczególności uprawa pszenicy i pszenżyta, co jest uwarunkowane m. in. jakością gleb.

2.5. RYNEK PRACY

Rynek pracy poza rolniczą działalnością tworzą miejscowe zakłady przemysłowe, przedsiębiorstwa o profilu produkcyjno-usługowym, usługi (handel, gastronomia, itd.) oraz instytucje i urzędy publiczne. Na terenie gminy występuje umiarkowanie mała ilość zakładów produkcyjnych i usługowych. Działają tu np. duża jak na warunki lokalne kopalnia żwiru General Żwir w Gardynach, firma ITALEST w Saminie, czy też kopalnia kruszywa OKSM w Brzeźnie Mazurskim.

Tabela 4. Wybrane dane o rynku pracy w 2010 roku w powiecie ostródzkim oraz gminie Dąbrówno

Wyszczególnienie	Powiat	Gmina
Pracujący	18687	433
Bezrobotni zarejestrowani	7841	416
W tym kobiety	54,5	228

Źródło: Bank danych regionalnych (<http://www.stat.gov.pl>)

Tabela 5. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w 2010 roku

Wyszczególnienie	Powiat	Gmina
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON ogółem	8050	216
w tym w sektorze przemysłowym i budowlanym	1847	64
w tym w sektorze usługowym	5770	134

Źródło: Bank danych regionalnych (<http://www.stat.gov.pl>)

2.6. INFRASTRUKTURA

2.6.1. Gospodarka wodno-ściekowa

Według danych Programu Wojewódzkiego na terenie województwa nie występuje na większą skalę deficyt wody ani zagrożenie pustynnienia obszarów rolnych. Poza obszarami Żuław nie występują znaczne zagrożenia powodzią. Źródłem poboru wody do celów komunalnych i przemysłowych na terenie gminy są wody podziemne.

Wg danych z 2011r długość sieci wodociągowej wynosi 95,5 km, korzysta z niej 4500 osób. Przyłączy wodociągowych jest w gminie 695. Wsie rozproszone, szczególnie te małe, zaopatrują się w wodę z własnych studni wierconych lub kopanych.

Zasadnicza część wody do celów użytkowych mieszkańców gminy pobierana jest z ujęć podziemnych eksploatowanych przez podmioty wybrane przez Gminę na zasadzie przetargu. Są to ujęcia wykazane w tabeli poniżej.

Tabela 6. Lokalizacja komunalnych ujęć wody na terenie gminy Dąbrówno.

Rodzaje ujęć	Liczba (szt.)	Pobór wody [m³/dobę]
Studnie głębinowe SUW Dąbrówno	2	193
Studnie głębinowe SUW Elgnowo	2	41
Studnie głębinowe SUW Lewańd Wielki	2	31
Studnie głębinowe SUW Samin	2	156
Studnie głębinowe	2	95

SUW Elgnowo		
Studnie głębinowe SUW Wadzyn	2	82

Źródło : Dane z UMiG Dąbrówno.

Długość sieci kanalizacji na terenie gminy wynosi 42,8 km. Liczba mieszkańców korzystających z kanalizacji to 2800 osób (wg danych z 2011r). Liczba przyłączy do sieci kanalizacyjnej wynosi 515. Brak informacji o pozostałych mieszkaniach (nie podano danych).

W gminie zlokalizowanych jest 20 przydomowych oczyszczalni ścieków jednak zasadnicza ilość ścieków komunalnych na terenie gminy jest oczyszczana w komunalnej oczyszczalni ścieków.

W 2010 roku wybudowano na terenie gminy 9,3km sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej, w roku 2011 nie udało się wybudować nowych odcinków. Sieć wodociągowa została rozbudowana o 2,7km w roku 2010 oraz 0,7km w roku 2011.

2.6.2. Gospodarka odpadami

Gmina Dąbrówno należy do Związku Gmin Regionu Ostródzko-Iławskiego „Czyste Środowisko”, w skład którego wchodzi następujące 19 gmin:

- 1.Gmina Ostróda
- 2.Gmina Łukta
- 3.Gmina Grunwald
- 4.Gmina Dąbrówno
- 5.Gmina Jonkowo
- 6.Gmina Małdyty
- 7.Gmina Lubawa
8. Gmina Iława
9. Gmina Kurzętnik
- 10.Gmina Godkowo
- 11.Gmina Nowe Miasto Lubawskie
- 12.Miasto Ostróda
- 13.Miasto Iława
- 14.Miasto i Gmina Olsztynek
- 15.Miasto i Gmina Miłomłyn
- 16.Miasto i Gmina Miłakowo
- 17.Miasto i Gmina Morąg
- 18.Miasto i Gmina Zalewo
- 19.Miasto Nowe Miasto Lubawskie

Działania Związku Gmin Regionu Ostródzko – Iławskiego „Czyste Środowisko” realizowane są w ramach **"Kompleksowego Programu Gospodarki Odpadami na terenie Związku Gmin „Czyste Środowisko”**.

Realizacja I-go etapu Programu Gospodarki Odpadami obejmuje:

- budowę Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych przy składowisku w Rudnie k/Ostródy, w tym modernizację składowiska odpadów sprowadzającą się do wybudowania linii segregacji odpadów, stanowiska biodegradacji w formie kompostowni i nowoczesnej kwatery do bezpiecznego deponowania balastu.

Realizacja II-go etapu

- wdrożenie i realizację Programu selektywnej zbiórki odpadów,
- wdrożenie programu edukacji ekologicznej,

Związek Gmin Regionu Ostródzko-Iławskiego "Czyste Środowisko" został wpisany do rejestru związków międzygminnych w 1995 r. Działa na podstawie ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (rozdział 7). Zadania związku to budowa i utrzymanie ekologicznego składowiska odpadów komunalnych oraz gospodarka odpadami komunalnymi.

Szacuje się, iż w ciągu roku w gminie Dąbrówno wytwarza się około 1300 Mg odpadów komunalnych, do czego dochodzą odpady generowane przez oczyszczalnię ścieków w Dąbrównie, która, zgodnie z planami UG Dąbrówno, zostanie częściowo zmodernizowana do roku 2013 (budowa zbiornika na osad). Odpady wywożone są na składowiska położone poza terenem gminy. Na terenie większej części gminy jest prowadzona selektywna zbiórka poszczególnych rodzajów odpadów. Na terenie gminy nie prowadzi się w unieszkodliwiania lub odzysku odpadów. Wobec braku własnego składowiska odpadów gmina planuje nadal prowadzić gospodarkę odpadami w oparciu o składowisko położone poza jej terenem. Rozwiązywanie problemów gospodarki odpadami może następować wspólnie z innymi gminami powiatu ostródzkiego w ramach Związku Gmin Regionu Ostródzko-Iławskiego.

2.6.3. Drogi i koleje

Do najważniejszych szlaków komunikacyjnych na terenie gminy należą drogi wojewódzkie nr 537 i 542, których długość na omawianym terenie wynosi 21,025 km. Wymienione drogi pełnią ważną funkcję komunikacyjną, gdyż zapewniają połączenie gminy z innymi ośrodkami oraz spełniają istotne znaczenie gospodarcze i turystyczne. Podobne znaczenie mają drogi powiatowe, których łączna długość na terenie gminy wynosi 84,998 km. Ponadto, na terenie gminy funkcjonuje sieć dróg gminnych i zakładowych służące miejscowym potrzebom. Łączna długość dróg gminnych wynosi 78,950 km.

3. INWENTARYZACJA ZASOBÓW I SKŁADNIKÓW PRZYRODY

3.1. UKSZTAŁTOWANIE TERENU I BUDOWA GEOLOGICZNA

Obszar gminy położony jest w syneklizie perybałtyckiej platformy wschodnioeuropejskiej, w pobliżu niecki brzeżnej paleozoicznej platformy zachodnioeuropejskiej. Łączna miąższość skał osadowych, osadzonych w paleozoiku, mezozoiku i kenozoiku może wynosić około 2,5 - 3,0 km. Poniżej zalega prekambryjskie podłoże krystaliczne.

Budowa geologiczna pagórkowatej moreny czołowej w północno-zachodniej części gminy, charakteryzuje się dużą zmiennością osadów; obok osadów niespoistych (piasków, żwirów, głązów) występują spoiste utwory gliniaste. Podłoże pozostałych terenów stanowią gliny zwałowe, a w części południowej i wschodniej terenu gminy - w większości jest to morena przemyta zbudowana od powierzchni z piasków i żwirów lodowcowych.

W rejonie Jezior Dąbrowskich - z uwzględnieniem ich głębokości - głębokość rynien przekracza 60 m. Obok jezior rynny wypełnione są holocenijskimi osadami jeziornymi i bagiennymi. Ponadto, na terenie gminy występuje dość naczna ilość drobnych form wytopiskowych, które w dużej części wypełnione są osadami organicznymi.

Miąższość utworów czwartorzędowych jest dość zróżnicowana i waha się w granicach od kilkudziesięciu metrów w części południowo-wschodniej gminy do 150 m - w części zachodniej gminy. W profilu czwartorzędu przeważają spoiste gliny zwałowe przewarstwione wodnolodowcowymi osadami piaszczysto - żwirowymi.

Powierzchnię podczwartorzędową stanowią osady młodszego trzeciorzędu.

3.2. WARUNKI KLIMATYCZNE

Stosunki klimatyczne są wynikiem warunków geograficznych. Obszar Pojezierza Iławsko - Ostródzkiego leży w strefie pojezierzy północno - wschodniej Polski i należy według Romera (1957), do mazurskiej dzielnicy klimatycznej. Klimat w obrębie Pojezierza charakteryzuje się dużą zmiennością wynikającą ze ścierania się wpływów klimatu oceanicznego w postaci prądów płynących z pn. - zach. oraz klimatu kontynentalnego, którego fale płyną od wsch. i pd. - wsch. Duży wpływ na kształtowanie się klimatu wywiera niewielka odległość od Bałtyku, wzniesienia n.p.m., ukształtowanie terenu, duża liczba zbiorników wód jeziornych, bagien oraz pokrycie znacznych połaci lasami.

Wiosna na Pojezierzu Iławsko - Ostródzkim trwa zazwyczaj dwa miesiące, tj.: od trzeciej dekady marca do końca maja lub początku czerwca, z przymrozkami do połowy maja. Okres wczesnowiosenny charakteryzuje się częstym niedoborem opadów, co w połączeniu z suchymi wiatrami wiejącymi w tym czasie z kierunków wschodnich stwarza częściowo

niekorzystne warunki odnowieniowe na piaszczystych glebach leśnych. Lato trwa 70 - 80 dni. Przypada tu okres największych opadów (ok. 40 % opadów rocznych). Jesień jest długa - od początku września do drugiej dekady grudnia. Zima trwa przez 90 dni z czego 40 - 50 dni z temperaturą poniżej 0°C.

Typowa dla strefy klimatu przejściowego zmienność klimatu uwidacznia się w znacznych wahaniach temperatur i ilości opadów. Średnie roczne temperatury powietrza wynoszą ponad +7°C. Najchłodniejszym miesiącem jest styczeń (średnia temperatura -3°C), a najcieplejszym lipiec (średnia temperatura ponad +17°C). Długość trwania okresu wegetacyjnego 220 - 221 dni w roku. Średnia temperatura +12°C. W okresie tym duże szkody w uprawach leśnych wyrządzają częste przymrozki wczesne (początek września) oraz przymrozki późne (w maju a nawet w początkach czerwca).

Suma opadów rocznych 550 - 700 mm. Średnia liczba dni z opadami wynosi ok. 160 - 170 w ciągu roku. Największa ilość opadów przypada na miesiące letnie tj. na okres od czerwca do sierpnia i wynosi około 80 - 100 mm miesięcznie. Na rozkład opadów tego terenu wywiera dodatkowo wpływ jego jeziorność. Ponieważ większej jeziorności odpowiadają większe zasoby pary wodnej w powietrzu, korzystnie wpływa to na zwiększenie opadów (Schmuck 1959). Cechą charakterystyczną jest także duża wilgotność względna powietrza, wynosząca około 82 %. Największa jest w grudniu do około 90 %, najmniejsza w maju 70%.

W skali całego roku największą frekwencję wykazują wiatry z kierunku zachodniego i północno - zachodniego, które panują przez połowę dni w roku. Średnia liczba dni bezwietrznych w ciągu roku wynosi 5. Wpływ wiatru na las ma zarówno dodatnie, jak i ujemne skutki. Ułatwia zapylenie drzew, rozsiewanie nasion, ale także powoduje powstawanie wywrotów, złomów i karłowacenie drzew na skrajach kompleksów leśnych. Omawiany obszar w stosunku do innych regionów Polski ma klimat niekorzystny, gdyż powietrze jest nasycone większą ilością wilgoci, panują tu niższe temperatury, krótszy jest okres wegetacyjny roślin, częstsze są gwałtowne zmiany pogody.

3.3. WODY POWIERZCHNIOWE

Udział wód powierzchniowych (jezior i cieków) w ogólnej powierzchni gminy Dąbrówno wynosi ok. 6,0 %. O takiej zasobności gminy w wody powierzchniowe decydują przede wszystkim występujące na jej obszarze zbiorniki wodne. Pod względem hydrograficznym rzeki występujące na terenie gminy należą do zlewni rzeki Wkry. Tylko wschodni fragment gminy należy do innych dorzeczy - część północna tego fragmentu odwadniana jest źródłisko i górny

bieg Marózki (dorzecze Pregoty), a część południowa przez rzekę Szkotówka (dorzecze Wkry).

Garb Lubawski wraz z kulminacją Wzgórz Dylewskich jest węzłowym obszarem hydrograficznym, z którego rzeki biorą początek i odpływają we wszystkich kierunkach.

Takie położenie cieków sprawia, że mają one na ogół małe przepływy.

Zgodnie z podziałem zlewniowym zarządzanie wodami na terenie gminy Dąbrówno nadzoruje Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Gdańsku.

Rzeka Wel jest lewobrzeżnym dopływem Drwęcy. Swoje źródła bierze we wsi Bartek leżącej na północ od jeziora Dąbrowa Wielka, w okolicach Wzgórz Dylewskich.

Długość całkowita rzeki wynosi 118,0 km, z czego na terenie gminy Dąbrówno przepływa odcinkiem 6,1 km.

Wszystkie ciekę charakteryzuje śnieżno – deszczowy system zasilania, z dwoma wysokimi stanami wody w ciągu roku oraz jednym minimum. Po osiągnięciu wiosennego maksimum (w okresie pomiędzy styczniem a kwietniem), stany wody i przepływy rzek zmniejszają się. Wezbrania letnie (lipiec, sierpień) są zdecydowanie mniejsze od wiosennych. Minimum przypada pomiędzy lipcem i październikiem. Przejścia od stanów najwyższych do najniższych są łagodne, a różnice pomiędzy średnimi miesięcznymi stanami maksymalnymi i średnimi miesięcznymi stanami minimalnymi wynoszą niewiele. Średni przepływ rzeki Wel przy wypływie z jeziora Mała Dąbrowa wynosi około 1 m /sek. Przepływy pozostałych większych cieków są mniejsze o około rząd wielkości. Największa z nich (Mała Wkra) 3 km przed ujściem do jeziora Mała Dąbrowa ma średni przepływ około 0,15 m /sek.

Na terenie gminy Dąbrówno występuje kilka naturalnych zbiorników wodnych - jezior, które pełnią zarówno funkcje rekreacyjne jak i gospodarcze (zbiorniki hodowlane) zasilane głównie wodami powierzchniowymi.

Na obszarze gminy znajduje się 10 jezior o łącznej powierzchni ponad 914 ha, co stanowi 5,5 % ogólnej powierzchni gminy. Wszystkie jeziora, za wyjątkiem jeziora Dąbrowa, położone są w obszarach chronionego krajobrazu.

Zdecydowana większość jezior jest pochodzenia polodowcowego, głównie typu rynnowego. Najczęściej są one długie i wąskie o stromych brzegach, znacznych głębokościach i zróżnicowanym dnie. Często porośnięte roślinnością zanurzoną typu trzcina, pałka wąskolistna, moczarka, rdest, rogatek. Dominujące gatunki ryb to: węgorz, sielawa, lin, okoń, leszcz, szczupak.

Celem zapewnienia ochrony zbiorników wodnych posiadających walory przyrodnicze i wypoczynkowe na terenie gminy Dąbrówno były Wojewoda Olsztyński wprowadził Rozporządzeniem Nr 45 z dnia 5 czerwca 1998 r. strefę ciszy na dwóch jeziorach: Dąbrowa Wielka I Dąbrowa Mała.

3.4. WODY PODZIEMNE

3.4.1. Wody mineralne

Wody mineralne na terenie województwa zostały odkryte w rejonie północno-zachodnim (Frombork, Braniewo, Pasłęk). Północne rejony województwa posiadają lepsze warunki ewentualnego pozyskiwania takich wód (płytsze pokłady). Na terenie gminy Dąbrówno na głębokościach 1,1-1,5 km można się spodziewać występowania wód mineralnych o znaczeniu leczniczym, należących do grupy wód pospolitych. Są to najprawdopodobniej wody chlorkowo-sodowe, nadające się wyłącznie do kąpieli wymagające podgrzania lub rozcieńczenia. Ewentualne ich pozyskiwanie wymagałoby przeprowadzenia badań.

3.4.2. Wody geotermalne

Na terenie gminy Dąbrówno dotychczas nie odkryto wód geotermalnych. Wody geotermalne (o temperaturze powyżej 20C) występują w jednym miejscu na terenie powiatu, tj. w okolicach Morąga. Są to wody o temperaturze ok. 52C залęgające na głębokości 2,4km.

3.5. ZASOBY NATURALNE

Na obszarze gminy Dąbrówno znajdują się przede wszystkim udokumentowane złoża surowców naturalnych, głównie kruszyw pospolitych w postaci kredy jeziornej, piasku, żwiru i kruszywa naturalnego. Udokumentowane zasoby surowców naturalnych występują przede wszystkim w miejscowości Brzeźno Mazurskie, Gardyny, Kalbornia, Leszcz, Osiekowo i Wądryń, gdzie rozpoznane są zasoby kruszywa naturalnego - złoża zawierające piasek ze żwirem. Pozostałe złoża mają charakter lokalnych odkrywek eksploatowanych przez mieszkańców gminy na potrzeby własne.

Na terenach podmokłych jest eksploatowana kreda jeziorna oraz można spodziewać się występowania torfu.

3.6. LASY I GLEBY

Według klasyfikacji geobotanicznej W. Szafera, lasy gminy Dąbrówno zaliczane są do I Krainy Bałtyckiej i IV Krainy Mazowiecko - Podlaskiej. Szata roślinna jest silnie zróżnicowana. Występują tu zarówno gatunki o szerokim zasięgu geograficznym np. sosna zwyczajna, dąb szypułkowy jak i gatunki graniczne, których zasięg zanika na granicy krainy np. buk zwyczajny, jawor, dąb bezszypułkowy. Na obszarze Garbu Lubawskiego, który charakteryzuje się

pagórkowatym, pojeziernym krajobrazem (z Górą Dylewską o wysokości 312 m n.p.m.) w 1994 roku został utworzony Park Krajobrazowy Wzgórz Dylewskich. Na tym terenie dominują gleby gliniaste w odróżnieniu od obrębu Olsztynek, gdzie gleby wytworzone są z sandrów.

Lasami stanowiącymi własność Skarbu Państwa zarządza zgodnie z ustawą o lasach (Dz.U.1991. Nr 101 poz. 444 z późn. zmianami) Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe. (Nie dotyczy to jednak lasów wchodzących w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa oraz lasów będących w użytkowaniu wieczystym na mocy odrębnych przepisów). Organami wykonawczymi w realizacji zadań związanych z zarządaniem nad lasami są Dyrektorzy Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych.

Podstawową jednostką organizacyjną w strukturze zarządzania Lasów Państwowych jest Nadleśnictwo, którym kieruje Nadleśniczy.

Administracyjnie lasy na terenie gminy Dąbrówno należą do Nadleśnictwa Nidzica, Nadleśnictwa Lidzbark oraz Nadleśnictwa Olsztynek, które nadzorowane są przez RDLP w Olsztynie. Przynależą one do Obszaru Funkcjonalnego „Zielone Płuca Polski”. Ogólna powierzchnia Lasów Państwowych na terenie gminy wynosi 1906,57 ha (co stanowi 11,5 % ogółu powierzchni gminy). Powierzchnie leśne wraz z gruntami zadrzewionymi i zakrzewionymi na terenie gminy zajmują 2560 ha - w tym powierzchnia lasów niepaństwowych (stan na 31 grudnia 2004 roku).

Na obszarze Nadleśnictwa Olsztynek lasy na gruntach położonych w gminie Dąbrówno zajmują powierzchnię 1621,81 ha. Nadleśnictwo Lidzbark zajmuje 159,36 ha (w tym powierzchnia leśna 106,43 ha), natomiast nadleśnictwo Nidzica - 125,40 ha.

Gmina Dąbrówno charakteryzuje się niską lesistością wynoszącą 15,5 % (lesistość powiatu ok. 29 %), co sprawia, że gmina należy do gmin o najniższej lesistości w województwie. Lasy występują na terenie całej gminy w postaci rozproszonych enklaw, o niewielkich powierzchniach oraz jednego zwartej kompleksu w północno-wschodniej części gminy, który należy do Obszaru Chronionego Krajobrazu Wzgórz Dylewskich.

Lasy w obrębie granic gminy nie tworzą zwartej kompleksów leśnych, za wyjątkiem jednego kompleksu w północno-wschodniej części. Głównie są to niewielkie powierzchnie w postaci enklaw, które wraz z innymi mniejszymi powierzchniami zadrzewień, rzekami, jeziorami oraz torfowiskami tworzą tzw. korytarze ekologiczne, dające między innymi możliwość migracji zwierząt.

Dominującym typem siedlisk w lasach występujących na terenie gminy Dąbrówno jest las świeży (Lśw.), las mieszany świeży (LMśw.), a także bór mieszany świeży (BMśw.) i bór świeży (Bśw.). Pozostałe typy siedliskowe to między innymi: olesy (OI) i las wilgotny (LW).

W występującym naturalnym drzewostanie na terenie gminy przeważają następujące gatunki lasotwórcze:

Nadleśnictwo Olsztynek:

- sosna - 25,0 %;
- brzoza - 23,0 %;
- buk - 19,0 %;
- dąb - 18,0 %;
- świerk - 11,0 %
- olcha - 4,0 %;

Nadleśnictwo Lidzbark:

- sosna - 87,0 %;
- brzoza - 4,4 %;
- olsza - 3,0 %;
- dąb - 2,5 %;
- świerk - 1,8 %;
- pozostałe gatunki - 0,6 %;

Nadleśnictwo Nidzica:

- sosna - 88,0 %;
- brzoza - 6,0 %;
- świerk - 3,0 %;
- dąb - 2,0 %;
- olsza i inne - 1,0 %.

Na terenie poszczególnych Nadleśnictw część lasów została uznana jako lasy ochronne. W Nadleśnictwie Olsztynek całkowita powierzchnia lasów ochronnych na terenie gminy wynosi 293,7 ha, z czego drzewostany wodochronne stanowią 41,13ha, drzewostany glebochronne 98,45 ha, ostoje zwierzyny 20,99 ha, a cenne fragmenty rodzimej przyrody 130,80 ha. Nadleśnictwo Lidzbark posiada 8,44 ha lasów ochronnych na terenie gminy, które zostały zakwalifikowane jako lasy wodochronne. Natomiast do Nadleśnictwa Nidzica na terenie gminy Dąbrówno należą lasy zakwalifikowane jako ostoje zwierząt chronionych - 2,39 ha. W lasach ochronnych prowadzi się gospodarkę leśną zapewniającą utrzymanie spełnianych funkcji ochronnych. Istnienie takich form ochronnych na terenie lasów w gminie Dąbrówno w sposób zasadniczy wpływa na możliwości ich wykorzystywania dla celów rekreacyjnych. Racjonalna gospodarka leśna zapewnia ochronę gleb i terenów szczególnie narażonych na zniszczenie lub uszkodzenie oraz o specjalnym znaczeniu społecznym, ochronę wód powierzchniowych oraz głębinowych.

Właściwa gospodarka leśna pozwala lasom istniejącym na terenie gminy Dąbrówno na spełnianie (w sposób naturalny lub też w wyniku działalności człowieka) różnych funkcji, które można podzielić na dwie podstawowe grupy: produkcyjną i pozaprodukcyjną.

Funkcje produkcyjne (gospodarcze) lasu, polegają na zdolności do produkcji biomasy i ciągłego powtarzania tego procesu, co umożliwi trwałe użytkowanie drewna i surowców nieдрzewnych pozyskiwanych z lasu, w tym użytków gospodarki łowieckiej. W konsekwencji prowadzi to do uzyskiwania dochodów.

Do funkcji pozaprodukcyjnych należy zaliczyć między innymi funkcje ekologiczne (ochronne) oraz funkcje społeczne. Funkcje ekologiczne wyrażają się między innymi korzystnym wpływem lasów na kształtowanie klimatu, skład atmosfery, regulację obiegu wody w przyrodzie, ochronę gleb przed erozją i krajobrazu przed stepowaniem, zachowanie potencjału biologicznego bardzo dużej liczby gatunków i ekosystemów, a także różnorodności krajobrazu. Z kolei funkcje społeczne lasu kształtują korzystne warunki zdrowotne i rekreacyjne dla społeczeństwa, zapewniają rozwój kultury, nauki i edukacji ekologicznej społeczeństwa.

Nadzór nad lasami niepaństwowymi sprawuje Starosta. Pod jego nadzorem na terenie gminy Dąbrówno znajduje się 243,0 ha (wg ewidencji prowadzonej przez gminę - stan na koniec 2004 roku) i są to lasy należące do osób fizycznych.

Przynależność województwa warmińsko-mazurskiego, a tym samym gminy Dąbrówno do obszaru „Zielone Płuca Polski” (ZPP) oznacza preferowanie celów ekologicznych w polityce regionalnej oraz prowadzenie zrównoważonej gospodarki leśnej „Zielone Płuca Polski” to nazwa porozumienia zawartego przez samorzady województw północno-wschodniej Polski, które zostało podpisane 13 maja 1988 roku w Białowieży i było pierwszym dokumentem odrzucającym rozwój gospodarczy oparty o proces industrializacji na rzecz rozwoju opartego o przesłanki proekologiczne. Kierowanie Porozumieniem oparte miało być na dwóch zespołach wzajemnie się uzupełniających. Obecnie strukturę przestrzenną ZPP tworzą województwa: podlaskie, warmińsko - mazurskie (bez jednej gminy), północna część województwa mazowieckiego, a także część województwa pomorskiego (6 gmin) i kujawsko - pomorskiego (9 gmin), zajmując 20 % powierzchni kraju. Każdy z wymienionych regionów charakteryzują wysokie walory przyrodnicze. Ich umiejętne wykorzystanie jest szansą rozwoju gospodarczego tych terenów w sposób, który przyniesie korzyści zarówno środowisku naturalnemu jak i miejscowym społecznościom.

Za działalność na rzecz ekorozwoju Zielonych Płuc Polski od 1994 roku przyznawana jest nagroda „Zielonego Liścia” (pierwsze w Polsce prywatne wyróżnienie przyznawane osobom, które przyczyniły się do promowania, rozwoju i realizacji programu ekorozwoju na obszarze Zielone Płuca Polski).

Pokrywą glebową gminy tworzą przede wszystkim utwory lodowcowe tj. gliny, piaski i gwałowiska oraz wodno-lodowcowe piaski, żwiry, pyły i ropy. Kompleksy gleb brunatnych występują sporadycznie, koncentrując się w pobliżu Brzeźna Mazurskiego i na północ od jeziora Dąbrowa Mała. Wśród utworów piaszczystych dominują piaski zwałowe i przesortowane piaski akumulacji wodno-lodowcowej, w postaci piasków luźnych i słabo gliniastych. W gminie piaski te występują najliczniej, natomiast pyły tylko sporadycznie.

Torfy występują w rozproszonych kompleksach, głównie w pobliżu Starego Miasta, Fiugajek, Samina i Ostrowitego.

Gleby o niskiej przydatności rolniczej występują w rejonie rynien jezior Dąbrowskich, na pozostałym obszarze gminy przeważają gleby średnio urodzajne (IV klasy bonitacyjnej) z dużym kompleksem gleb urodzajnych (IVa i III klasy bonitacyjnej) w rejonie Elgnowa. Gleby słabo urodzajne, głównie V i VI klasy bonitacyjnej dominują w południowym pasie przylegającym do jezior oraz w okolicy Gardyn.

3.7. CHARAKTERYSTYKA ELEMENTÓW PRZYRODY OŻYWIONEJ

Teren gminy należy do funkcjonalnego obszaru „Zielone Płuca Polski” i charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem zasobów środowiska naturalnego o zachowanych naturalnych zasobach.

Istniejące formy ochronne na terenie gminy Dąbrówno to:

- Park Krajobrazowy Wzgórz Dylewskich,
- Dąbrowieński Obszar Chronionego Krajobrazu,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Jeziora Mielno
- Użytek ekologiczny „Brzeźno Mazurskie”

Na terenie gminy znajduje się ponadto 6 obiektów objętych ochroną jako pomniki przyrody.

Tabela 7. Pomniki przyrody w gminie Dąbrówno.

Nr	Lokalizacja	Forma	Nazwa	Obwód przy powołaniu [cm]	Nr ew.	Akt prawny
1.	leśnictwo Napromek oddz. 185	2 głazy narzutowe	2 granity	600 i 700	309	R-X-309/64 11.03.1964 r.
2.	Tulodział skraj parku	pojedyncze drzewo	jesion wyniosły	368	400	RGŻL-op-400/84 z 11.06.1984 r.

3.	leśnictwo Napromek oddz. 172a	pojedyncze drzewo	buk pospolity	350	495	Dz. Urz. WRN w Suwałkach Nr 7 poz. 26 z 1984 r.
4.	leśnictwo Napromek oddz. 186f	pojedyncze drzewo	jesion wyniosły	320	496	Zarz. Nr 21 Woj. Olsztyńskiego z 08.03.1989 r.
5.	leśnictwo Napromek oddz. 179k	głazowisko	150 głazów narzutowych	od 276 do 490	966	Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 152, poz. 2513 z 27.12.2001 r.
6.	leśnictwo Dylewo oddz. 106, 115, 116	głazowisko	1100 głazów narzutowych	od 230 do 620	967	Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 152, poz. 2513 z 27.12.2001 r.

Źródło : Wykaz pomników przyrody w województwie warmińsko-mazurskim, RDOŚ Olsztyn, styczeń 2010

Na obszarze gminy Dąbrówno nie jest zlokalizowany park narodowy, jednak na znacznych jej obszarach występują lasy chronione jako lasy wodochronne, ostoje zwierzyny i lasy nasienne.

Gmina Dąbrówno należy do działu pomorskiego jednostki geobotanicznej. Szata roślinna gminy podobnie jak szata roślinna województwa należy do najbardziej interesującej na terenach nizinnych. Wpływ na to może mieć między innymi urozmaicona rzeźba terenu, wpływ północnego klimatu, różnorodność gleb, bogactwo wód i torfowisk oraz stosunkowo niewielkie przekształcenia ekosystemów. Gmina położona jest na obszarze występowania zbiorowisk roślinnych o subatlantyckim zasięgu. Występują tu także gatunki borealne czyli północne, ale nieco w mniejszej ilości niż na obszarze północno-wschodniej części województwa. Widoczny jest też wpływ roślinności typowej dla zachodniej części Europy Środkowej. Do najbardziej charakterystycznych składników szaty roślinnej należą zbiorowiska leśne, torfowiskowe i wodne.

Na terenie gminy podstawowym skupiskiem roślinnym są lasy stanowiące naturalną formację roślinną. Głównym gatunkiem drzewostanu jest sosna, kolejnym obszarowo gatunkiem jest buk. Z cennych gatunków występuje modrzew, a z drzew liściastych dąb, brzoza, olcha, grab i osika. W lasach gminy występują też rośliny niskie, dziko rosnące: m. in. konwalia majowa, malina kamionka, orlica pospolita, jarzębiec pospolity. Ponadto w lasach gminy znajdują się porosty, mchy oraz roślinność naczyniowa. Występowanie porostów świadczy o niewielkim stopniu degradacji środowiska naturalnego. Przyjęto bowiem, że intensywność występowania na określonym terenie, ich gatunkowa frekwencja, są pewnym wskaźnikiem stopnia zanieczyszczenia powietrza. Roślinność naczyniowa terenu gminy poza roślinami pospolitymi reprezentowana jest przez rośliny chronione, z których można wymienić: malinę moroszkę, wawrzynek wilczyko, pokrzyk wilczą jagodę, turówkę wonną i konwalię majową.

Bogaty świat roślinny gminy stwarza doskonałe warunki do bytowania na tym terenie licznych gatunków zwierząt. Na terenie gminy występuje bogata fauna, bytują tutaj między innymi: jelenie, sarny, dziki, lisy, zające oraz borsuki, tchórze, kuny, jeże, wiewiórki a także myszy, krety, ryjówki, nornice. Z licznych gatunków ptaków występują tu: orły bieliki, orliki, sikory, dzięcioły, pełzacze, kowaliki, sowy, puchacze, wilgi i inne. Ponadto na terenie gminy

zamieszkują płazy i gady. Płazy są drapieżnikami, wiele z nich odgrywa pożyteczną rolę, np. oczyszczanie szkótek i upraw leśnych, pól i ogrodów. Płazy ze względu na posiadanie nagiej skóry są bardzo wrażliwe na występowanie zanieczyszczeń powietrza i wody. Ich obfite występowanie na terenie gminy jest wskaźnikiem niewielkiego zanieczyszczenia środowiska. Na terenie gminy z płazów żyją m. in.: rzekotka drzewna, ropucha szara i zielona, żaba wodna, jeziorkowa, trawna i moczarkowa, z gadów: jaszczurka żyworodna, zwinka i zielona, padalec zwyczajny, żółw błotny, żmija zygzakowata i zaskroniec zwyczajny.

Liczna jest populacja ichtiofauny. Duża powierzchnia wód powierzchniowych powoduje występowanie ryb uznawanych za pospolite, takie jak: sieja, sielawa, szczupak, okoń, leszcz, sandacz, jazgarz, krąp, karp, karaś, węgorz, kleń, jaź, miętus, płoć, ukleja, ciernik itp., ale także szczególnie cenne gatunki wędrowne; czyli ryby łososiowate (troć, pstrąg potokowy, łosoś). Wpływ na to ma występowanie relatywnie czystych wód w rzekach oraz szybki ich nurt.

3.8. WALORY KULTUROWE I TURYSTYCZNE

O walorach turystycznych gminy Dąbrówno stanowią jeziora, malowniczo ukształtowany teren, relatywnie czyste środowisko, atrakcje przyrodnicze usankcjonowane prawnie: Park Krajobrazowy Wzgórz Dylewskich, pomniki przyrody, użytki ekologiczne, oraz atrakcje kulturowe: zabytki Dąbrówna i całej gminy, stanowiska archeologiczne, parki wiejskie i zabytkowe cmentarze, aleje przydrożne oraz sąsiedztwo Pól Grunwaldzkich i miejsca tradycyjnie związane z historią bitwy pod Grunwaldem.

Na terenie gminy zlokalizowane są 284 miejsca noclegowe ulokowane w 47 obiektach, wśród których dwa obiekty są całoroczne. W 2011 roku skorzystało z nich około 5000 osób odwiedzających gminę. Znakomitą większość obiektów noclegowych stanowią gospodarstwa agroturystyczne.

Na niewielkim fragmencie północnej części gminy przebiega szlak Grunwaldzki Waplewo - Samborowo. Jako szlak rowerowy (śladem „zwiniętych torów”) wykorzystywana jest była linia kolejowa Ostróda - Dąbrówno. Dodatkowo, przez teren gminy przechodzi szlak kajakowy rzeki Wel - trudny i uciążliwy, o długości 98,5 km Dąbrowa Wielka - Drwęca. Przepływa przez 10 jezior (m.in. jezioro Dąbrowa Wielka, Dąbrowa Mała i Pancer) na terenie 7 gmin.

4. OCENA ZAGROŻEŃ I TENDENCJI PRZEOBRAŻEŃ ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

4.1. ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA

WIOŚ w Olsztynie co roku opracowuje „Ocenę jakości powietrza w województwie warmińsko-mazurskim”. Ocena polega na zaliczeniu strefy (powiatu, aglomeracji) do określonej klasy (A, B, C), która zależy od stężenia zanieczyszczeń występujących na jej obszarze i wiąże się z określonymi wymaganiami, co do działań na rzecz poprawy jakości powietrza.

Objaśnienia dotyczące „działań wynikających z klasyfikacji”:

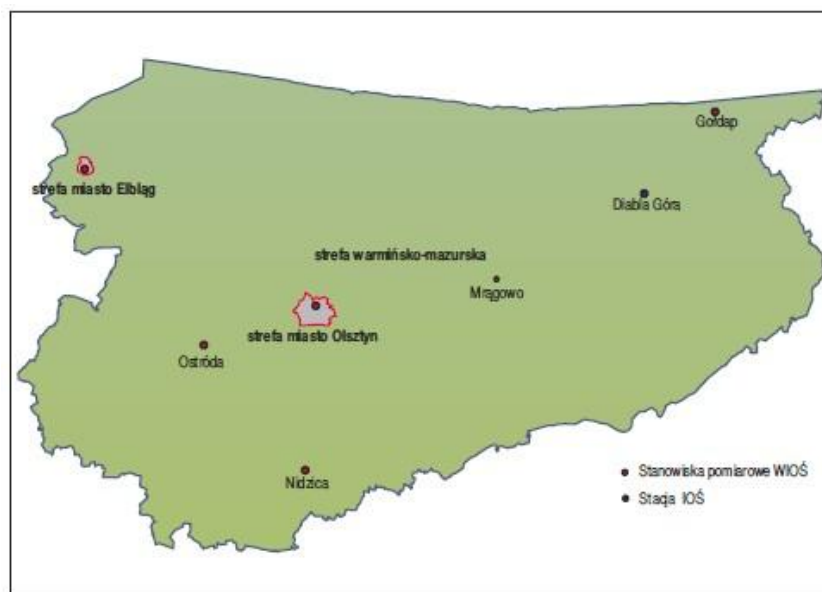
Dz.1 dla klasy A: - utrzymanie jakości powietrza w strefie na tym samym lub lepszym poziomie,

Dz.2 dla klasy B: - określenie obszarów przekroczeń dopuszczalnych stężeń, dążenie do osiągnięcia stężeń poniżej poziomów dopuszczalnych na tych obszarach,

Dz.3 dla klasy C: - określenie obszarów przekroczeń dopuszczalnych stężeń oraz wartości dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji, podjęcie działań na rzecz jakości powietrza – opracowanie programu ochrony powietrza.

Powiat ostródzki został zakwalifikowany do klasy A (dane WIOŚ za rok 2010).

Rys. 2. Rozmieszczenie stacji pomiarów zanieczyszczeń powietrza w 2010r.

Źródło: Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego za 2010 r.

Emisja zanieczyszczeń do atmosfery pochodzi z dwóch źródeł zanieczyszczeń: stacjonarnych i mobilnych.

- Do źródeł stacjonarnych zaliczają się m. in. kotłownie lokalne, zakłady produkcyjne, instytucje, które opalane są paliwem stałym, gazowym lub płynnym. Powodują one tzw. emisję niską.
- Źródła mobilne to środki transportu emitujące do atmosfery takie zanieczyszczenia jak: tlenki węgla, azotu i siarki, sadzę oraz węglowodory. Powodują one także zapylenie wtórne poprzez ścieranie się nawierzchni dróg i opon pojazdów.

Podstawowymi parametrami charakteryzującymi stan zanieczyszczenia powietrza są średnie stężenia substancji w powietrzu dla określonych okresów uśredniania, określane jako emisja.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie przeprowadził na terenie powiatu ostródzkiego badania wartości stężeń: dwutlenku siarki, dwutlenku azotu i benzenu. Każdorazowo wyniki były znacznie niższe od norm dopuszczalnych, co pozwoliło na zakwalifikowanie powiatu ostródzkiego do strefy A, czyli strefy o poziomach stężeń, które nie przekraczają wartości dopuszczalnych z uwzględnieniem dozwolonych częstości przekroczeń.

Przedstawione powyżej analizy odnoszą się także do gminy Dąbrówno, gdzie również normy wartości dopuszczalnych nie zostały przekroczone.

Głównymi źródłami emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego w Gminie Dąbrówno są: niska emisja (paleniska indywidualne) i transport (natężenie ruchu na drodze 537 i 542).

Zagrożenia:

Najważniejsze problemy występujące na terenie gminy Dąbrówno w kwestii zanieczyszczenia powietrza to:

- Zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego wynikające ze spalania paliw stałych, głównie w sektorze komunalno - bytowym,
- Zanieczyszczenia powietrza związane ze wzrostem liczby pojazdów przejeżdżających przez gminę (komunikacyjne).

4.2. JAKOŚĆ WÓD POWIERZCHNIOWYCH

Wody dwóch jezior gminy (Dąbrowa Mała i Dąbrowa Wielka) były dotychczas badane w 1995 r. i 2008r. przez WIOŚ w Olsztynie. Oba reprezentują obecnie II klasę czystości.

Dziewięć z dziesięciu jezior na terenie gminy Dąbrówno położonych jest w obszarach chronionego krajobrazu.

Zarówno wody rzeki Wel jak i pozostałych cieków zlokalizowanych na obszarze gminy Dąbrówno są stosunkowo mocno narażone na obciążenie zanieczyszczeniami bakteriologicznymi.

Poważnym źródłem zanieczyszczeń wód jest uprawa roli i hodowla zwierząt. Stosowane w rolnictwie nawozy sztuczne i pestycydy w znacznej części splukiwane są z wodami opadowymi do cieków wodnych, powodując ich zanieczyszczenie. Odpady płynne z hodowli zwierząt - gnojowica, trafiająca na pola bez żadnego przetworzenia, również przyczynia się do znacznego skażenia wód oraz gleb. Z tego względu istniejący niezadowalający stan czystości cieków wodnych na obszarze gminy wymaga podjęcia zdecydowanych działań w kierunku uporządkowania gospodarki wodno - ściekowej. Wymaga to inwestycji, przede wszystkim w rozbudowę kanalizacji sanitarnej.

Zagrożenia:

Wody powierzchniowe gminy są zagrożone bezpośrednio lub pośrednio punktowymi źródłami zanieczyszczeń. Spływy powierzchniowe z terenów rolniczych występują w ograniczonym, w stosunku do lat minionych, zakresie z racji ograniczenia terenów rolniczych położonych w zasięgu spływów. Spowodowane jest to zmniejszeniem terenów uprawnych oraz częściowym przeznaczaniem terenów rolniczych na tereny rekreacyjne. Jednakże kwestia właściwego postępowania w gospodarstwach rolnych z wykorzystaniem i magazynowaniem gnojowicy i obornika (m. in. potrzeba budowy płyt gnojowych) wpływać może na stan środowiska wodnego.

Perspektywę poprawy stanu wód powierzchniowych w gminie Dąbrówno upatruje się w rozbudowaniu sieci kanalizacyjnej i wodociągowej a także w inwestycjach dot. gminnej oczyszczalni ścieków w Dąbrównie. Dodatkowo ochrona wód oraz ich obrzeży powinna znajdować swoje odzwierciedlenie w opracowywanych planach zagospodarowania przestrzennego.

4.3. JAKOŚĆ WÓD PODZIEMNYCH

Zgodnie z podziałem regionalnym wg. B. Paczyńskiego (Atlas hydrologiczny Polski 1995 r), obszar gminy Dąbrówno znajduje się w I hydrogeologicznym regionie mazowieckim. Na jej obszarze zbiorniki wód podziemnych o znaczeniu użytkowym występują w utworach czwartorzędowych oraz trzeciorzędowych i związane są z występowaniem zasobów wód podziemnych należących do Lokalnych Zbiorników Wód Podziemnych LZWP. W obrębie

gminy Dąbrówno gospodarczo wykorzystywane są wody pitne w utworach czwartorzędowych, które wymagają procesów uzdatniania.

Do wód podziemnych zaliczane są także wody gruntowe, które charakterem i głębokością występowania odzwierciedlają cechy konfiguracyjne terenu oraz budowę geologiczną jego podłoża. Są to wody typu wodorowęglanowo-wapniowe oraz wodorowęglanowo-wapniowo-magnezowe.

Na terenie gminy Dąbrówno wody użytkowanego poziomu wodonośnego (czwartorzędowego), ujmowane studniami wierconymi, zalegają na głębokościach rzędu od kilkunastu metrów do około 80 m pod powierzchnią terenu. Warstwy wodonośne tego poziomu występują na różnych głębokościach nawet na jednym ujęciu. Są to głównie piaski i żwiry międzymorenowe. Lokalnie, w części południowej gminy użytkowane są również wody z poziomu trzeciorzędowego. Warstwy wodonośne od powierzchni terenu posiadają na ogół naturalną izolację z warstw o słabej przepuszczalności. Użytkowy poziom wodonośny o zróżnicowanej izolacji, często słabej i narażony na zanieczyszczenia z powierzchni terenu, zalega w południowo rozciągniętym pasie środkowym gminy – w rejonie rynien jezior Dąbrowskich.

Eksploatacja wód podziemnych do picia i na potrzeby gospodarcze na terenie gminy bazuje głównie na czwartorzędowym piętrze wodonośnym. Z tego poziomu ujmowana jest woda rozprowadzana siecią wodociągową do jednostek osadniczych.

Na jakość wód podziemnych na analizowanym terenie wpływ mają istniejące tu warunki hydrogeologiczne oraz formy prowadzonej działalności. Stan czystości wód podziemnych na terenie gminy Dąbrówno jest słabo rozpoznany. W ramach monitoringu krajowego jak i regionalnego, nie zlokalizowano tu żadnego punktu pomiarowo-kontrolnego jakości wód podziemnych.

Punkt monitoringu wód podziemnych (sieci krajowej) położony najbliżej gminy Dąbrówno znajduje się na terenie powiatu nidzickiego w Nidzicy (gm. Nidzica), na obszarze występowania GZWP 214 i 215. W punkcie tym badania próbek wody wskazywały na klasę czystości Ib (wysoką). Badania jakości wód podziemnych prowadzone są przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska oraz Wojewódzki Inspektorat Sanitarny w Olsztynie.

Wody mineralne na terenie województwa zostały odkryte w rejonie północno-zachodnim (Frombork, Braniewo, Pasłęk). Północne rejony województwa posiadają lepsze warunki ewentualnego pozyskiwania takich wód (płytsze pokłady).

Zagrożenia:

Podstawowym zagrożeniem wód podziemnych są zanieczyszczenia przenikające z powierzchni ziemi, do której dostają się w wyniku zanieczyszczeń gruntu, przenikania wód

powierzchniowych lub opadowych, zawierających zanieczyszczenia znajdujące się w powietrzu. Zagrożenia antropogeniczne wynikają w szczególności z: chemizacji rolnictwa, stosowania nawozów naturalnych niezgodnie z Kodeksem Dobrej Praktyki Rolniczej, zanieczyszczeń atmosfery (opad pyłów i gazów imitowanych do atmosfery), związanych między innymi z dużym natężeniem ruchu komunikacyjnego, nieszczelnych zbiorników (np.: ściekowych (szamba), paliwowych) oraz nieodpowiednio zabezpieczonych podłoży składowisk odpadów.

4.4. STAN I TENDENCJE PRZEOBRAŻENIA GLEB

Badaniami gleb w szerokim zakresie zajmuje się Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Olsztynie. Podstawowe badania gleb obejmują określenie w nich odczynu oraz zawartości przyswajalnych form makroelementów (fosforu, potasu, magnezu). Na podstawie ostatnich badań przeprowadzonych w latach 2005-2008 stwierdzono, iż gleby województwa cechują się wysoką kwasowością. Gleby bardzo kwaśne stanowiły 22% a kwaśne 38% powierzchni użytków rolnych w województwie. Łącznie więc gleby wymagające wapnowania stanowiły 60%, gleby lekko kwaśne, wymagające okresowego wapnowania stanowią 24%, a o odczynie obojętnym 14% powierzchni. Tylko 2% gleb użytków rolnych województwa charakteryzowało się odczynem alkalicznym. Rośliny uprawiane na glebach kwaśnych mają gorsze warunki wzrostu i rozwoju. Związane jest to z niekorzystnymi właściwościami fizycznymi, chemicznymi i biologicznymi, z niedoborem oraz nadmiarem wielu składników pokarmowych, a nawet z toksycznym oddziaływaniem na uprawiane rośliny. Każdego roku wraz z plonami roślin uprawnych wywozi się z pól bardzo dużo składników mineralnych, w tym wapnia, magnezu, potasu, fosforu. Gdy stosowane dawki nawozów alkalizujących środowisko są niskie, wówczas zakwaszenie gleb potęguje się. Wapnowanie gleb lekkich o pH poniżej 5,5 i ciężkich o pH poniżej 6 należy uznać za potrzebne, a poniżej 4,5-5 bezwzględnie konieczne dla utrzymania należytej produktywności roślin oraz uzyskiwania odpowiedniej jakości pasz i żywności, a także dobrego funkcjonowania ekosystemów.

Według danych Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej Oddział w Olsztynie, odczyn pH gleb użytków rolnych powiatu ostródzkiego w latach 1998-2001 kształtował się w przedziale 61-80% udziału gleb kwaśnych i bardzo kwaśnych. Wskaźnik ten dla gminy Dąbrówno kształtuje się w okolicach 70%.

Badania chemizmu gleb ornych prowadzone są również w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego zlokalizowanych jest 11 punktów badań. Wyniki badań zawartości metali ciężkich (łącznie kadm, miedź, nikiel,

ołów oraz cynk) dla wszystkich badanych punktów województwa wykazują naturalną zawartość metali ciężkich – stopień 0 (gleby nie zanieczyszczone). Natomiast zawartość siarki siarczanowej odpowiadała w przypadku ww. punktu - I stopniowi zanieczyszczenia (zawartość niska, naturalna) najniższemu z wykazanych na terenie województwa. Ponadto prowadzone były badania zawartości silnie rakotwórczych substancji – wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA), których zawartość w przypadku reprezentatywnego dla gminy punktu stwierdzono - 0 (naturalną).

Zagrożenia:

- degradacja chemiczna (niewłaściwe stosowanie nawozów mineralnych i pestycydów) oraz zakwaszenie gleb,
- degradacja fizyczna (związana z działalnością górniczą, mechanizacją rolnictwa oraz erozją),
- degradacja przez niewłaściwe melioracje: jednostronne osuszanie oczek śródpolnych, odwadnianie gruntów, brak możliwości retencjonowania wody. Szczególnie jest to dotkliwe w odniesieniu do ważnych przyrodniczo kompleksów gleb hydrogenicnych. Skrajnie niekorzystne zabiegi to próby osuszania torfowisk,
- intensyfikacja użytkowania rolniczego i zagospodarowania turystycznego.

Gmina Dąbrówno położona jest w strefie średniej zagrożenia erozją jednakże na tych terenach występują lasy ograniczające możliwość działań erozyjnych.

4.5. ZMIANY W RZEŹBIE TERENU I PRZYPOWIERZCHNIOWEJ WARSTWIE SKORUPY ZIEMSKIEJ

Powierzchnia terenu w gminie jest stosunkowo falista, miejscami pagórkowata, nie sprzyja jednak występowaniu niepożądanych zmian w rzeźbie terenu, takich jak przemieszczanie się warstw przypowierzchniowych (osuwiska, spęływanie).

4.6. STAN I TENDENCJE NATĘŻENIA HAŁASU

Hałas jest zanieczyszczeniem środowiska i pochodzi z licznych źródeł oraz charakteryzuje się powszechnością występowania. Długotrwałe występowanie hałasu wywołuje zmęczenie, podatność na stres, bezsenność, a więc jego wpływ na człowieka jest zdecydowanie negatywny. Głównym źródłem hałasu uciążliwego dla środowiska przyrodniczego i ludzi jest komunikacja i przemysł. Uciążliwość hałasu zależy od jego poziomu, pory i częstotliwości jego trwania. Dominującym źródłem hałasu w środowisku miejskim jest ruch kołowy. O wielkości

poziomu hałasu decyduje przede wszystkim hałas pojazdów, natężenie ruchu, udział taboru ciężkiego w natężeniu ruchu pojazdów kołowych, prędkość pojazdów i inne.

Ze względu na rolniczo-turystyczny charakter Gminy Dąbrówno podstawowym źródłem hałasu, decydującym o klimacie akustycznym tego terenu, jest hałas komunikacyjny. Ustalenie oddziaływania dróg pod względem emisji hałasu zależy od wielu czynników, takich jak: zabudowa terenu, przebieg drogi (nasyp, wykop), nachylenie itp. Strefy oddziaływania powinny być weryfikowane okresowymi pomiarami.

Gwałtowny rozwój motoryzacji spowodował zmiany klimatu akustycznego, który tak jak w całym województwie również na terenie gminy Dąbrówno ulega postępującemu pogorszeniu. Również tu konsekwencją znacznego wzrostu liczby pojazdów samochodowych jest między innymi:

- proces stabilizacji hałasu na wysokim poziomie w godzinach szczytu komunikacyjnego,
- proces rozciągania się godzin szczytu komunikacyjnego: do późnych godzin nocnych (godz. 24.00) i wczesnych godzin porannych (godz. 5.00),
- istotny wzrost natężenia ruchu w godzinach nocnych, co powoduje jedynie niewielki spadek rejestrowanych poziomów w stosunku do pory dziennej i skutkuje brakiem możliwości odpoczynku osób mieszkających w otoczeniu głównych szlaków komunikacyjnych.

Zagrożenia:

- uciążliwość hałasu dla okolicznej zabudowy,
- zanieczyszczenia wód okolicznych w rzekach i rowach melioracyjnych,
- zalewanie terenów okolicznych spływami wód opadowych z jezdni,
- wypadki drogowe z udziałem ludzi i zwierząt dziko żyjących,
- podwyższone poziomy zanieczyszczenia powietrza,
- zanieczyszczenia gleb, upraw i roślin.

4.7. STAN I TENDENCJE ZMIAN PRZYRODY OŻYWIONEJ

Szata roślinna

Szata roślinna występująca na terenie gminy spełnia następujące funkcje:

- ochronną – polegającą na ochronie gleb przed nadmierną erozją wietrzną i wodną, jak również stanowiącą ostoję i schronienie dla świata zwierzęcego;
- retencyjną – polegającą na retencjonowaniu zasobów wodnych (opadów

atmosferycznych i wód podziemnych);

- dekoracyjną wynikającą w dużej mierze z naturalnych cech roślinności (kształt, barwa), uzyskiwane dzięki temu efekty plastyczne – dekoracyjne korzystnie oddziałują na psychikę człowieka.

Zagrożenia:

Szata roślinna poddawana jest zagrożeniom i degradacji ze strony:

- zanieczyszczeń powiązanych z ruchem komunikacyjnym,
- zanieczyszczeń wód,
- intensywnego ruchu turystycznego.

Świat zwierzęcy

Zasoby świata zwierzęcego gminy Dąbrówno są bogate. Występują tu rzadkie gatunki zwierząt dziko żyjących.

Zagrożenia:

Dla tej grupy największym zagrożeniem ich egzystencji i dalszego rozwoju są:

- nieprawidłowa gospodarka leśna,
- nadmierna presja inwestycyjna,
- intensywny ruch turystyczny,
- pogarszanie kondycji środowiska przyrodniczego.

4.8. POLE ELEKTROMAGNETYCZNE

Dominującym pod względem intensywności źródłem promieniowania elektromagnetycznego w krajobrazie powiatu ostródzkiego są nadajniki stacji bazowych telefonii komórkowych analogowych i cyfrowych pracujące w paśmie 900MHz i 1 800MHz oraz elektroenergetyczne linie napowietrzne (EELN) o napięciu 220 kV i 110 kV.

Na obszarze gminy Dąbrówno zlokalizowana jest elektroenergetyczna linia napowietrzna 220 kV Włocławek – Olsztyn. W gminie Dąbrówno znajdują się także 3 maszty telefonii komórkowej – w Dąbrównie, na południe od Zamkowego Młyna oraz w miejscowości Lewańd Wielki.

Pole elektromagnetyczne występujące przy antenach telefonii komórkowej mocowanych na kratownicowych masztach występuje na przestrzeni kilkunastu metrów na poziomie

zawieszenia anteny. Normy techniczne i przepisy aktualnie stosowane w Polsce dotyczące umieszczania anten stacji zabezpieczają wymagane odległości od miejsc przebywania ludzi.

Zagrożenia:

- potencjalne zagrożenie negatywnym oddziaływaniem pól elektromagnetycznych na mieszkańców, spowodowane brakiem zapisów w planie zagospodarowania przestrzennego gminy poświęconych ochronie przed polami elektromagnetycznymi.

4.9. SYNTEZA DANYCH O STANIE PRZEOBRAŻEŃ ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

Na podstawie zebranych informacji i ich analizy sporządzono listę problemów ekologicznych, jakie występują na terenie Gminy Dąbrówno.

Tabela 8. Przyczyny i sposoby rozwiązania problemów środowiskowych na terenie Gminy Dąbrówno

Problem ekologiczny (forma degradacji środowiska)	Główne przyczyny występowania problemu	Ogólne metody w zakresie przeciwdziałania określone problemowi
Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego	stosowanie indywidualnego ogrzewania (węglowego) nasilony ruch komunikacyjny	<ul style="list-style-type: none">• przechodzenie na paliwa ekologiczne lub promowanie nowoczesnych bardziej wydajnych kotłów węglowych• tworzenie i rozszerzanie stref ochronnych• prowadzenie nowych nasadzeń leśnych na terenach nieużytków• poprawienie płynności ruchu drogowego, budowa nowych dróg, remonty i przebudowa istniejących dróg
Hałas	niewielkie zakłady przemysłowe i obiekty usługowe duży ruch komunikacyjny	<ul style="list-style-type: none">• przebudowa złych rozwiązań węzłów komunikacyjnych• budowa nowych, remonty i przebudowa istniejących dróg• modernizacja zakładów przemysłowych
Zanieczyszczenie wód powierzchniowych	brak skanalizowania całej gminy	<ul style="list-style-type: none">• pełne skanalizowanie gminy• budowa indywidualnych oczyszczalni tam gdzie doprowadzenie sieci kanalizacyjnej jest trudne do wykonania ze względu na budowę terenu

Zanieczyszczenie wód podziemnych	nieszczelne zbiorniki bezodpływowe lub ich brak	<ul style="list-style-type: none">• pełne skanalizowanie gminy• kontrola szczelności zbiorników bezodpływowych
Degradacja szaty roślinnej	degradacja gleb	<ul style="list-style-type: none">• właściwa pielęgnacja szaty roślinnej• stosowanie gatunków odpornych na zanieczyszczenia<ul style="list-style-type: none">• zalesianie nieużytków• wzbogacanie gleb środkami glebotwórczymi (kompost)

Źródło: opracowanie własne

5. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW WYŻSZEGO RZĘDU

Program ochrony środowiska Gminy Dąbrówno powinien być powiązany z dokumentami wyższej rangi i wynikać z zapisów Polityki Ekologicznej Państwa.

Program powinien być także powiązany z dokumentami szczebla wojewódzkiego i powiatowego, takimi jak:

- Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego,
- Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego,
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko Mazurskiego,
- Program Ochrony Środowiska Powiatu Ostródzkiego.

Polityka Ekologiczna Państwa

Celem polityki ekologicznej państwa jest stworzenie warunków niezbędnych do realizacji ochrony środowiska kraju. Polityka ekologiczna państwa na lata 2007-2010 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011-2014 wpisuje się w funkcjonującą w tej dziedzinie praktykę Unii Europejskiej, w której średniookresowe programy działań Wspólnoty są sporządzane od wielu lat.

Polityka ekologiczna stanowi element harmonizowania rozwoju kraju poprzez równoważenie celów ochrony środowiska z celami gospodarczymi i społecznymi.

Podstawowym celem polityki ekologicznej państwa jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego społeczeństwa oraz realizacji zasady zrównoważonego rozwoju. Realizacja polityki ekologicznej państwa powinna w coraz większym stopniu dokonywać się poprzez:

- zmiany modelu produkcji i konsumpcji,
- zmniejszanie materiałochłonności, wodochłonności i energochłonności gospodarowania,

- stosowanie najlepszych technik i dobrych praktyk gospodarowania,
- w następnej kolejności poprzez tradycyjne, ochronne działania jak oczyszczanie gazów odlotowych i ścieków, unieszkodliwianie odpadów itp.

Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego

Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020 uchwalona 31 sierpnia 2005 r. przez Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Dokument ten określa cele i priorytety polityki rozwoju prowadzonej na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

W dokumencie tym została określona wizja rozwoju województwa:

„Warmia i Mazury regionem, w którym warto żyć...”

Cel główny strategii województwa brzmi:

Spójność ekonomiczna, społeczna i przestrzenna Warmii i Mazur z regionami Europy

Strategia rozwoju województwa koncentruje się na trzech polach aktywności:

I – Konkurencyjna gospodarka, II – Otwarte społeczeństwo, III – Nowoczesne sieci

Każdemu celowi strategicznemu przypisano cele operacyjne:

I – Konkurencyjna gospodarka

- **wzrost konkurencyjności firm** – niezależnie od branży, jak i wielkości przedsiębiorstwa. Konkurencyjność może dotyczyć zarówno firm z sektorów zaawansowanych technologii, jak i przedsiębiorstw opierających swoją działalność o niskie koszty siły roboczej. Jej wzrost powinien dotyczyć wszystkich sektorów, czyli rolnictwa, przemysłu, sfery usług rynkowych (w tym turystyki) i nierynkowych. Wyższa konkurencyjność gospodarki wpłynie jednocześnie na możliwości świadczenia usług związanych ze starzeniem się społeczeństwa, a także możliwości realizacji wizji społeczeństwa informacyjnego,
- **skuteczny system pozyskiwania inwestorów zewnętrznych** – pojawienie się nowych inwestorów jest niezbędne dla rynku pracy, ale również dla rozwoju regionalnych więzi gospodarczych oraz wzmożenia konkurencji między firmami,

- **wspieranie systemu produkcji i promocja wytwarzanej w regionie żywności wysokiej jakości** – realizacja tego celu operacyjnego powinna przyczynić się do rozszerzenia oferty produktowej Warmii i Mazur, a także zwiększenia aktywności promocyjnej. Podkreślenia wymaga fakt, że realizacja tego celu przewidywana jest przede wszystkim na obszarach wiejskich,
- **wzrost potencjału turystycznego** – już w poprzedniej strategii turystyka była traktowana jako jedna z wiodących dziedzin Warmii i Mazur. Obecny cel operacyjny zakłada wzrost potencjału turystycznego przy poszanowaniu wymagań środowiska przyrodniczego. W tym celu przewidywanych jest kilka grup działań: opracowanie koncepcji produktów turystycznych, wspieranie rozwoju odpowiedniej infrastruktury, poprawa jakości oferty turystycznej, współpraca na rzecz rozwoju turystyki oraz lepsza informacja i promocja,
- **wzrost konkurencyjności usług dla starzejącego się społeczeństwa** – jest to całkiem nowy cel, który wychodzi naprzeciw tendencjom demograficznym oraz stawia Warmię i Mazury wśród regionów konkurujących o specjalnego klienta, jakim są ludzie w podeszłym wieku. Rozwój usług związanych ze starzeniem się społeczeństwa może stać się ważnym filarem gospodarki, jeśli problem ten zostanie potraktowany kompleksowo, zaś w jego realizację włączą się nie tylko przedsiębiorcy, ale również odpowiednie instytucje i władze samorządowe,
- **wzrost liczby miejsc pracy** – zakładany cel powinien nastąpić częściowo poprzez realizację wcześniej omawianych celów. Jednak główne działania przybliżające realizację tego celu koncentrują się na tworzeniu warunków dla powstawania nowych działalności, zakładania nowych przedsiębiorstw oraz rozwijania – poprzez wzrost zatrudnienia – już istniejących firm,
- **wzrost potencjału instytucji otoczenia biznesu** – szczególnie w regionach, w których gospodarka opiera się na małych i średnich przedsiębiorstwach, duże znaczenie mają instytucje otoczenia biznesu, które ważne są zarówno dla pracodawców, jak i pracobiorców,
- **tworzenie społeczeństwa informacyjnego** – nowoczesna gospodarka oparta jest nie tylko na wiedzy, ale również na szybkim przepływie rzetelnych informacji. Dlatego tzw. społeczeństwo informacyjne jest celem np. Strategii Lizbońskiej. Również Warmia i Mazury chcąc osiągnąć wzrost gospodarki musi rozwijać tę dziedzinę,
- **doskonalenie administracji** – ten cel operacyjny ma również związek z pozostałymi celami strategicznymi, jednak w filozofii obecnej strategii administracja powinna podnosić swoje kwalifikacje przede wszystkim by efektywniej wpływać na konkurencyjność gospodarki. Administracja pełni również ważną i służebną rolę wobec rozwoju usług nierynkowych.

II – Otwarte społeczeństwo

- **dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy** – problem poziomu wykształcenia był podnoszony w diagnozie i w trakcie formułowania priorytetów. Konieczność uzyskania synergii między edukacją a rynkiem pracy dyktowana jest nie tylko względami praktycznymi, ale również ekonomicznymi. Lepiej wykształceni absolwenci szybciej uzyskują pracę lub chętniej podejmują ryzyko prowadzenia działalności gospodarczej na własną rękę. Jednocześnie, presja pracodawców powinna wymóc na jednostkach edukacyjnych uwzględnianie ich potrzeb oraz częstszą współpracę;
- **różnorodna i dostępna edukacja** – nie wszyscy mieszkańcy muszą postrzegać swoją edukację jako sposób zdobycia zatrudnienia. Dlatego ważne jest zapewnienie dostępu do możliwie szerokiej i różnorodnej oferty edukacyjnej, w tym edukacji ekologicznej;
- **rozwój społeczeństwa obywatelskiego** – silnie rozwinięte społeczeństwo obywatelskie jest jednym z czynników rozwoju społeczno-gospodarczego. Cel ten może być osiągnięty głównie we współpracy i poprzez wsparcie organizacji pozarządowych, które stają się instrumentem wsparcia oraz płaszczyzną aktywizacji wielu jednostek;
- **wysoki poziom zabezpieczenia i dostępności usług medycznych** – wzrost aktywności społecznej wymaga w wielu przypadkach zapewnienia odpowiedniej opieki medycznej. Ma to szczególne znaczenie, gdy strategia kładzie nacisk m.in. na usługi związane ze starzeniem się społeczeństwa.
- **zapewnienie bezpieczeństwa publicznego** – poczucie bezpieczeństwa wpływa na wizerunek miejscowości i regionu, który tworzą nie tylko mieszkańcy, ale również przyjezdni turyści i inwestorzy zewnątrz. Cel ten będzie realizowany poprzez działania zmniejszające przestępczość, eliminujące patologie oraz zapobiegające różnym zagrożeniom (np. pożary, powodzie);
- **zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego sprzyjającego integracji oraz zapobieganiu wykluczeniu społecznemu** – tak sformułowany cel operacyjny ma wesprzeć ludzi potrzebujących (np. bezrobotnych i ich rodziny), by ich los nie dryfował w kierunku marginesu i wykluczenia społecznego. Realizacja tego celu wymaga również szerokiej współpracy społeczności regionu z organizacjami pozarządowymi, a także szerszych i bardziej życzliwych kontaktów międzyludzkich;
- **wzrost dostępności mieszkań** – brak bezpiecznego schronienia jest powodem wielu dramatów życiowych, a także przyczynia się do emigracji. Z drugiej strony inwestycje budowlane uważane są za koło zamachowe gospodarki, co przekonuje, że strategia powinna wspierać rozwój budownictwa czynszowego i różne formy budownictwa socjalnego;

- **wzrost atrakcyjności bazy sportowo-rekreacyjnej** – wzrost aktywności społecznej powinien następować m.in. poprzez uprawianie różnego rodzaju form sportu i rekreacji. Konieczne są zatem działania inwestycyjne i organizacyjne zwiększające atrakcyjność tego typu oferty. Skutkiem wzrostu aktywności społecznej w tym zakresie będzie poprawa stanu zdrowia społeczeństwa i zwiększenie impulsów rozwojowych dla sektora usług;
- **poprawa jakości i ochrona środowiska** – wprawdzie już dziś Warmia i Mazury należą do liderów w dziedzinie jakości środowiska przyrodniczego, to stosowanie zasady trwałego rozwoju wymaga ciągłego myślenia o środowisku przyrodniczym przez pryzmat przyszłych pokoleń. W tym celu przewidziane są działania z zakresu ochrony: wód, powierzchni ziemi, powietrza oraz zachowania walorów krajobrazowych.

III – Nowoczesne sieci

- **zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności** – konieczność realizacji tego celu wynika z niskiej dostępności komunikacyjnej Warmii i Mazur, która ogranicza konkurencyjność regionu i jego możliwości rozwojowe. Dostępność komunikacyjna rozumiana jest w możliwie szerokim znaczeniu i obejmuje: połączenia drogowe, kolejowe, lotnicze i wodne, a także sieci teleinformatyczne oraz infrastrukturę związaną z przejściami granicznymi;
- **dostosowana do potrzeb sieć nośników energii** – cel ten wynika z konieczności rozbudowy i modernizacji istniejącej sieci gazowej i energetycznej. Jego osiągnięcie wpłynie korzystnie na stan środowiska przyrodniczego oraz jakość życia w regionie;
- **intensyfikacja współpracy międzyregionalnej** – planowane kierunki współpracy sąsiedzkiej, krajowej i zagranicznej, powinny przyczynić się wzrostu konkurencyjności regionu. Ważną rolę będzie odgrywała także inicjatywa samorządów gminnych i powiatowych w progospodarczym wykorzystaniu istniejących już więzi z partnerami zagranicznymi;
- **monitoring środowiska** – ewentualne skutki negatywnego oddziaływania człowieka na środowisko przyrodnicze mają często nieodwracalny charakter. Dlatego konieczne jest realizowanie celu, który pomoże osiągnąć lepszą wiedzę o środowisku i pozwoli zachować je w oczekiwanym stanie.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego

Głównym zadaniem planu jest określenie celów oraz zasad i kierunków gospodarowania przestrzenią województwa, które stanowią rozwinięcie długofalowej polityki regionalnej,

określonej w Strategii Rozwoju Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Ważnym zadaniem jest stworzenie optymalnych warunków przestrzennych do realizacji przyjętych w Strategii priorytetów inwestycyjnych, jak również programów krajowych i wojewódzkich.

Istotną funkcją tego dokumentu jest koordynacja zadań rządowych i samorządowych w celu osiągnięcia merytorycznej spójności i zgodności z wojewódzką polityką przestrzenną. Stanowiąc największą i usystematyzowaną bazę danych o gospodarowaniu przestrzenią regionu, plan może także służyć jako płaszczyzna wymiany informacji i podejmowania negocjacji pomiędzy samorządem województwa i gminą.

Przyjęto następujące naczelne zasady gospodarowania przestrzenią:

- Utrzymanie w rozwoju zrównoważonym środowiska przyrodniczego i zurbanizowanego poprzez zastosowanie właściwej skali i stopnia koncentracji zagospodarowania przestrzeni;
- Wielofunkcyjny rozwój struktur przestrzennych zarówno w miastach jak i na terenach wiejskich;
- Nadrzędność rozwoju jakościowego nad ilościowym we wszystkich aspektach zagospodarowania przestrzennego.

Program Ochrony Środowiska Powiatu Ostródzkiego

Cele Program Ochrony Środowiska Powiatu Ostródzkiego są następujące:

Cel I – Ochrona wysokich walorów krajobrazowych i zrównoważone wykorzystanie wartości przyrodniczych,

Cel II - Rozwijanie zrównoważonej gospodarki leśnej

Cel III - Utrzymanie wysokiej jakości gleb

Cel IV - Eksploatacja kopalni i wód podziemnych zgodna z zasadami rozwoju zrównoważonego.

Cel V - Racjonalne użytkowanie wody, materiałów i energii

Cel VI - Sprawny system osłony przeciwpowodziowej.

Cel VII – Ochrona wód

Cel VIII – Ochrona powietrza

Cel IX - Ochrony środowiska przed poważnymi awariami.

Cel X – Ochrona przed hałasem

Cel XI – Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym

Cel XXII - Skuteczna edukacja ekologiczna

Cel XIII - Dobrze funkcjonujący (pełny) monitoring środowiska

6. WSPÓŁPRACA GMINY W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA

Gmina Dąbrówno należy do Związku Gmin Regionu Ostródzko – Iławskiego „Czyste Środowisko”. Projekty związane z ochroną środowiska realizowane są w ramach "Kompleksowego Programu Gospodarki Odpadami na terenie Związku Gmin „Czyste Środowisko”.

Związek Gmin Regionu Ostródzko-Iławskiego "Czyste Środowisko" został wpisany do rejestru związków międzygminnych w 1995 r. Działa na podstawie ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (rozdział 7). Zadania związku to budowa i utrzymanie ekologicznego składowiska odpadów komunalnych oraz gospodarka odpadami komunalnymi.

7. PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA I HARMONOGRAM JEGO REALIZACJI

W niniejszym dokumencie przeprowadzono analizę stanu środowiska oraz uwarunkowań społeczno-gospodarczych na terenie Gminy Dąbrówno. Szczegółowo omówiono poszczególne elementy środowiska i towarzyszące im zagrożenia.

W celu realizacji polityki ekologicznej konieczne jest ustalenie celu nadrzędnego i kierunków działań w odniesieniu do poszczególnych elementów środowiska.

Cel nadrzędny:

Poprawa poszczególnych elementów środowiska warunkiem zrównoważonego rozwoju Gminy Dąbrówno

7.1. DŁUGOTERMINOWA POLITYKA OCHRONY ŚRODOWISKA DO ROKU 2018

7.1.1. Ochrona powietrza atmosferycznego

Głównymi źródłami emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego w gminie są: niska emisja i transport.

Określono następujące kierunki działań ekologicznych:

- Ograniczenie emisji w sektorze komunalnym:
- Ograniczenie emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych:

Ograniczenie emisji w sektorze komunalnym

Ograniczenie i utrzymanie na niskim poziomie lokalnej emisji z systemów ogrzewania powinno stanowić ważny element polityki ekologicznej gminy. Przechodzenie na ogrzewanie o niższej uciążliwości dla środowiska wiąże się z polityką gminy oraz istnieniem mechanizmów finansowych i administracyjnych promujących pożądane zachowania mieszkańców.

Preferowane powinny być kotły gazowe, olejowe, urządzenia elektryczne, kotły mieszane na gaz i elektrykę, piece grzewcze przenośne lub stałe na gaz butlowy, a przede wszystkim niekonwencjonalne źródła energii dla ogrzewania wody (np. systemy solarne).

Ograniczeniu niskiej emisji z systemów ogrzewania służyć będzie również oszczędność ciepła związana z wykonywaniem termomodernizacji budynków. Należy wykorzystać mechanizmy preferencyjnego kredytowania inwestycji proekologicznych w tym zakresie, programy dofinansowywane ze środków fundacji i funduszy krajowych i UE. Rolą gminy będzie udzielanie informacji o możliwości pozyskiwania środków z powyższych źródeł, oraz preferowanie pewnych działań i inwestycji na etapie wydawania decyzji.

Koniecznym działaniem jest wyeliminowanie spalania odpadów w piecach domowych. Należy zwrócić uwagę, że spalanie w piecach domowych tworzyw sztucznych powoduje znaczącą emisję toksycznych związków chemicznych, działających na sprawców i najbliższe sąsiedztwo. Ważnym elementem ograniczenia tego procederu powinna być edukacja ekologiczna.

Ograniczenie emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych

Dynamiczny rozwój motoryzacji i potrzeb przewozowych wywołały duży wzrost ruchu kołowego, szczególnie na drogach niższych kategorii. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych może zostać osiągnięte poprzez modernizacje dróg na terenie gminy, odpowiednie zagospodarowanie pasów otaczających tereny komunikacyjne oraz zwiększanie

udziału transportu zbiorowego. Zmniejszeniu tej uciążliwości służyć może również kontrola stanu technicznego pojazdów. Przy drogach przebiegających w terenach otwartych należy wprowadzić zadrzewienia i krzewy jako osłonę przed zanieczyszczeniami powietrza dla terenów rolnych.

7.1.2. Ochrona wód

W latach obowiązywania niniejszego dokumentu ochrona wód w gminie powinna być ważnym priorytetem.

Określono następujące kierunki działań ekologicznych:

- Ochrona wód powierzchniowych
- Ochrona wód podziemnych

Ochrona wód powierzchniowych

Gospodarka wodna jest jednym z priorytetów krajowych i wojewódzkich. Zasoby wodne Polski są niewielkie, szczególnie w zakresie wód najwyższej jakości, wymagają ochrony i starannego gospodarowania. Konieczne jest zachowanie istniejącego systemu wód powierzchniowych oraz prowadzenie działań zmierzających do poprawy klas czystości. Zagadnienie ochrony wód szczególnie dotyczy terenów turystycznych, położonych w bezpośrednim kontakcie z jeziorami. Ochronie wód służyć będzie przede wszystkim rozbudowa systemów kanalizacyjnych i oczyszczania ścieków, a także zapobieganie sptywom nadmiernie zanieczyszczonych wód z pól poprzez właściwe prowadzenie zabiegów agrotechnicznych i ograniczenie stosowania pestycydów i nawozów sztucznych.

Poprawę jakości wód w gminie można osiągnąć przede wszystkim poprzez:

- skanalizowanie obszarów wiejskich i budowę oczyszczalni ścieków,
- zapobieganie nielegalnym zrzutom ścieków,
- edukację w zakresie właściwego prowadzenia gospodarki rolnej,
- likwidację „dzikich” wysypisk odpadów,
- ochrona jezior poprzez:
- wprowadzanie odpowiednich zapisów do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, chroniących tereny wokół jezior przed nadmiernym rozwojem zabudowy mieszkaniowej i turystyki,
- tworzenie wokół jezior stref ochronnych zagospodarowanych trwałą zielenią.

Ochrona wód podziemnych

W zakresie ochrony wód podziemnych należy powiększać powierzchnię zalesień sprzyjających zwiększeniu naturalnej retencji i procesom samooczyszczania wody. Obszary występowania wód podziemnych wymagają szczególnej kontroli rozwoju osadnictwa, rekreacji, rolnictwa oraz produkcji nierolniczej w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, stosowania chemicznych środków nawożenia i ochrony roślin oraz możliwości wprowadzenia technologii produkcyjnych. Studnie głębinowe powinny być zabezpieczone strefami sanitarnymi. Należy również likwidować dzikie wysypiska odpadów.

7.1.3. Ochrona powierzchni ziemi

Określono następujące kierunki działań ekologicznych:

- Ochrona gleb
- Ochrona zasobów kopalin

Ochrona gleb

Do zadań gminy w zakresie rozwoju zrównoważonego rolnictwa zaliczyć można wspieranie modernizacji gospodarstw mającej na celu podniesienie jakości produkcji rolnej przy równoczesnym ograniczeniu negatywnych skutków dla środowiska, rozwój rolnictwa ekologicznego, prowadzenie szerokiej edukacji mającej na celu zoptymalizowane stosowanie nawozów sztucznych i pestycydów, promowanie wykorzystania nawozów naturalnych. Metodą edukacji rolniczej może być propagowanie Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej. Kodeks ten zawiera zbiór przyjaznych środowisku praktyk rolniczych, których stosowanie zapewni zrównoważony rozwój w sferze produkcji rolnej, m.in. praktyczne rady, jak zmniejszyć ryzyko zanieczyszczenia wody, informuje o praktykach kontroli zanieczyszczeń stosowanych w gospodarstwie, potrzebie podnoszenia walorów krajobrazu. Do podstawowych zadań długoterminowej polityki ekologicznej gminy należy właściwe zarządzanie przestrzenią. Zadanie to obejmuje również ochronę powierzchni ziemi i gleb.

Należy skoncentrować środki na następujących kierunkach działań:

- ograniczenie erozji na terenach użytkowanych rolniczo, związanej z działalnością gospodarczą oraz przekształceniami środowiska (m.in. odnowienie zadrzewień śródpolnych i koryt cieków wodnych),
- kontrola zabudowy na terenach podmokłych (nasypy, zmiana warunków wodnych),

- ograniczenie stosowania nawozów sztucznych powodujących zmiany w pokrywie glebowej,
- stosowanie, w miarę potrzeby, wapnowania gleb w celu poprawy ich jakości,
- stosowanie właściwych i terminowych zabiegów agrotechnicznych.

Ochrona zasobów kopalin

Surowce mineralne występujące w obszarze Gminy Dąbrówno powinny stanowić przedmiot ochrony. Ważna jest ochrona obszarów perspektywicznych i ochrona złóż udokumentowanych.

W związku z powyższym w ramach wyznaczania terenów budowlanych w planach miejscowych z obszarów określanych dla zainwestowania należy wyłączyć te obszary.

Aktualnie trwa proces rozpoznawania i badania złóż gazu łupkowego, także na terenie powiatu ostródzkiego. Określenie skutków środowiskowych tego działania i jego konsekwencji nie jest na obecnym etapie możliwe, jednak w perspektywie lat obowiązywania niniejszego dokumentu należy zachować szczególną uwagę w tym temacie, jako, iż ewentualne rozpoczęcie wydobycia gazu łupkowego może mieć niezwykle duży wpływ na środowisko.

7.1.4. Racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych

Określono następujące kierunki działań ekologicznych:

- Racjonalizacja użytkowania wody,
- Zmniejszenie materiałochłonności i odpadowości produkcji,
- Zmniejszenie energochłonności gospodarki i wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.

Racjonalizacja użytkowania wody

Zużycie wody i odprowadzenie ścieków jest obecnie regulowane mechanizmami rynkowymi, jednak nie oznacza to braku konieczności promocji oszczędnych technologii i zachowań ze strony administracji. Należy zwrócić szczególną uwagę na unikanie strat podczas transportu wody układem wodociągowym. Konieczne jest racjonalne gospodarowanie zasobami wód podziemnych.

Wieloletni program oszczędności wody obejmować powinien:

- minimalizację strat sieciowych,
- oszczędność zużycia u odbiorców,
- ograniczenie zużycia wód podziemnych najwyższej jakości jako wody pitnej,
- wykorzystanie wód niższej jakości lub wód z oczyszczalni do celów gospodarczych,
- wdrożenie monitoringu jakości i zużycia wód w sieciach wodociągowych.

Zmniejszenie materiałochłonności i odpadowości produkcji

Działanie to jest jednym z najważniejszych w polityce ekologicznej państwa, gdyż prowadzi do likwidacji zanieczyszczeń, uciążliwości i zagrożeń u „źródła”.

Działania jakie należy podjąć w tym zakresie to:

- wprowadzenie ograniczeń dotyczących możliwości składowania odpadów z przemysłu ze wskazaniem właściwej metody ponownego wykorzystania bądź unieszkodliwiania,
- wprowadzenie nowych małodopadowych technologii,
- wprowadzenie bodźców ekonomicznych dla przedsięwzięć proekologicznych (ulgi podatkowe, możliwość współfinansowania, itp.).

Główny ciężar realizacji tych zadań spoczywa na szczeblu centralnym i regionalnym.

Zmniejszenie energochłonności gospodarki i wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych

W polityce energetycznej państwa przewidywano zmniejszenie w 2010 r. zużycia energii na jednostkę krajowego produktu o 25% w stosunku do 2000 r. Zakładano ponadto w 2010 r. osiągnięcie poziomu 7,5% udziału energii odnawialnej w całkowitym zużyciu energii pierwotnej. Poziom ten powinien zostać osiągnięty poprzez odpowiednie wykorzystanie zasobów biomasy, energii wody i wiatru, słońca, wód geotermalnych oraz biogazu z odpadów.

Działania jakie należy podjąć w tym zakresie:

- opracowanie i wdrożenie przez gminę (zgodnie z Prawem Energetycznym) planu zaopatrzenia w energię. Dokument ten powinien określać rozwiązania w tym przedmiocie na obszarze gminy z uwzględnieniem zasady ochrony środowiska;
- wprowadzenie energooszczędnych technologii i urządzeń w przemyśle i energetyce oraz podniesienie ich sprawności;
- poprawa parametrów energetycznych budynków – termorenowacja (dobór otworów

drzwiowych i okiennych o niskim współczynniku przenikalności cieplnej, właściwa izolacja termiczna ścian – ocieplenie budynków, lokalizacja nowych obiektów zgodnie z naturalną (cieplejszą), kierunkową orientacją stron świata;

- stosowanie indywidualnych liczników ciepła;
- zwiększenie udziału energii otrzymywanej z surowców odnawialnych w całkowitym zużyciu energii. Na terenie gminy można to osiągnąć przez odpowiednie wykorzystanie przede wszystkim zasobów biomasy energetycznej (słomy, drewna).

7.1.5. Ochrona przed hałasem i oddziaływaniem pól elektromagnetycznych

Na terenie gminy decydujący wpływ na klimat akustyczny ma hałas komunikacyjny. WIOŚ nie dokonywał pomiarów promieniowania elektromagnetycznego na terenie gminy, w związku z tym brak danych dotyczących ewentualnych przekroczeń wartości dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych z obiektów znajdujących się na terenie gminy.

Określono następujące kierunki działań ekologicznych:

- Ochrona przed hałasem
- Ochrona przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych

Ochrona przed hałasem

W celu ochrony przed hałasem konieczne są następujące działania:

- rygorystyczne przestrzeganie wypełniania zobowiązań inwestorów do budowy infrastruktury przeciwhałasowej (m. in. budowa ekranów),
- dążenie do poprawiania organizacji ruchu gwarantującej płynność jazdy,
- dążenie do systematycznej poprawy stanu nawierzchni dróg,
- promowanie i rozwijanie alternatywnych sposobów poruszania się (intensyfikacja budowy ścieżek rowerowych).

Należy również dążyć do wyeliminowania z produkcji środków transportu, maszyn i urządzeń, których hałaśliwość nie odpowiada standardom Unii Europejskiej.

Zmniejszeniu uciążliwości związanej z istniejącym poziomem hałasu służyć będzie:

- budowa ekranów i przegród akustycznych,
- zwiększenie ilości izolacyjnych pasów zadrzewień,
- stosowanie dźwiękochłonnych elewacji,
- wymiana okien na dźwiękoszczelne w domach mieszkalnych przy trasach o intensywnym ruchu.

Istotne znaczenie ma również prowadzenie odpowiedniego planowania przestrzennego, kładącego większy nacisk na problematykę hałasu.

Ochrona przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych

W związku z dalszym systematycznym rozwojem systemu stacji bazowych telefonii komórkowej, w tym nowej generacji, w ciągu najbliższych lat należy liczyć się ze zwiększoną emisją promieniowania elektromagnetycznego na terenie gminy. Poza tym rozwój budownictwa mieszkaniowego wymusza budowę nowych stacji i sieci elektroenergetycznych, mających wpływ na wielkość zanieczyszczenia środowiska elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym.

Ochrona przed ponadnormatywnym (szkodliwym) oddziaływaniem pól elektromagnetycznych w środowisku, polegać może jedynie na rygorystycznym przestrzeganiu obowiązujących w tym zakresie unormowań prawnych. Intensywność występowania pól elektromagnetycznych w środowisku jest kontrolowana i w niektórych przypadkach podlega ograniczeniom na tyle na ile uzasadnia to obecny stan wiedzy dotyczącej oddziaływania pól elektromagnetycznych na człowieka, a także możliwości techniczne.

Aby zapobiec szkodliwemu oddziaływaniu pola elektromagnetycznego oraz zapewnić bezpieczeństwo mieszkańcom gminy należy w procesach inwestycyjnych ustalić odpowiednie odległości projektowanej zabudowy od sieci elektroenergetycznych. Szczegółowe plany zagospodarowania działek w pobliżu projektowanych w przyszłości linii 220 i 110 kV należy każdorazowo uzgadniać ich właścicielem tj. Polskimi Sieciami Elektroenergetycznymi.

7.1.6. Gospodarka odpadami

Kierunek działań jaki powinien być realizowany w Gminie Dąbrówno to:

- Zmniejszenie ilości odpadów, które podlegają ostatecznemu składowaniu

Zagadnienia związane z gospodarką odpadami zostały omówione w Planie Gospodarki Odpadami.

7.1.7. Ochrona zasobów przyrodniczych

Określono następujące kierunki działań ekologicznych:

- Ochrona i rozwój obszarów cennych przyrodniczo
- Ochrona lasów

Ochrona i rozwój obszarów cennych przyrodniczo

Ochrona przyrody na terenie Gminy Dąbrówno powinna w pierwszym rzędzie dotyczyć obszarów leśnych oraz sąsiedztwa cieków wodnych. W przypadku lasów należy dbać, aby nowe nasadzenia nawiązywały do aktualnego składu gatunkowego lasu. Szczególną ochroną należy otoczyć najcenniejsze przyrodniczo lasy gminy. Jednocześnie należy dążyć do powiększenia powierzchni lasów, m.in. poprzez przygotowanie programów dolesień obejmujących tereny o niskiej klasie bonitacji gleb, usytuowane w sąsiedztwie istniejących lasów i zadrzewień.

Troska o czystość wód na obszarze gminy stanowić będzie element ochrony przyrody w stosunku do ekosystemów występujących w otoczeniu tych wód. Należy dbać o zachowanie mokradeł, łąk i innych zespołów roślinności związanych ze środowiskiem wodnym poprzez obejmowanie ich różnymi formami ochrony przyrody. Należy propagować wiedzę o istniejących na terenie gminy roślinach chronionych. Mogą temu służyć przyrodnicze ścieżki edukacyjne, z oznaczonymi stanowiskami tych roślin oraz innych ciekawych obiektów przyrodniczych.

Ważnym narzędziem służącym ochronie przyrody na terenie gminy są plany zagospodarowania przestrzennego, umożliwiające zachowanie i ochronę obszarów cennych przyrodniczo: lasów, terenów tradycyjnego rolnictwa. Szczególną ochroną należy objąć zabytkowe zespoły zieleni (np. cmentarze). Ochrona różnorodności biologicznej powinna obejmować utrzymanie jej optymalnego stanu na obszarach rolniczych, zieleni gminnej, oraz działkach prywatnych. Są to tereny o dużym znaczeniu ze względu na zajmowaną powierzchnię oraz rolę w środowisku. W tym zakresie główny obowiązek kształtowania i ochrony różnorodności spada na gminę, jako jednostkę kształtującą politykę przestrzenną i określającą zasady gospodarowania zasobami w planach zagospodarowania przestrzennego i strategii rozwoju. Ochronie różnorodności biologicznej służyć będzie również ochrona korytarzy ekologicznych gminy. Powinny być one chronione przed niewłaściwą polityką inwestycyjną poprzez zakaz zabudowy. Gmina może wspierać również wybrane działania organizacji pozarządowych, zmierzające do zachowania i wzbogacenia różnorodności

przyrodniczej. Inwestycje w powyższe akcje mogą zwrócić się pośrednio, w horyzoncie kilku lat, poprzez wzrost atrakcyjności gminy dla ruchu agroturystycznego lub turystyki krajoznawczej. Głównym celem działań wspomaganých lub koordynowanych przez gminę powinno być właściwe zarządzanie przestrzenią i środowiskiem, edukacja ekologiczna oraz tworzenie korzystnej atmosfery dla lokalnych inicjatyw mieszkańców w tym zakresie. Z tego względu przy wyborze wspieranych działań należy kierować się w pierwszym rzędzie efektami edukacyjnymi i statusem ochronnym gatunków. Należy dbać o zachowanie węzłów ekologicznych dotyczących zbiorowisk leśnych i korytarzy ekologicznych oraz obszarów ekotonalnych.

Do zadań gminy, związanych z jej polityką ekologiczną, należy zachowanie i zapewnienie właściwych działań ingerencyjnych na rzecz populacji zwierząt chronionych. Przykładowo wymaga to odpowiedniego utrzymania terenów podmokłych dla zapewnienia odpowiednich warunków życia dla ptactwa wodnego. Zabezpieczenie terenów zieleni wymaga bezwzględnego wykluczenia następujących działań:

- przeznaczania tych terenów na cele nie związane z gospodarowaniem zielenią,
- dokonywania zmian stosunków wodnych, głównie przez niewłaściwie prowadzoną regulację rzek i potoków,
- zmniejszania istniejącego drzewostanu,
- stosowania na terenach leśnych chemicznych środków uprawy i ochrony roślin.

Ochrona lasów

Gospodarka leśna winna być zgodna z ustawą o lasach dotyczącą zasad zachowania, ochrony i powiększania zasobów leśnych, zasad gospodarki leśnej oraz prowadzona w oparciu o plany urządzenia lasów. Należy przestrzegać przepisów ustawy o ochronie przyrody w celu zachowania stabilności systemów, utrzymania procesów ekologicznych oraz zachowania różnorodności gatunkowej, ciągłości istnienia gatunków i ekosystemów, właściwego stanu zasobów i składników przyrody. Należy bezwzględnie chronić istniejące na obszarach leśnych formacje geologiczne, naturalne ciek i zbiorniki wodne, śródleśne „oczka wodne”, bagna, torfowiska. Głównym kierunkiem działań w tym zakresie powinno być utrzymanie istniejącego użytkowania, uzupełnianie i poszerzanie kompleksów leśnych na terenach zagrożonych erozją, a także o niewielkiej przydatności dla rolnictwa. Powiększanie obszarów leśnych poprzez zalesienie gruntów rolniczo nieprzydatnych na terenie gminy należy prowadzić w sposób nie stwarzający dysharmonii z przyjętą strukturą funkcjonalno-przestrzenną. Obszary leśne oraz ich najbliższe sąsiedztwo powinny być wykorzystane dla realizacji programów wykorzystujących środowisko leśne dla celów rekreacji. Konieczne jest również przeciwdziałanie degradacji środowiska leśnego oraz ochrona przed intensywnym

zainwestowaniem terenów położonych w bliskim sąsiedztwie obszarów leśnych i śródleśnych. Zadania z tego obszaru należą do kompetencji odpowiednich służb leśnych, które powinny współpracować z gminą przy realizacji niniejszego programu.

7.1.8. Edukacja ekologiczna

Gmina Dąbrówno ma bardzo sprzyjające warunki do rozwoju turystyki i rekreacji, co może stanowić potencjalne zagrożenie dla terenów przyrodniczych. Kolejnym zagrożeniem jest intensywna gospodarka rolna w pobliżu terenów cennych przyrodniczo oraz intensywna zabudowa mieszkaniowa o nieregulowanej gospodarce ściekowej oraz odpadowej. Z tego względu ważnym zadaniem będzie wykreowanie właściwych zachowań społeczeństwa w zakresie ochrony przyrody zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Zadania które należy podjąć są następujące:

- promowanie zachowań związanych z codziennym bytowaniem mieszkańców a zgodnym z zasadami ochrony krajobrazu i przyrody;
- edukacja ekologiczna społeczeństwa na temat wykorzystania proekologicznych nośników energii i szkodliwości spalania materiałów odpadowych (szczególnie tworzyw sztucznych);
- rygorystyczne przestrzeganie wymagań ochrony przyrody w ramach funkcjonowania obiektów turystycznych i rekreacyjnych, budownictwa mieszkaniowego oraz prowadzenia działalności rolniczej;
- rozwój przyrodniczych ścieżek dydaktycznych;
- włączenie w akcję edukacji ekologicznej proekologicznych organizacji pozarządowych.

7.2. HARMONOGRAM REALIZACJI ZADAŃ EKOLOGICZNYCH

W celu realizacji polityki ekologicznej ustalono cel nadrzędny oraz kierunki działań w odniesieniu do poszczególnych elementów środowiska. Stanowi to podstawę do planowania i realizacji konkretnych zadań na przestrzeni kilkunastu lat.

Tabela. 9. Harmonogram realizacji Programu Ochrony Środowiska na lata 2012-2018

Zadania	Lata realizacji	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania	Charakter zadania
Ochrona powietrza atmosferycznego				
eliminowanie węgla jako paliwa w kotłowniach gospodarstw domowych oraz w kotłowniach , małych i			środki własne jednostek	

średnich zakładów przemysłowych, rzemieślniczych i usługowych, rozpowszechnienie stosowania trocin, wierzby energetycznej czy gazu lub promocja nowoczesnych kotłów węglowych	działanie ciągłe	właściciele i zarządcy budynków + przedsiębiorcy	realizujących WFOŚ, NFOŚ, kredyty BOŚ	K
promowanie nowych nośników energii ekologicznej pochodzących ze źródeł odnawialnych – energia słoneczna, biomasa	od 2012	organizacje pozarządowe, Gmina	środki własne jednostek realizujących, dotacje gminy i funduszy, NFOŚ, WFOŚ, PFOŚ	K
termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej	od 2012	Gmina, właściciele budynków	środki własne właścicieli budynków, kredyty BOŚ	K
edukacja ekologiczna społeczeństwa na temat wykorzystania proekologicznych nośników energii i szkodliwości spalania materiałów odpadowych (szczególnie tworzyw sztucznych)	działanie ciągłe	Gmina, organizacje pozarządowe	środki własne jednostek realizujących, dotacje gminy i funduszy, WFOŚ, PFOŚ	K
bieżąca modernizacja dróg i ciągów komunikacyjnych	działanie ciągłe	zarządcy dróg	GDDKiA, ZDW, Starostwo Powiatowe, Gmina	K
Ochrona wód				
rozbudowa sieci wodociągowej na obszarze gminy	działanie ciągłe	Gmina	środki własne gminy WFOŚ, program rolno-środowiskowy UE, środki własne mieszkańców	W
sukcesywna wymiana i renowacja wyeksploatowanych odcinków sieci wodociągowej	działanie ciągłe	Gmina, zakład gospodarki komunalnej	środki własne gminy	W
przeprowadzenie akcji				

edukacyjno-informacyjnej propagującej optymalizację zużycia wody przez indywidualnych użytkowników	od 2012	Gmina, organizacje pozarządowe	środki własne gminy PFOŚ, WFOŚ	W
sukcesywna modernizacja istniejącej sieci kanalizacyjnej ogólnospławnej (rozdział kanalizacji sanitarnej i deszczowej) i pilna realizacja nowych sieci na terenie gminy (należy dążyć do zrównania sieci wodociągowej i kanalizacyjnej)	działanie ciągłe	Gmina	środki własne gminy NFOŚ, WFOŚ, UE, środki własne mieszkańców	W
ustanowienie stref ochrony wokół ujęć wód	działanie ciągłe	Starostwo	środki własne starostwa i właścicieli ujęć, środki pomocowe	K
Ochrona powierzchni ziemi				
podnoszenie jakości i struktury gleb	zadanie ciągłe	ODR	środki własne jednostek realizujących	K
Racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych				
opracowanie przez gminę (zgodnie z Prawem Energetycznym) planów zaopatrzenia w energię.	2012	Gmina	budżet gminy	W
poprawa parametrów energetycznych budynków - termomodernizacja	od 2012	właściciele i zarządcy budynków	środki własne jednostek realizujących, WFOŚ, NFOŚ	K
Ochrona przed hałasem i oddziaływaniem pól elektromagnetycznych				
wspieranie inwestycji ograniczających ujemny wpływ hałasu, mianowicie: budowy ekranów akustycznych i tworzenia pasów zwartej zieleni ochronnej, a także izolacji budynków (np. wymiana okien)	działanie ciągłe	zarządcy dróg	środki Generalnej Dyrekcji Dróg, ZDW, środki własne gminy	K
integrowanie planu zagospodarowania przestrzennego z problemami	działanie	Gmina	środki własne	W

zagrożenia hałasem i polami elektromagnetycznymi	ciągłe		gminy	
Ochrona zasobów przyrodniczych				
bieżąca ochrona obszarów i obiektów prawnie chronionych	działanie ciągłe	Gmina, Regionalny Konserwator Przyrody	środki własne jednostek realizujących	K
uwzględnienie w planie zagospodarowania przestrzennego selektywnego dostępu do terenów wyjątkowo cennych przyrodniczo	działanie ciągłe	Gmina	środki własne jednostek realizujących	W
przeciwdziałanie rozwojowi budownictwa mieszkalnego i rekreacyjnego na terenach cennych przyrodniczo	działanie ciągłe	Gmina, Starostwo	środki własne jednostek realizujących	K
prowadzenie stałego monitoringu środowiska leśnego w celu przeciwdziałania stanom niepożądanym (choroby, szkodniki)	działanie ciągłe	nadleśnictwa	środki własne jednostek realizujących	K
wprowadzenia takiej organizacji ruchu turystycznego i urządzeń turystycznych w lasach, aby turystyka i rekreacja nie kolidowały w spełnianiu przez lasy funkcji ekologicznych, produkcyjnych i poprodukcyjnych	działanie ciągłe	Gmina, nadleśnictwa	środki własne jednostek realizujących, WFOŚ	K
Edukacja ekologiczna				
promowanie zachowań związanych z codziennym bytowaniem mieszkańców a zgodnym z zasadami ochrony krajobrazu i przyrody	działanie ciągłe	Organizacje pozarządowe, Starostwo, Gmina, szkoły	środki własne jednostek realizujących, WFOŚ	K
edukacja ekologiczna społeczeństwa na temat wykorzystania proekologicznych nośników	działanie ciągłe	Organizacje pozarządowe, Starostwo, Gmina, szkoły	środki własne jednostek realizujących, WFOŚ	K

energii i szkodliwości spalania materiałów odpadowych				
---	--	--	--	--

W – zadania własne

K – zadania koordynowane

Tabela 10. Zaplanowane do realizacji zadania inwestycyjne w Gminie Dąbrówno

Obszar działania	Zadanie	Termin realizacji	Koszty	Instytucja realizująca oraz charakter zadania: Własne, Koordynowane	Źródła finansowania
			2012-2018		
OCHRONA WÓD	Budowa zbiornika na osad przy oczyszczalni ścieków w Dąbrównie	2012-2013	300 tyś. zł.	Własne	Środki gminy
	Przebudowa sieci kanal.sanitarnej w Dąbrównie	2012-2013	9,5 tyś. zł	Własne	Środki gminy

Tabela. 11. Harmonogram realizacji Programu Ochrony Środowiska na lata 2017-2018

Zadania	Lata realizacji	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania	Charakter zadania
Ochrona powietrza atmosferycznego				
eliminowanie węgla jako paliwa w gospodarstwach domowych, rozpowszechnienie stosowania trocin, wierzby energetycznej czy gazu lub promocja nowoczesnych bardziej wydajnych kotłów węglowych	działanie ciągłe	właściciele i zarządcy budynków + przedsiębiorcy	środki własne jednostek realizujących	K

wsparcie finansowe dla mieszkańców zmieniających ogrzewanie węglowe na bardziej ekologiczne	działanie ciągłe	PFOŚ, WFOŚ, BOŚ	PFOŚ, WFOŚ, BOŚ	K
edukacja ekologiczna społeczeństwa na temat wykorzystania proekologicznych nośników energii i szkodliwości spalania materiałów odpadowych (szczególnie tworzyw sztucznych)	działanie ciągłe	Gmina, Starostwo, organizacje pozarządowe	środki własne jednostek realizujących, dotacje gminy i funduszy	K
bieżąca modernizacja dróg i ciągów komunikacyjnych	działanie ciągłe	zarządcy dróg	środki Generalnej Dyrekcji Dróg, środki pomocowe	K
Ochrona wód				
rozbudowa sieci wodociągowej na obszarze gminy	działanie ciągłe	Gmina	środki własne gminy, środki pomocowe	W
sukcesywna wymiana i renowacja wyeksploatowanych odcinków sieci wodociągowej	działanie ciągłe	Gmina	środki własne gminy, środki pomocowe	W
minimalizacja strat wody na przesyłce wody wodociągowej (przewody magistralne i lokalne);	działanie ciągłe	Gmina	środki własne gminy, środki pomocowe	W
sukcesywna modernizacja istniejącej sieci kanalizacyjnej ogólnospławnej (rozdział kanalizacji sanitarnej i deszczowej) i pilna realizacja nowych sieci na terenie gminy (należy dążyć do zrównania sieci wodociągowej i kanalizacyjnej)	działanie ciągłe	Gmina	środki własne gminy środki pomocowe UE, WFOŚ, NFOŚiGW, BOŚ	W
przetwarzanie i odpowiadanie	działanie	właściciele	środki własne właścicieli	K

zagospodarowywanie osadów ściekowych	ciągłe	obiektów	obiektów, środki pomocowe	
Ochrona powierzchni ziemi				
podnoszenie jakości i struktury gleb poprzez wykorzystanie kompostu	zadanie ciągłe	ODR, właściciele nieruchomości	środki własne jednostek realizujących	K
ochrona i wprowadzenie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych i przydrożnych spełniających rolę przeciwerozyjną	zadanie ciągłe	zarządcy dróg, właściciele nieruchomości	środki własne jednostek realizujących	K
upowszechnienie zasad dobrej praktyki rolniczej	zadanie ciągłe	ODR	środki własne jednostek realizujących	K
Racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych				
zwiększenie udziału energii otrzymywanej z surowców odnawialnych w całkowitym zużyciu energii	zadanie ciągłe	zakłady energetyczne	środki własne jednostek realizujących, WFOŚ, NFOŚ	K
Ochrona przed hałasem i oddziaływaniem pól elektromagnetycznych				
wspieranie inwestycji ograniczających ujemny wpływ hałasu, mianowicie: budowy ekranów akustycznych i tworzenia pasów zwartej zieleni ochronnej, a także izolacji budynków (np. wymiana okien)	działanie ciągłe	zarządcy dróg, właściciele budynków	środki Generalnej Dyrekcji Dróg, ZDW, środki własne właścicieli budynków,	K
Ochrona zasobów przyrodniczych				
przygotowanie planu zabiegów konserwacyjnych i pielęgnacyjnych pomników przyrody	zadanie ciągłe	Gmina Regionalny Konserwator Przyrody	środki własne jednostek realizujących, WFOŚ	K
przeciwdziałanie rozwojowi budownictwa mieszkalnego i rekreacyjnego na terenach cennych przyrodniczo	zadanie ciągłe	Gmina, Starostwo	środki własne jednostek realizujących, środki pomocowe	K

prowadzenie stałego monitoringu środowiska leśnego w celu przeciwdziałania stanom niepożądanym (choroby, szkodniki)	zadanie ciągłe	nadleśnictwa	środki własne jednostek realizujących	K
zwiększenie nadzoru nad lasami nie stanowiącymi własności Skarbu Państwa	zadanie ciągłe	nadleśnictwa	środki własne jednostek realizujących	K
wprowadzenia takiej organizacji ruchu turystycznego i urzędzeń turystycznych w lasach, aby turystyka i rekreacja nie kolidowały w spełnianiu przez lasy funkcji ekologicznych, produkcyjnych i poprodukcyjnych	zadanie ciągłe	Gmina, nadleśnictwo	środki własne jednostek realizujących, środki pomocowe	K
Edukacja ekologiczna				
promowanie zachowań związanych z codziennym bytowaniem mieszkańców a zgodnym z zasadami ochrony krajobrazu i przyrody	zadanie ciągłe	Organizacje pozarządowe, Gmina, Starostwo, szkoły	środki własne jednostek realizujących, WFOŚ	K
edukacja ekologiczna społeczeństwa na temat wykorzystania proekologicznych nośników energii i szkodliwości spalania materiałów odpadowych	zadanie ciągłe	Organizacje pozarządowe, Gmina, szkoły	środki własne jednostek realizujących, WFOŚ	K
rygorystyczne przestrzeganie wymagań ochrony przyrody w ramach funkcjonowania obiektów turystycznych i rekreacyjnych, budownictwa mieszkaniowego oraz	zadanie ciągłe	Gmina, Starostwo	środki własne jednostek realizujących	K

prowadzenia działalności rolniczej				
rozwój przyrodniczych ścieżek dydaktycznych	zadanie ciągłe	Nadleśnictwo, PTTK, Gmina	środki własne jednostek realizujących, WFOŚ	K

W – zadania własne

K – zadania koordynowane

8. MOŻLIWOŚCI POZYSKANIA ŚRODKÓW FINANSOWYCH NA REALIZACJĘ ZADAŃ W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA

Posiadanie odpowiednich środków finansowych jest niezbędnym warunkiem wdrożenia programu polityki środowiskowej.

Środki na finansowanie zadań związanych z ochroną środowiska pochodzić mogą z następujących źródeł:

- Budżet Państwa,
- Własne środki samorządu terytorialnego,
- Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia,
- Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury,
- Program Operacyjny Rozwój Obszarów Wiejskich,
- Program Life+,
- Szwajcarsko-Polski Program Współpracy
- Kredyty udzielane na preferencyjnych warunkach,
- Komercyjne kredyty bankowe,
- Własne środki inwestorów.

Środki własne samorządu terytorialnego

Na realizację części zadań samorząd terytorialny będzie musiał przeznaczyć własne środki. Jest to niezbędne również z tego względu, że do uzyskania niektórych dotacji konieczne jest zainwestowanie w przedsięwzięcie własnych środków na wymaganym poziomie.

Fundusze te pochodzą z bieżących środków, takich jak np. podatki i opłaty lokalne, udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa.

Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej

Fundusze Ochrony Środowiska mają za zadanie wspieranie realizacji inwestycji ekologicznych, a także działań nieinwestycyjnych (edukacja ekologiczna, opracowania naukowo-badawcze i ekspertyzy dotyczące zagadnień związanych z ochroną środowiska).

Przedsięwzięcia finansowane przez FOŚiGW muszą spełniać następujące kryteria:

- zgodności z polityką ekologiczną państwa,
- efektywności ekologicznej,
- efektywności ekonomicznej,
- uwarunkowań technicznych i jakościowych,
- zasięgu oddziaływania,
- wymogów formalnych.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej wspiera finansowo przedsięwzięcia podejmowane dla poprawy jakości środowiska w Polsce, traktując jako priorytetowe te zadania, których realizacja wynika z konieczności wypełnienia zobowiązań Polski wobec Unii Europejskiej. Celem działalności Narodowego Funduszu jest finansowe wspieranie inwestycji ekologicznych o znaczeniu i zasięgu ogólnopolskim i ponadregionalnym oraz zadań lokalnych, istotnych z punktu widzenia potrzeb środowiska.

W Narodowym Funduszu stosowane są trzy formy dofinansowywania:

- finansowanie pożyczkowe (pożyczki udzielane przez NF, kredyty udzielane przez banki ze środków NF, konsorcja czyli wspólne finansowanie NF z bankami, linie kredytowe ze środków NF obsługiwane przez banki),
- finansowanie dotacyjne (dotacje inwestycyjne, dotacje nieinwestycyjne, dopłaty do kredytów bankowych, umorzenia),
- finansowanie kapitałowe (obejmowanie akcji i udziałów w zakładanych, bądź już istniejących spółkach w celu osiągnięcia efektu ekologicznego).

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej przewiduje dofinansowanie poprzez pożyczki i dotacje wdrażania projektów związanych z realizacją programów ochrony poszczególnych elementów środowiska. WFOŚiGW udziela pożyczek na korzystnych warunkach oprocentowania i spłat oraz dofinansowania niektórych zadań w formie dotacji. Maksymalna kwota pożyczki z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska na jedno zadanie może wynosić do 10 000 000 zł, natomiast maksymalna kwota zadłużenia z tytułu pożyczek dla jednego inwestora może wynosić 20 000 000 zł. W przypadku dotacji maksymalna kwota na jedno zadanie wynosi 2 000 000 zł. Dotacja udzielona ze środków Funduszu z reguły nie może przekroczyć 40% kosztów zadania. Pożyczki udzielane ze środków

Funduszu mogą dotyczyć finansowania do 80% kosztów zadań w przypadku jednostek samorządowych i budżetowych nie prowadzących działalności gospodarczej oraz do 70% kosztów netto zadań w przypadku podmiotów gospodarczych, osób fizycznych i prawnych prowadzących bądź nie prowadzących działalności gospodarczej.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

Jeden z Celów horyzontalnych Narodowej Strategii Spójności:

Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej, mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski i jej regionów

realizowany będzie m.in. poprzez Program Operacyjny „Infrastruktura i Środowisko”

Główny cel PO liŚ:

Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej.

Tabela 12. Priorytety Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko

L.p.	Priorytety	mln Euro
1	Gospodarka wodno-ściekowa	3 205
2	Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi	1 400
3	Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska	641
4	Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska	667
5	Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych	106
6	Drogowa i lotnicza sieć TEN-T	9 172
7	Transport przyjazny środowisku	10 752
8	Bezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe	3 475
9	Infrastruktura drogowa w Polsce Wschodniej	1 165
10	Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku	1 373
11	Bezpieczeństwo energetyczne	1 693
12	Kultura i dziedzictwo kulturowe	576
13	Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia	421
14	Infrastruktura szkolnictwa wyższego	588
15	Konkurencyjność regionów	705

1. Gospodarka wodno-ściekowa:

Cel priorytetu:

wyposażenie do końca 2014 r. aglomeracji powyżej 15 tys. RLM w systemy kanalizacji, oczyszczalnie ścieków oraz zapewnienie odpowiedniej jakości wody do picia.

Przykładowe rodzaje projektów:

- budowa i modernizacja systemów kanalizacji zbiorczej;
- budowa i modernizacja sieci kanalizacji deszczowej o ile przyczyni się do wdrożenia dyrektywy 91/271/EWG (w uzasadnionych przypadkach jako element kompleksowego projektu);
- budowa, rozbudowa lub modernizacja oczyszczalni ścieków komunalnych;
- budowa i modernizacja systemów zaopatrzenia w wodę (w uzasadnionych przypadkach jako element kompleksowego projektu);
- przygotowanie dokumentacji niezbędnej do wnioskowania i realizacji przedsięwzięcia (studium wykonalności, dokumentacja techniczna dla projektów, dokumentacja przetargowa);

Minimalna wartość projektu – kompleksowe projekty dotyczące aglomeracji powyżej 15 tys. RLM bez względu na wartość.

Rodzaje beneficjentów - jednostki samorządu terytorialnego i ich związki oraz podmioty świadczące usługi wodno-ściekowe w ramach realizacji obowiązków własnych gmin.

Maksymalny poziom dofinansowania - 85% wydatków kwalifikowanych. Rzeczywisty poziom dofinansowania będzie ustalany indywidualnie w stosunku do każdego projektu w wyniku przeprowadzonej analizy finansowo - ekonomicznej po uwzględnieniu dochodów generowanych przez projekt (zgodnie z dokumentem Guidance on the methodology for carrying out Cost-Benefit Analysis).

2. Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi

Cel priorytetu:

redukcja ilości składowanych odpadów komunalnych i zwiększenie udziału odpadów komunalnych poddawanych odzyskowi i unieszkodliwianiu innymi metodami niż składowanie.

Działania w ramach priorytetu:

- 1 – Kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi ze szczególnym uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych
- 2 – Przywracanie terenom zdegradowanym wartości przyrodniczych i ochrona brzegów morskich

Działanie 2.1 Kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi ze szczególnym uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych

Przykładowe rodzaje projektów:

- kompleksowe systemy gospodarowania odpadami komunalnymi od projektu do realizacji, uwzględniające co najmniej: działania prewencyjne, selektywne zbieranie, przygotowanie odpadów do odzysku lub unieszkodliwiania oraz, o ile wynika to z planów gospodarki odpadami, instalacje do odzysku, w tym recyklingu oraz unieszkodliwiania; a także działania na rzecz likwidacji zagrożeń wynikających ze składowania odpadów zgodnie z krajowym i wojewódzkimi planami gospodarki odpadami;
- budowa:
 - punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych, w szczególności odpadów niebezpiecznych,
 - składowisk (wyłącznie jako element zakładu zagospodarowania odpadów),
 - instalacji umożliwiających przygotowanie odpadów do procesów odzysku, w tym recyklingu,
 - instalacji do odzysku, w tym recyklingu poszczególnych rodzajów odpadów komunalnych,
 - instalacji do termicznego przekształcania odpadów komunalnych z odzyskiem energii,
 - instalacji do unieszkodliwiania odpadów komunalnych w procesach innych niż składowanie,
- dostosowanie istniejących składowisk odpadów do obowiązujących przepisów;
- przygotowanie kompleksowej dokumentacji niezbędnej do wnioskowania i realizacji przedsięwzięcia w ramach działania;

Minimalna wartość projektu – brak ograniczeń (zgłaszane projekty muszą jednak dotyczyć instalacji i systemów gospodarki odpadami obsługujących co najmniej 150 000 mieszkańców);

Rodzaje beneficjentów – jednostki samorządu terytorialnego i ich związki oraz podmioty świadczące usługi z zakresu zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego; podmioty odpowiedzialne za realizację zadań wymienionych na liście indykatywnej.

Maksymalny poziom dofinansowania - 85% wydatków kwalifikowanych. Z uwagi na fakt, iż działanie może być objęte pomocą publiczną, rzeczywisty poziom dofinansowania wynikać będzie z dopuszczalnych pułapów tej pomocy;

Działanie 2.2 – Przywracanie terenom zdegradowanym wartości przyrodniczych i ochrona brzegów morskich

Przykładowe rodzaje projektów:

- rekultywacja terenów powojсковych oraz zdegradowanych przez przemysł i górnictwo (włącznie z działaniami udostępniającymi tereny do rekultywacji – usuwanie min, zanieczyszczeń ropopochodnych i chemicznych),
- projekty związane z zabezpieczeniem/stabilizacją osuwisk,
- modernizacja i budowa umocnień brzegowych,
- przygotowanie kompleksowej dokumentacji niezbędnej do wnioskowania i realizacji przedsięwzięcia w ramach działania,

Minimalna wartość projektu – 5 mln euro

Rodzaje beneficjentów – jednostki samorządu terytorialnego i ich związki, podmioty świadczące usługi z zakresu zadań własnych, wojewodowie, PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne, urzędy morskie, wojsko – jednostki organizacyjne podległe Ministrowi Obrony Narodowej oraz dla których jest on organem założycielskim lub organem nadzorczym oraz podmioty odpowiedzialne za realizację zadań wymienionych na liście indykatywnej;

Maksymalny poziom dofinansowania - 85% wydatków kwalifikowanych. Z uwagi na fakt, iż działanie może być objęte pomocą publiczną, rzeczywisty poziom dofinansowania wynikać będzie z dopuszczalnych pułapów tej pomocy.

3 – Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska

Cel priorytetu:

zapewnienie odpowiedniej ilości zasobów wodnych na potrzeby ludności i gospodarki kraju oraz minimalizacja skutków negatywnych zjawisk naturalnych oraz przeciwdziałanie poważnym awariom.

Działania w ramach priorytetu:

- 1 - Retencjonowanie wody i zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego
- 2 - Zapobieganie i ograniczanie skutków zagrożeń naturalnych oraz przeciwdziałanie poważnym awariom
- 3 - Monitoring środowiska

Działanie 3.1 – Retencjonowanie wody i zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego

Przykładowe rodzaje projektów:

- przywracanie pierwotnego kształtu doliny i koryta cieku poprzez budowę wałów, zbiegi biotechniczne, budowę lub przebudowę budowli regulacyjnych (ostrogi, opaski brzegowe itp.), odtworzenie pierwotnej trasy koryta cieku;
- budowa ponadregionalnych systemów małej retencji wraz z budową urządzeń piętrzących, modernizacja polderów depresyjnych z budową lub modernizacją przepompowni;
- utrzymanie rzek nizinnych, rzek i potoków górskich oraz związanej z nimi infrastruktury w dobrym stanie poprzez budowę oraz modernizację budowli regulacyjnych podłużnych (ostrogi, opaski brzegowe, tamy podłużne) i poprzeczne tj. progi korekcyjne a także ukształtowanie trasy regulacyjnej, budowa lub modernizacja wałów przeciwpowodziowych;
- budowa, modernizacja i poprawa stanu technicznego urządzeń przeciwpowodziowych (np. wały, przepompownie, poldery, suche zbiorniki);
- zwiększanie naturalnej retencji dolin rzecznych z zachowaniem równowagi stanu ekologicznego i technicznego utrzymania rzeki poprzez budowę polderów zalewowych, modernizację wałów przeciwpowodziowych oraz śluz wałowych;
- w uzasadnionych przypadkach realizacja wielozadaniowych zbiorników retencyjnych i stopni wodnych;
- w uzasadnionych przypadkach modernizacja i poprawa stanu bezpieczeństwa technicznego urządzeń wodnych;
- budowa, modernizacja systemów odprowadzania wód odpadowych i roztopowych do akwenów morskich;
- przygotowanie kompleksowej dokumentacji niezbędnej do wnioskowania i realizacji przedsięwzięcia w ramach działania;

Minimalna wartość projektu – pomocą mogą być objęte inwestycje dotyczące zbiorników retencyjnych powyżej 10 mln m³ lub ponadregionalnych oraz działania z zakresu wód

powodziowych o wartości powyżej 10 mln euro a także działania dotyczące odprowadzania wód opadowych i roztopowych do Morza Bałtyckiego o wartości powyżej 10 mln Euro

Rodzaje beneficjentów – Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej, Wojewódzkie Zarządy Urzędów i Melioracji Wodnej, jednostki samorządu terytorialnego i ich związki, podmioty świadczące usługi z zakresu zadań własnych jst, PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne oraz podmioty realizujące inwestycje wskazane na liście indykatywnej

Maksymalny poziom dofinansowania - 85% wydatków kwalifikowanych

Działanie 3.2 - Zapobieganie i ograniczanie skutków zagrożeń naturalnych oraz przeciwdziałanie poważnym awariom

Przykładowe rodzaje projektów:

- budowanie i doskonalenie stanowisk do analizowania i prognozowania zagrożeń naturalnych i stwarzanych poważnymi awariami, w tym: wyposażenie w specjalistyczny sprzęt;
- zakupy specjalistycznego sprzętu niezbędnego do skutecznego prowadzenia akcji ratowniczych oraz usuwania skutków zagrożeń naturalnych i poważnych awarii np. samochody ratownictwa chemicznego, ratownictwa ekologicznego, samochody ratowniczo gaśnicze, pompy, łodzie, sprzęt zaplecza socjalnego dla ewakuowanych, nośniki kontenerów z innym sprzętem specjalistycznym;
- wsparcie techniczne krajowego systemu reagowania kryzysowego oraz ratowniczo-gaśniczego w zakresie ratownictwa ekologicznego i chemicznego;
- realizacja przedsięwzięć w zakresie metod i narzędzi do analizowania zagrożeń poważnymi awariami;
- przygotowanie kompleksowej dokumentacji niezbędnej do wnioskowania i realizacji przedsięwzięcia w ramach działania.

Minimalna wartość projektu – 1 mln euro

Rodzaje beneficjentów – Komenda Główna oraz komendy wojewódzkie Państwowej Straży Pożarnej, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska i Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Środowiska, PGL Lasy Państwowe oraz jego jednostki organizacyjne, urzędy morskie oraz Morska Służba Poszukiwania i Ratownictwa

Maksymalny poziom dofinansowania - 85% kwalifikujących się wydatków

Działanie 3.3 - Monitoring środowiska

Przykładowe rodzaje projektów:

- wdrażanie nowych narzędzi i metod obserwacji stanu środowiska;
- przygotowanie nowych bądź modernizacja istniejących baz danych do gromadzenia i przetwarzania informacji o środowisku;
- przygotowanie kompleksowej dokumentacji niezbędnej do wnioskowania i realizacji przedsięwzięcia w ramach działania.

Minimalna wartość projektu – 1 mln euro

Rodzaje beneficjentów – Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Środowiska, Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej, oraz PGL Lasy Państwowe oraz jego jednostki organizacyjne

Maksymalny poziom dofinansowania - 85% wydatków kwalifikowanych.

4. Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorców do wymogów ochrony środowiska

Cel priorytetu:

ograniczanie negatywnego wpływu istniejącej działalności przemysłowej na środowisko i dostosowanie przedsiębiorstw do wymogów prawa wspólnotowego.

Działania w ramach priorytetu:

- 1 – Wsparcie systemów zarządzania środowiskowego
- 2 – Racjonalizacja gospodarki zasobami i odpadami
- 3 - Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie wdrażania najlepszych dostępnych technik
- 4 - Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie gospodarki wodno-ściekowej
- 5 - Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie ochrony powietrza
- 6 - Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie odzysku i unieszkodliwiania odpadów specyficznych lub niebezpiecznych

Działanie 4.1 - Wsparcie systemów zarządzania środowiskowego

Przykładowe rodzaje projektów:

- publikacja materiałów uzasadniających wprowadzenie systemów zarządzania środowiskowego;
- wykonanie audytu niezbędnego dla uzyskania certyfikatu;

- projekty dostosowawcze dla przedsiębiorstw, warunkujące uzyskanie certyfikatu;
- projekty dla uzyskania eko-znaków dla produktów;
- projekty związane z wprowadzeniem eko-etykiet.

Działanie 4.2 - Racjonalizacja gospodarki zasobami i odpadami

Przykładowe rodzaje projektów:

- zastępowanie surowców pierwotnych surowcami wtórnymi z odpadów;
- ograniczanie ilości powstawania odpadów;
- ograniczanie zużycia surowców naturalnych, w tym wody oraz ograniczanie zużycia energii;

Działanie 4.3 - Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie wdrażania najlepszych dostępnych technik (BAT)

Przykładowe rodzaje projektów:

- zmiany technologii służące eliminowaniu szkodliwych oddziaływań i uciążliwości poprzez zapobieganie emisjom do środowiska;
- zmiany technologii służące zmniejszeniu zapotrzebowania na energię, wodę oraz surowce, ze szczególnym uwzględnieniem wtórnego wykorzystania ciepła odpadowego oraz eliminacji wytwarzania odpadów;
- zmiany technologii ukierunkowane na ograniczenie wielkości emisji niektórych substancji i energii do poziomu określonego w przepisach krajowych i wspólnotowych oraz w dokumentach referencyjnych BAT;
- inwestycje w urządzenia ograniczające emisje do środowiska (tzw. urządzenia „końca rury”), których zastosowanie jest niezbędne dla spełnienia zaostrzających się standardów emisyjnych lub granicznych wielkości emisji;

Działanie 4.4 - Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie gospodarki wodno-ściekowej

Przykładowe rodzaje projektów:

- inwestycje mające na celu zmniejszenie zużycia wody oraz ilości substancji niebezpiecznych odprowadzanych wraz ze ściekami;
- budowa lub modernizacja oczyszczalni lub podczyszczalni ścieków przemysłowych;

Działanie 4.5 - Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie ochrony powietrza

Przykładowe rodzaje projektów:

- modernizacja lub rozbudowa obiektów spalania paliw i systemów ciepłowniczych;
- modernizacja urządzeń lub wyposażenie obiektów spalania paliw w urządzenia lub instalacje do ograniczenia emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych;
- konwersja obiektów spalania paliw na rozwiązania przyjazne środowisku;

Działanie 4.6 - Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie odzysku i unieszkodliwiania odpadów poużytkowych lub niebezpiecznych

Przykładowe rodzaje projektów:

- budowa, rozbudowa lub modernizacja instalacji do odzysku, w tym recyklingu lub unieszkodliwiania odpadów poużytkowych lub niebezpiecznych, ze szczególnym uwzględnieniem obiektów, które mogą pełnić funkcje usługowe, zgodnie z krajowym i wojewódzkimi planami gospodarki odpadami, dla położonych w pobliżu jednostek gospodarczych, które nie mogą uniknąć wytwarzania podobnych typów odpadów;
- budowa, rozbudowa lub modernizacja instalacji do przekształcania odpadów w celu ułatwienia magazynowania i transportu odpadów oraz przygotowania ich do odzysku lub unieszkodliwiania;
- budowa, rozbudowa lub modernizacja instalacji do zbierania lub magazynowania odpadów, w szczególności odpadów niebezpiecznych;

Minimalna wartość projektu – wsparcie projektów według typu bez względu na wartość.

Rodzaje beneficjentów – przedsiębiorcy (w przypadku działania 4.5. – podmioty prowadzące inwestycje związane z instalacjami wskazanymi na liście w Traktacie Akcesyjnym).

Maksymalny poziom dofinansowania – zostanie ograniczony poprzez limity wynikające z pomocy publicznej.

5. Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych

Cel priorytetu :

ograniczenie degradacji środowiska naturalnego oraz strat zasobów różnorodności biologicznej.

Działania w ramach priorytetu:

1 – Wspieranie kompleksowych projektów z zakresu ochrony siedlisk przyrodniczych

(ekosystemów) na obszarach chronionych oraz zachowanie różnorodności gatunkowej

2 - Zwiększenie drożności korytarzy ekologicznych

3 - Opracowanie planów ochrony

4 - Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających ochronie środowiska,
w tym różnorodności biologicznej

Działanie 5.1 - Wspieranie kompleksowych projektów z zakresu ochrony siedlisk przyrodniczych (ekosystemów) na obszarach chronionych oraz zachowanie różnorodności gatunkowej

Przykładowe rodzaje projektów:

- odbudowa zdegradowanych siedlisk nieleśnych i wodnych;
- usuwanie gatunków inwazyjnych;
- kształtowanie strefy ekotonów na granicy siedlisk leśnych i nieleśnych;
- usuwanie nalotu roślinności drzewiastej i krzewiastej na siedliskach nieleśnych;
- przywracanie właściwych stosunków wodnych siedlisk wodno-błotnych;
- wykup gruntów kluczowych dla ochrony przyrody i ich renaturalizacja;
- budowa lub modernizacja małej infrastruktury służącej udostępnianiu dla turystów obszarów chronionych, w tym budowa ścieżek dydaktycznych, ścieżek rowerowych, szlaków, parkingów, punktów widokowych, wież widokowych, zadaszeń;
- ochrona ex situ i in situ o zagrożonych pulach genowych oraz gatunków chronionych;
- reintrodukcja gatunków;
- budowa centrów przetrzymywania gatunków CITES i ośrodków rehabilitacji zwierząt;
- budowa lub rozbudowa obiektów dla zwierząt i roślin w ogrodach zoologicznych lub w ogrodach botanicznych w ramach krajowych programów ochrony gatunków;
- realizacja programów ochrony puli genowej krajowych gatunków drzew leśnych, selekcji i testowania potomstwa;
- przygotowanie kompleksowej dokumentacji niezbędnej do wnioskowania i realizacji przedsięwzięcia w ramach działania;

Minimalna wartość projektu – 100 tys. euro.

Rodzaje beneficjentów – parki narodowe, nadleśnictwa lub ich grupy, organizacje pozarządowe, jednostki rządowe, samorządowe oraz podmioty sprawujące nadzór lub zarządzające ochroną obszarów chronionych, wojewoda, ogrody botaniczne, ogrody zoologiczne, instytucje naukowe, Urzędy Morskie oraz inne podmioty sprawujące nadzór lub zarządzające ochroną obszarów chronionych.

Maksymalny poziom dofinansowania – do 85% wydatków kwalifikowanych.

Działanie 5.2. - Zwiększenie drożności korytarzy ekologicznych

Przykładowe rodzaje projektów:

- przywracanie drożności i funkcjonowania ekologicznych korytarzy lądowych w tym korytarzy umożliwiających funkcjonowanie sieci Natura 2000;
- zniesienie lub ograniczenie barier dla przemieszczania się zwierząt, które tworzy istniejąca infrastruktura techniczna;
- przygotowanie kompleksowej dokumentacji niezbędnej do wnioskowania i realizacji przedsięwzięcia w ramach działania.

Minimalna wartość projektu – 500 tys. euro.

Rodzaje beneficjentów – RZGW, KZGW, zarządcy dróg i linii kolejowych, właściwe jednostki rządowe i samorządowe, parki narodowe, organizacje pozarządowe, Urzędy Morskie oraz podmioty sprawujące nadzór lub zarządzające ochroną obszarów chronionych .

Maksymalny poziom dofinansowania – do 85% kwalifikujących się wydatków.

Działanie 5.3 - Opracowanie planów ochrony

Przykładowe rodzaje projektów:

- opracowanie planów ochrony dla obszarów specjalnej ochrony ptaków i specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000 i parków narodowych oraz innych obszarów chronionych;
- opracowanie krajowych programów ochrony wybranych gatunków lub siedlisk przyrodniczych;

Minimalna wartość projektu – 100 tys. euro

Rodzaje beneficjentów – jednostki sprawujące nadzór nad obszarami chronionymi, nadleśnictwa i ich grupy oraz jednostki rządowe

Maksymalny poziom dofinansowania – do 85% kwalifikujących się wydatków

Działanie 5.4 - Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających ochronie środowiska, w tym różnorodności biologicznej

Przykładowe rodzaje projektów:

- ogólnopolskie lub ponadregionalne projekty szkoleniowe lub programy edukacyjne dla

wybranych grup społecznych i zawodowych mające na celu podnoszenie kwalifikacji i kształtowanie świadomości w zakresie zrównoważonego rozwoju;

- kampanie informacyjno-promocyjne dotyczące wybranych aspektów środowiska i jego ochrony prowadzone z udziałem środków masowego przekazu, społecznych organizacji ekologicznych i innych podmiotów, w tym badania opinii publicznej ex-ante i ex-post;
- ogólnopolskie i międzynarodowe imprezy masowe, których celem jest popularyzacja wiedzy o środowisku oraz kształtowanie proekologicznych postaw społecznych;
- budowanie sieci partnerstwa na rzecz ochrony środowiska, moderowanie platform dialogu społecznego jako elementu integrującego społeczeństwo, zwłaszcza organizacje społeczne w procesie podejmowania decyzji;
- organizacja ogólnopolskich konkursów i festiwali ekologicznych;

Minimalna wartość projektu – 500 tys. euro dla kampanii promocyjno-informacyjnych oraz imprez masowych, dla pozostałych – 100 tys. euro.

Rodzaje beneficjentów – nadleśnictwa i ich grupy, ośrodki doradztwa rolniczego, organy administracji państwowej i samorządowej, podmioty specjalizujące się w organizacji imprez targowych, stowarzyszenia inżynierów, techników, architektów i urbanistów, rolników, Policja, Służba Celna, Straż Graniczna, Straż Pożarna, pozarządowe organizacje ekologiczne, parki narodowe, parki krajobrazowe i ich zespoły, wojewódzcy konserwatorzy przyrody, inne podmioty sprawujące nadzór lub zarządzające ochroną obszarów chronionych, ośrodki edukacji ekologicznej, jednostki badawczo – rozwojowe.

Maksymalny poziom dofinansowania – do 85% kwalifikujących się wydatków.

Dla priorytetów od 1 do 5 decyzja o dofinansowaniu:

- podejmowana na poziomie Komisji Europejskiej dla projektów o wartości powyżej 25 mln euro;
- podejmowana na poziomie krajowym dla projektów o wartości poniżej 25 mln euro;

uzależniona od jakości przedłożonej dokumentacji i spełnienia przez projekt parametrów określonych w dokumentach programowych i uzupełniających.

6. Transeuropejskie sieci transportowe TEN-T

Cel priorytetu :

poprawa dostępności komunikacyjnej Polski i połączeń międzyregionalnych poprzez rozwój drogowej i lotniczej sieci TEN-T.

Działania w ramach priorytetu:

- 1 - Rozwój sieci drogowej TEN-T
- 2 - Rozwój sieci lotniczej TEN-T

Przykładowe rodzaje projektów:

- budowa odcinków autostrad,
- budowa odcinków dróg ekspresowych,
- przebudowa dróg krajowych do nośności 115 kN/oś,
- przebudowa lub budowa odcinków dróg krajowych w miastach na prawach powiatu,
- budowa obwodnic miast w ciągach dróg krajowych,
- przygotowanie kompleksowej dokumentacji niezbędnej do wnioskowania i realizacji przedsięwzięcia w ramach działania,
- budowa lub modernizacja terminali pasażerskich;
- budowa lub modernizacja infrastruktury lotniskowej: pasów startowych, dróg kołowania, płyty lotniska, stanowisk postojowych;
- wsparcie działań zmierzających do przygotowania budowy drugiego lotniska centralnego;
- rozbudowa infrastruktury i systemów łączności, nawigacji i dozoru (CNS);
- przygotowanie kompleksowej dokumentacji niezbędnej do wnioskowania i realizacji przedsięwzięcia w ramach działania.

7. Transport przyjazny środowisku

Cel priorytetu :

Zwiększenie udziału ekologicznych gałęzi transportu w ogólnym przewozie osób i ładunków

Działania w ramach priorytetu:

- 1 - Rozwój transportu kolejowego
- 2 - Rozwój transportu morskiego
- 3 - Transport miejski w obszarach metropolitalnych
- 4 - Rozwój transportu intermodalnego
- 5 - Poprawa stanu śródlądowych dróg wodnych

Przykładowe rodzaje projektów:

- modernizacja linii kolejowych,
- modernizacja portów morskich wraz z dostępem od strony lądu i morza,
- budowa i rozbudowa sieci transportu miejskiego na terenie 9 obszarów metropolitalnych,

- budowa i rozbudowa terminali transportu intermodalnego,
- modernizacja istniejącej zabudowy regulacyjnej rzeki Odry,
- przebudowa przejść żeglownych.

8. Bezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe

Cel priorytetu :

Poprawa stanu bezpieczeństwa w transporcie drogowym oraz dostępności komunikacyjnej Polski i drogowych połączeń międzyregionalnych, położonych poza siecią TEN-T

Działania w ramach priorytetu:

- 1 - Bezpieczeństwo ruchu drogowego
- 2 - Drogi krajowe poza siecią TEN-T
- 3 - Rozwój Inteligentnych Systemów Transportowych
- 4 - Bezpieczeństwo i ochrona transportu lotniczego

Przykładowe rodzaje projektów:

- kampanie medialne w zakresie bezpieczeństwa ruchu drogowego,
- przebudowa miejsc szczególnie niebezpiecznych,
- budowa i modernizacja dróg krajowych (w tym także w miastach na prawach powiatu) poza siecią TEN-T,
- projekty pilotażowe w zakresie Inteligentnych Systemów Transportowych,
- rozbudowa systemów bezpieczeństwa lotnisk.

9. Infrastruktura drogowa w Polsce wschodniej

Cel priorytetu :

Poprawa połączeń komunikacyjnych głównych miast województw wschodniej Polski z pozostałą częścią kraju poprzez rozwój sieci drogowej na terenie tych województw.

Działania w ramach priorytetu:

- 1 - Zapewnienie sprawnego dostępu drogowego do największych ośrodków miejskich na terenie wschodniej Polski

Przykładowe rodzaje projektów:

- przebudowa drogi krajowej S8 (odcinek: Wyszaków-Białystok),
- przebudowa drogi krajowej S17 (odcinek: Zakręt-Lublin)

10. Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku

Cel priorytetu :

Poprawa bezpieczeństwa energetycznego państwa w zakresie oddziaływania sektora energetyki na środowisko.

Realizacja priorytetu będzie zmierzać do poprawy sprawności wytwarzania energii elektrycznej, obniżenia strat w przesyłce i dystrybucji energii elektrycznej oraz ciepła, zmniejszenia zużycia energii w sektorze publicznym.

Ponadto wsparcie będzie służyć budowie nowych mocy wytwórczych opartych na odnawialnych źródłach energii oraz produkcji biokomponentów i biopaliw.

Działania w ramach priorytetu:

- 1- Wysokosprawne wytwarzanie energii
- 2 - Efektywna dystrybucja energii
- 3 - Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej
- 4 - Wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych
- 5 - Wytwarzanie biopaliw ze źródeł odnawialnych
- 6 - Rozwój przemysłu dla OZE

Przykładowe rodzaje projektów:

- budowa lub modernizacja jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w skojarzeniu zgodnie z wymogami dla wysokosprawnej kogeneracji określonymi w dyrektywie 2004/8/WE;
- zastępowanie jednostek wytwarzania ciepła jednostkami wytwarzania energii w skojarzeniu zgodnie z wymogami dla wysokosprawnej kogeneracji określonymi w dyrektywie 2004/8/WE;
- rozbudowa lub modernizacja sieci dystrybucyjnych wysokiego, średniego i niskiego napięcia;
- budowa nowych oraz modernizacja istniejących systemów dystrybucji ciepła użytkowego poprzez zastosowanie energooszczędnych technologii i rozwiązań;
- termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej wraz z wymianą wyposażenia tych obiektów na energooszczędne;
- budowa lub zwiększenie mocy jednostek wytwarzania: energii elektrycznej

wykorzystujących energię wiatru, wody w małych elektrowniach wodnych do 10 MW, biogazu i biomasy; ciepła przy wykorzystaniu energii geotermalnej oraz słonecznej;

- budowa instalacji do produkcji biokomponentów i biopaliw stanowiących samoistne paliwa, z wyłączeniem produkcji bioetanolu i czystego oleju roślinnego;
- budowa zakładów produkujących urządzenia do wytwarzania energii z OZE i do produkcji biokomponentów i biopaliw;
- budowa i modernizacja sieci elektroenergetycznych umożliwiających przyłączenie jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych do Krajowego Systemu Elektroenergetycznego.

11. Bezpieczeństwo energetyczne

Cel priorytetu :

Poprawa bezpieczeństwa energetycznego państwa poprzez tworzenie nowych zdolności przesyłowych i transportowych energii elektrycznej, gazu ziemnego i ropy naftowej oraz rozbudowę podziemnych magazynów gazu ziemnego.

Działania w ramach priorytetu:

- 1- Rozwój systemów przesyłowych energii elektrycznej, gazu ziemnego i ropy naftowej oraz budowa i rozbudowa magazynów gazu ziemnego
- 2- Budowa systemów dystrybucji gazu ziemnego na terenach niezgazyfikowanych i modernizacja istniejących sieci dystrybucji

Przykładowe rodzaje projektów:

- budowa i modernizacja sieci przesyłowych energii elektrycznej, gazu ziemnego i ropy naftowej oraz urządzeń technicznych zapewniających prawidłową pracę systemów przesyłowych;
- budowa podziemnych magazynów gazu ziemnego;
- budowa infrastruktury zapewniającej dywersyfikację źródeł dostaw nośników energii do kraju;
- budowa systemów dystrybucji gazu ziemnego na terenach niezgazyfikowanych i modernizacja istniejących sieci dystrybucji
- zakup lub budowa urządzeń i obiektów technicznych zapewniających prawidłową pracę systemów dystrybucyjnych gazu ziemnego.

12. Kultura i dziedzictwo kulturowe

Cel priorytetu :

Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego o znaczeniu światowym i europejskim dla zwiększenia atrakcyjności Polski.

Działania w ramach priorytetu:

- 1 - Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym
- 2 - Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym
- 3 - Rozwój infrastruktury szkolnictwa artystycznego

Przykładowe rodzaje projektów:

- rewitalizację, rewaloryzację, konserwację, renowację, restaurację, zachowanie, a także adaptację na cele kulturalne obiektów wpisanych do rejestru zabytków i zespołów obiektów wraz z ich otoczeniem;
- zakup i remont trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej w obiektach będących celem projektu (wyłącznie jako jeden z elementów projektu);
- konserwacja muzealiów, archiwaliów, starodruków, księgozbiorów, zbiorów filmowych oraz innych zabytków ruchomych;
- rozwój zasobów cyfrowych w dziedzinie zasobów bibliotecznych i archiwalnych oraz zasobów wirtualnych muzeów; tworzenie kompleksowych systemów informacji oraz zabezpieczeń przed nielegalnym wywozem dzieł sztuki przez granice oraz zabezpieczenie zabytków ruchomych przed kradzieżą i zniszczeniem;
- przygotowanie dokumentacji niezbędnej do wnioskowania i realizacji przedsięwzięcia;
- budowa, rozbudowa i modernizacja instytucji kultury oraz szkół i uczelni artystycznych.

13. Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia

Cel priorytetu :

Wspieranie utrzymania dobrego poziomu zdrowia siły roboczej

Działania w ramach priorytetu:

- 1 - Rozwój systemu ratownictwa medycznego
- 2 - Inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia o znaczeniu ponadregionalnym

Przykładowe rodzaje projektów:

- rozbudowa, adaptacja, modernizacja i wyposażenie obiektów związanych z infrastrukturą ochrony zdrowia;
- zakup nowych wyrobów medycznych;

- zakup i wyposażenie środków transportu sanitarnego.

14. Infrastruktura szkolnictwa wyższego

Cel priorytetu :

Rozwój nowoczesnych ośrodków akademickich, w tym kształcących specjalistów w zakresie nowoczesnych technologii.

Działania w ramach priorytetu:

1 - Infrastruktura szkolnictwa wyższego

Przykładowe rodzaje projektów:

- budowa lub rozbudowa obiektów infrastruktury szkół wyższych wraz z wyposażeniem,
- wyposażenie uczelni w aparaturę naukowo-badawczą wykorzystywaną w procesie dydaktycznym i nowoczesne wyposażenie dydaktyczne wraz z dostosowaniem stanu technicznego infrastruktury do wymogów nowego wyposażenia;
- budowa, rozbudowa lub modernizacja obiektów infrastruktury towarzyszącej wykorzystywanej przez studentów (w ograniczonym zakresie);
- realizacja kompleksowych projektów służących zastosowaniu ICT w dydaktyce, w tym zwłaszcza zakup wyposażenia oraz technologii wspomagających kształcenie wraz z technicznym dostosowaniem infrastruktury do wymogów związanych z eksploatacją sprzętu;
- budowie lub rozbudowie lokalnych lub regionalnych szerokopasmowych i bezpiecznych sieci, współdziałających ze szkieletowymi sieciami regionalnymi lub krajowymi;
- zapewnienie dostępu do Internetu w obiektach uczelni.

15. Pomoc techniczna - EFRR

Cel priorytetu :

Efektywne wykorzystanie środków w ramach Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko” .

Działania w ramach priorytetu:

- 1 - Zarządzania programem
- 2 - Promocja i informacja
- 3 - Monitoring i ewaluacja programu

Przykładowe rodzaje projektów:

- pokrycie kosztów zatrudnienia pracowników wypełniających zadania związane z przygotowaniem, wyborem, oceną, monitorowaniem projektów i programu,
- weryfikacją płatności i kontrolą finansową,
- wsparcie procesu oceny i selekcji projektów,
- monitoring i ewaluacja,
- promocja i informacja

Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury na lata 2007-2013

OŚ PRIORYTETOWA

Przedsiębiorczość

Cel: *Wzrost potencjału gospodarczego i konkurencyjności przedsiębiorstw Warmii i Mazur*

Kategorie interwencji :

Infrastruktura B+RT (*w tym wyposażenie w sprzęt, oprzyrządowanie i szybkie sieci informatyczne łączące ośrodki badawcze*) oraz specjalistyczne ośrodki kompetencji technologicznych

Transfer technologii i udoskonalenie sieci współpracy między MŚP, między MŚP a innymi przedsiębiorstwami, uczelniami, wszelkiego rodzaju instytucjami na poziomie szkolnictwa pomaturalnego, władzami regionalnymi, ośrodkami badawczymi oraz biegunami naukowymi i technologicznymi (*parkami naukowymi i technologicznymi, technopoliami, itd.*)

Usługi w zakresie zaawansowanego wsparcia dla przedsiębiorstw i grup przedsiębiorstw

Wsparcie na rzecz MŚP w zakresie promocji produktów i procesów przyjaznych dla środowiska (*wdrożenie efektywnych systemów zarządzania środowiskiem, wdrożenie i stosowanie/użytkowanie technologii zapobiegania zanieczyszczeniom, wdrożenie czystych technologii do działalności produkcyjnej przedsiębiorstw*)

Inwestowanie w przedsiębiorstwa bezpośrednio związane z dziedziną badań i innowacji (*innowacyjne technologie, tworzenie przedsiębiorstw przez uczelnie, istniejące ośrodki B+RT i przedsiębiorstwa itp.*)

Inne inwestycje w przedsiębiorstwa

Inne działania mające na celu pobudzenie badań, innowacji i przedsiębiorczości w MŚP

Grupy beneficjentów:

- przedsiębiorcy,
- instytucje otoczenia biznesu,

- jednostki naukowe,
- szkoły wyższe,
- osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły i placówki,
- organizacje pozarządowe,
- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia

OŚ PRIORYTETOWA

Turystyka

Cel: Wzrost udziału turystyki w gospodarce regionu poprzez zwiększenie atrakcyjności oferty turystycznej regionu.

Kategorie interwencji

Inne inwestycje w przedsiębiorstwa

Ścieżki rowerowe

Inne wsparcie na rzecz wzmocnienia usług turystycznych

Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego

Rozwój infrastruktury kultury

Grupy beneficjentów:

- przedsiębiorcy,
- organizacje pozarządowe,
- administracja rządowa,
- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i innych związków wyznaniowych,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne.

OŚ PRIORYTETOWA

Infrastruktura społeczna.

Cel: Szeroka dostępność do usług społecznych dobrej jakości czynnikiem wzrostu konkurencyjności regionu.

Kategorie interwencji

Infrastruktura systemu oświaty

Infrastruktura ochrony zdrowia

Pozostała infrastruktura społeczna

Grupy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego,
- szkoły wyższe,
- osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły i placówki,
- zakłady opieki zdrowotnej działające w publicznym systemie ochrony zdrowia,
- organizacje pozarządowe,
- administracja rządowa.

OŚ PRIORYTETOWA

Infrastruktura transportowa regionalna i lokalna.

Cel: Poprawa zewnętrznej dostępności i wewnętrznej spójności transportowej regionu.

Kategorie interwencji

Kolej

Tabor kolejowy

Drogi regionalne i lokalne

Porty lotnicze

Porty

Śródlądowe drogi wodne (regionalne i lokalne)

Energia elektryczna

Grupy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego,
- administracja rządowa,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej)
- przedsiębiorcy
- organizacje pozarządowe

OŚ PRIORYTETOWA

Środowisko przyrodnicze

Cel: Wzmocnienie pozycji województwa w europejskich sieciach przyrodniczych poprzez poprawę lub zachowanie dobrego stanu środowiska i zapobieganie jego degradacji

Kategorie interwencji :

Energia odnawialna: słoneczna

Energia odnawialna: biomasa

Energia odnawialna: hydroelektryczna, geotermiczna i pozostałe

Gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi

Gospodarka i zaopatrzenie w wodę pitną

Oczyszczanie ścieków

Zapobieganie zagrożeniom (w tym opracowanie i wdrażanie planów i instrumentów zapobiegania i zarządzania zagrożeniami naturalnymi i technologicznymi)

Inne działania na rzecz ochrony środowiska i zapobiegania zagrożeniom

Grupy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego,
- administracja rządowa,
- organizacje pozarządowe,
- szkoły wyższe,
- jednostki naukowe,
- przedsiębiorcy,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne.

OŚ PRIORYTETOWA

Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego

Cel: Zwiększenie dostępu do sieci i wykorzystania technik informatycznych w gospodarce, sektorze publicznym i sferze społecznej

Kategorie interwencji :

Infrastruktura telekomunikacyjna (w tym sieci szerokopasmowe)

Usługi i aplikacje dla obywateli (e-zdrowie, e-administracja, e-edukacja, e-integracja itp.)

Usługi i aplikacje dla MŚP (e-handel, kształcenie i szkolenie, tworzenie sieci itp.)

Inne działania mające na celu poprawę dostępu MŚP do TIK i ich wydajne użytkowanie

Grupy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego,
- szkoły wyższe,
- osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły i placówki,
- przedsiębiorcy,
- instytucje otoczenia biznesu,
- organizacje pozarządowe,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- administracja rządowa,
- zakłady opieki zdrowotnej działające w publicznym systemie ochrony zdrowia
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i innych związków wyznaniowych .

OŚ PRIORYTETOWA

Pomoc techniczna.

Cel: Zapewnienie zdolności administracyjnej instytucjom uczestniczącym we wdrażaniu RPO Warmia i Mazury 2007-2013 oraz zapewnienie prawidłowego przygotowania projektów w celu poprawy ich realizacji, a także wsparcie potencjalnych beneficjentów programu

Kategorie interwencji :

Przygotowanie, realizacja, monitorowanie i kontrola

Ocena, badania / ekspertyzy, informacja i komunikacja

Grupy beneficjentów:

- Instytucja Zarządzająca RPO,
- Instytucje Pośredniczące RPO,
- jednostka programująca na kolejny okres programowania,
- beneficjenci.

Zgodnie z algorytmem przyjętym w Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia 2007 – 2013 z dnia 29 listopada 2006 r. wartość środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego przeznaczona na realizację Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007 – 2013 wynosi 6,48% całkowitej alokacji tego funduszu w ramach 16 RPO, tj. 1 036 542 041 euro.

Program Operacyjny Rozwój Obszarów Wiejskich

Siedmioletni Program Rozwoju Obszarów Wiejskich ma przyczynić się do zapewnienia opłacalności produkcji rolnej, modernizacji gospodarstw i przetwórstwa artykułów rolnych, wspartych przez rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej.

Władze Wspólnoty wskazały wszystkim państwom członkowskim jednolitą strukturę krajowych Planów Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013. Składa się ona z trzech „osi” podstawowych (w poprzednich programach zwanych priorytetami) oraz z czwartej osi dodatkowej LEADER.

Oś 1 została zatytułowana „Poprawa konkurencyjności rolnictwa i leśnictwa”, oś 2 „Poprawa stanu środowiska naturalnego i obszarów wiejskich”, oś 3 „Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie działalności rolniczej”. W skład każdej z osi wchodzi określona liczba działań. Państwa członkowskie miały do dyspozycji 37 działań. Polski projekt „PROW 2007-2013” wprowadza 24 działania.

Na oś 1 przeznaczono 44,5%, na oś 2 – 36,6%, na oś 3 – 16,2%, a na oś 4 (LEADER) oraz pomoc techniczną 2,6% środków unijnych. Ta struktura wskazuje priorytet działań służących rozwojowi polskiej gospodarki żywnościowej, ale zwiększa też środki na ochronę środowiska naturalnego. Analiza wielkości kwot dotacji pokazuje jednak, że PROW 2007-2013 jest programem socjalnym, podobnie jak te obecnie realizowane. Na działania wspierające bezpośrednio rozwój gospodarczy regionów wiejskich przeznaczono bowiem 6026 mln EUR (39,3 % środków), w tym na rozwój gospodarki żywnościowej 4722 mln EUR (30,8 proc.), ochronę środowiska 3097 mln EUR (20,2 proc.), dochody 4474 mln EUR (29,2 proc.) oraz na inne 1720 mln EUR (11,2 proc.). A na dwóch pierwszych miejscach pod względem wysokości zaangażowanych środków publicznych znajdują się programy podtrzymujące dochody rolnicze – wspieranie działalności rolniczej na obszarach ONW (2286 mln EUR) oraz renty strukturalne (2188 mln EUR wraz ze środkami na pokrycie zobowiązań z lat 2004 – 2006).

Struktura programu

Program składa się z trzech osi podstawowych i czwartej Lider+.

Oś pierwsza: „Poprawa konkurencyjności rolnictwa i leśnictwa”

W osi 1 znajduje się 14 działań, podzielonych na trzy grupy.

Niski stopień specjalizacji gospodarstw rolnych, niedoinwestowanie w zakresie infrastruktury produkcji rolnej i rozdrobnienie struktury obszarowej wymaga zapewnienia odpowiednich instrumentów wsparcia i poniesienia nakładów finansowych na pokrycie kosztów, dostosowujących gospodarstwa rolne do rosnących wymagań wspólnotowych (w tym związanych z ochroną środowiska) oraz wzmożonej presji konkurencyjnej ze strony producentów z innych krajów unijnych oraz krajów trzecich. Na ten cel zaplanowano działania wspierające proces restrukturyzacji gospodarstw rolnych i wzmocnienie kapitału rzeczowego, przy możliwości ograniczenia wsparcia dla gospodarstw największych.

Instrumenty wsparcia Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich skierowane zostaną na dalszą poprawę konkurencyjności przemysłu spożywczego, w szczególności w odniesieniu do mikro i małych przedsiębiorstw, oraz wsparcie tworzenia wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej. Poprawa konkurencyjności sektora rolnego będzie również realizowana poprzez zapewnienie wsparcia w zakresie jakości produkcji, polepszania infrastruktury wsi i tworzenia grup zrzeszających producentów rolnych.

Realizację potrzeb w zakresie zdobywania wykształcenia i podnoszenia kwalifikacji umożliwi finansowanie szkoleń, kursów, działań informacyjnych, a także korzystanie z usług doradczych. Wsparcie to obejmować będzie zarówno sektor rolny jak i leśny.

Dotychczasowe działania prowadzone przez doradztwo na rzecz rolników i mieszkańców wsi, skupione były głównie na przygotowaniu rolników do integracji z UE oraz umożliwieniu korzystania z pomocy ze środków wspólnotowych. W związku z nowymi wyzwaniami zwiększyć powinno się zaangażowanie doradztwa do podnoszenia kwalifikacji i wiedzy w zakresie nowoczesnego gospodarowania, zarządzania gospodarstwem jako przedsiębiorstwem, stosowania zasady wzajemnej zgodności (cross-compliance), norm produkcji, zdrowia publicznego, dobrostanu zwierząt, jakości żywności, stosowania dobrej praktyki rolniczej i leśnej zgodnej z ochroną środowiska oraz czynnej ochrony zasobów przyrody.

Program zakłada poprawę konkurencyjności rolnictwa poprzez modernizację techniczną gospodarstw, rozwinięcie usług produkcyjnych, tworzenie sprawnych łańcuchów produkcyjno-handlowych zwłaszcza w zakresie produktów markowych, obejmujących wszystkie ogniwa - od laboratoriów naukowych do handlu i gastronomii.

Wsparcie młodych rolników i zapewnienie źródła utrzymania osobom w wieku przedemerytalnym, rezygnującym z działalności rolniczej, umożliwi przyspieszenie odpowiednich przekształceń strukturalnych na wsi. Po doświadczeniach PROW na lata 2004–

2006 zaostrzono jednak kryteria dostępu do działania związanego ze **wsparciem młodych rolników**, rozpoczynających samodzielne gospodarowanie. Dodano warunek, który nakazuje młodemu rolnikowi przedstawienie planu rozwoju gospodarstwa i w ciągu 5 lat zrealizować jego założenie. Przynajmniej 50% otrzymanej pomocy rolnik będzie musiał przeznaczyć na inwestycje. Gospodarstwo młodego rolnika nie może być mniejsze od średniego gospodarstwa w danym województwie i nie większe niż 300 ha (w przypadku działów specjalnych produkcji rolnej kryterium minimalnej powierzchni nie obowiązuje). W okresie realizacji biznesplanu (5 lat) gospodarstwo musi spełnić wymagane przepisami prawa standardy w zakresie higieny, ochrony środowiska i warunków utrzymania zwierząt. Jednorazowa premia dla młodego rolnika wynosi tyle, co w latach 2004-2006, czyli 50 tys. złotych.

Zainteresowanie tym działaniem będzie bardzo duże (w minionym okresie młodzi rolnicy złożyli ponad 18 tys. wniosków na kwotę znacznie przekraczającą środki przewidziane na trzylecie 2004–2006). Chętni do skorzystania z tych środków muszą liczyć się z tym, że realizacja podanych we wnioskach planów rozwoju gospodarstwa będzie dokładnie sprawdzana.

Duże znaczenie w tej osi **ma działanie związane z modernizacją gospodarstw rolnych**, polegającą na inwestycjach poprawiających ogólne wyniki gospodarowania. Jest to działanie, które było w okresie poprzedzającym akcesję częścią Programu Operacyjnego SAPARD, a następnie w latach 2004–2006 częścią SPO „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich”. Rolnicy coraz częściej decydują się na – sprzyjającą wzrostowi siły ekonomicznej gospodarstw - modernizację budynków inwentarskich i ich wyposażenia.

PROW 2007–2013 kładzie duży nacisk na **zwiększanie wartości dodanej produktów rolnych i leśnych**. Sukces SAPARDu pokazał, że inwestycje w przemyśle rolno-spożywczym są bardzo efektywne. Modernizacja kilku kluczowych branż przemysłu rolno-spożywczego (mięsnej, drobiarskiej, mleczarskiej, rybnej, owocowo-warzywnej) w okresie poprzedzającym członkostwo przyczyniła się do szybkiego, trwałego wzrostu eksportu rolno-spożywczego do pozostałych państw członkowskich, co spowodowało wzrost popytu na niektóre podstawowe surowce rolnicze i w konsekwencji nie tylko wzrost dochodów rolniczych, ale także wzrost cen artykułów sprzedawanych przez rolników (farmer).

Kolejnym działaniem jest **„Pomoc powstającym grupom producentów”**. W latach 2004-2006 nie udało się wzbudzić zainteresowania tą formą pomocy. Chęć wzmocnienia pozycji

rynkowej i uproszczone nieco procedury powinny zachęcić rolników do organizowania się w grupy producentów.

Oś druga: „Poprawa stanu środowiska naturalnego i obszarów wiejskich”

Program zakłada, iż poza podstawową funkcją, jaką jest produkcja artykułów rolnych - obszary wiejskie pełnią też ważną rolę w zakresie ochrony środowiska, w tym ochrony zasobów wodnych i gleb, kształtowania krajobrazu, ochrony i zachowania siedlisk oraz różnorodności biologicznej. Dlatego wprowadzono odpowiednie instrumenty wsparcia oraz zachęty dla rolników, które będą sprzyjały zachowaniu i poprawie stanu siedlisk przyrodniczych i ostoi gatunków, stanowiących dobro publiczne. Cel ten będzie realizowany poprzez bezpośrednie działania, związane z odpowiednimi praktykami rolniczymi w obrębie gospodarstwa, takimi jak promowanie zrównoważonego sposobu gospodarowania, odpowiednie użytkowanie gleb i ochrona wód, kształtowanie struktury krajobrazu, przywracanie walorów lub utrzymanie stanu cennych siedlisk użytkowanych rolniczo. W tym aspekcie szczególne znaczenie mają obszary objęte siecią Natura 2000 oraz obszary, na których będą realizowane działania zgodne z Ramową Dyrektywą Wodną (2000/60/WE) w zakresie wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej.

Tego typu wsparcie będzie dodatkowo uzupełniane przez instrumenty związane z różnicowaniem działalności gospodarczej w kierunku pozarolniczym, np. związane z działalnością turystyczną, rzemieślniczą, usługową, itp. Zachowanie i dobry stan środowiska obszarów rolnych, w tym osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód i gleb, wiąże się między innymi z utrzymaniem ciągłości ich użytkowania rolniczego, tradycyjnego użytkowania łąk i pastwisk. Dotyczy to także obszarów, gdzie ze względu na utrudnienia wynikające z obecności gruntów słabszej jakości oraz położeniu na stokach oraz w paśmie podgórskim i górskim, jest to mało opłacalne. W rejonach tych istnieje ryzyko marginalizacji i zaprzestania działalności rolniczej na gruntach rolnych o słabszej jakości. W związku z tym szczególne tam konieczne będzie zapewnienie wsparcia dla użytkowania rolniczego. Planowany obszar do objęcia instrumentami sprzyjającymi unikaniu marginalizacji i zaprzestania działalności rolniczej na gruntach rolnych o słabszej jakości pokrywa ponad 53% powierzchni kraju.

Większość możliwych do realizacji działań związanych z ochroną środowiska naturalnego ma charakter wieloletni, a ich realizacja będzie w sposób trwały wpływać na zrównoważony i wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich.

Gospodarstwa rolne muszą dostosować się do wciąż rosnących standardów w zakresie wymogów weterynaryjnych, sanitarnych, higienicznych, dobrostanu zwierząt. Z uwagi na preferencje w zakresie żywności produkowanej metodami ekstensywnymi oraz rosnący rynek

zbytu na żywność ekologiczną i produkty z ograniczoną zawartością substancji konserwujących, właściciele gospodarstw muszą zmienić dotychczasowe praktyki w zakresie nawożenia, stosowania pestycydów, dodatków do pasz przyspieszających wzrost. Wymogi te sprawiają, że jednostkowy koszt produkcji rośnie, a gospodarstwo traci potencjalny dochód z tytułu zaniechania intensywności produkcji, ponosząc dodatkowe koszty w zakresie dostosowań do rosnących standardów. Dlatego PROW wprowadza instrumenty stanowiące z jednej strony rekompensatę, a z drugiej zachętę dla producentów żywności do przestrzegania określonych zasad i standardów.

Oś trzecia: „Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie działalności rolnej”

Instrumenty dostępne w ramach tej osi uzupełniają priorytety z pozostałych dwóch osi. Pobudzenie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich powinno wpłynąć na możliwość koncentracji produkcji rolniczej i przejścia ludności związanej z rolnictwem do pracy w innych sektorach gospodarki, a co za tym idzie – tworzyć warunki dla przekształceń wewnątrz sektora rolnego.

Pierwsza grupa działań osi 2 dotyczy różnicowania działalności gospodarczej i niesie z sobą wielką szansę dla mieszkańców obszarów wiejskich, ze względu na duże zasoby ludzkie i wysoki poziom bezrobocia. Do najważniejszych zadań należy zwiększanie wartości dodanej do produktów np. poprzez konfekcjonowanie, stymulowanie rynku produktów lokalnych i regionalnych, turystyki, handlu, doradztwa, usług.

Drugą grupę stanowią instrumenty mające na celu poprawę jakości życia. Dotyczą one odnowy wsi, poprawy stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Uwzględniają ważne funkcje społeczne i kulturalne i mają przyczynić się do identyfikacji mieszkańców obszarów wiejskich z ich regionem wraz z jego tradycjami i wartościami.

Oś czwarta: Leader+

Czwarta dodatkowa oś nosząca nazwę Leader+ polega na wprowadzaniu w życie przez lokalne grupy strategii rozwoju, zawierających cele sformułowane co najmniej w jednej z trzech pierwszych osi. Nie wprowadza więc nowych działań, lecz jest specjalnym sposobem ich realizacji. Aktywizacja społeczności wiejskich wymaga bowiem włączenia do planowania i wdrażania lokalnych inicjatyw partnerów społecznych. Leader polega na oddolnym opracowaniu przez lokalną społeczność wiejską lokalnej strategii rozwoju obszarów wiejskich oraz realizacji wynikających z niej innowacyjnych projektów łączących zasoby, wiedzę i umiejętności przedstawicieli trzech sektorów: publicznego, gospodarczego i społecznego. Przedstawiciele ci tworzą tzw. Lokalną Grupę Działania – partnerstwo międzysektorowe,

które samodzielnie wybiera projekty, a ich realizacja przyczynia się do osiągnięcia celów wspólnie opracowanej strategii.

Działania w ramach PROW będą uruchamiano stopniowo, po opracowaniu ścisłych procedur. Limit środków na dane działanie zostanie podzielony na roczne transze. Dlatego rolnik, który planuje inwestycje w gospodarstwie np. w roku 2009 nie musi obawiać się, że wszystkie środki zostaną rozdzielone już w pierwszym roku realizacji PROW.

Modernizacja gospodarstw rolnych

W PROW na lata 2007–2013 przewidywane jest wsparcie inwestycji modernizacyjnych gospodarstw rolnych w celu poprawy ich konkurencyjności, dostosowania produkcji do wymogów ochrony środowiska, higieny produkcji, bezpieczeństwa i higieny pracy oraz warunków utrzymania zwierząt. O dotacje można się będzie ubiegać, gdy koszty inwestycji będą wyższe niż 20 tys. zł. Ograniczenie to nie dotyczy inwestycji dotyczących wyposażenia gospodarstwa rolnego w urządzenia do składowania nawozów naturalnych. Maksymalna dotacja wynosić będzie od 40 do 75 proc. kosztów, ale nie więcej niż 500 tys. zł.

Zwiększenie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej

Działanie ma na celu wsparcie inwestycji w zakresie przetwórstwa produktów rolnych i leśnych. Inwestycje mogą dotyczyć poprawy ogólnych warunków przedsiębiorstwa, wprowadzania technologii służących poprawie ochrony środowiska, a także nowych produktów i procesów produkcji. W ramach tego działania realizowane mogą być projekty związane z modernizacją lub budową zakładów przetwórczych lub obiektów handlu hurtowego. O dotacje ubiegać się mogą rolnicy, grupy producentów i małe firmy zatrudniające nie więcej niż 750 pracowników, których obrót roczny nie przekracza 200 mln euro.

O dotację będzie można wystąpić, gdy koszty inwestycji przekroczą 100 tys. zł. Trzeba będzie też wykazać, że surowce do przetwórstwa są dostarczane na podstawie umów z rolnikami. Dotacja wynosi od 25 do 50 proc. kosztów inwestycji, ale nie więcej niż 20 mln zł.

Grupy producentów rolnych

Pomoc będzie udzielana grupom producentów rolnych w pierwszym okresie ich funkcjonowania, na takich samych zasadach, jak w poprzednim PROW. Wsparcie będzie pokrywało wydatki związane z zakładaniem i kosztami administracyjnymi działania grup producentów przez okres 5 lat od ich powstania. Będzie udzielane grupom producentów

rolnych zakładanym w celu wspólnego dostosowania standardów produkcji oraz organizacji systemu sprzedaży produktów.

Pomoc udzielana będzie w formie rocznych płatności, wynoszących: w pierwszym i drugim roku – 5%, w trzecim – 4%, w czwartym – 3%, a w piątym 2% wartości produkcji sprzedanej przez grupę do sumy 1 mln euro. Jeśli wartość sprzedaży przekroczy 1 mln euro, pomoc w każdym roku będzie o połowę mniejsza. O pomoc będą mogły się ubiegać grupy wpisane do rejestru marszałka województwa w latach 2007–2013.

Wspieranie gospodarstw na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW)

Jest to wsparcie finansowe gospodarstw rolnych położonych na obszarach, na których produkcja rolnicza jest utrudniona ze względu na warunki naturalne. Pomoc jest udzielana w postaci corocznych premii do hektara użytków rolnych. Stawki dopłat do hektara podane zostaną w rozporządzeniu ministra rolnictwa. Pełna stawka przysługiwać będzie gospodarstwom do 50 ha, dla powierzchni od 50 do 100 ha przysługiwać będzie 50% stawki, a dla areału powyżej 100 ha do 300 ha dopłata wyrównawcza wynosić będzie 50% stawki. Dla obszarów powyżej 300 ha dopłaty wyrównawcze nie będą wypłacane.

Rolnik ubiegający się o dopłaty w ramach ONW musi zobowiązać się do przestrzegania zasad zwykłej dobrej praktyki rolniczej na terenie całego gospodarstwa do roku 2009. Od tego roku będzie musiał spełniać też dodatkowe kryteria tzw. zasady wzajemnej zgodności (cross-compliance).

Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne

W ramach tego działania zaplanowane są dwa schematy: „Zalesienia gruntów rolnych” i „Zalesienie gruntów nieuprawianych rolniczo”. Drugi schemat dotyczy leśnego zagospodarowania opuszczonych terenów rolniczych oraz innych gruntów np. w celu ochrony przed erozją. Pierwszy schemat dotyczy wyłącznie gruntów rolnych, na których zakładane będą plantacje. Podobnie jak w poprzednim PROW, wypłacane będzie: wsparcie na zalesienie (zwrot kosztów założenia plantacji), premia pielęgnacyjna (przez 5 lat) oraz premia zalesieniowa (przez 15 lat). Za zalesienie gruntów nierolniczych przysługiwać będą tylko dwie pierwsze podane premie.

O wsparcie na zalesienie może ubiegać się rolnik lub grupa rolników (co najmniej trzech), prowadzących działalność rolniczą na łącznej powierzchni co najmniej 3 ha.

Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej

Działanie realizowane już w ramach programu SPARD i poprzedniego PROW. Jego celem jest wsparcie tworzenia przez rolników dodatkowych źródeł dochodów w ramach:

- usług dla gospodarstw rolnych, usług dla ludności, budowlanych, instalacyjnych, transportowych, turystycznych,
- przetwórstwa produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych,
- agroturystyki,
- magazynowania i przechowywania towarów,
- sprzedaży bezpośredniej produktów pochodzących z własnego gospodarstwa rolnego,
- wytwarzania materiałów energetycznych z biomasy,
- rzemiosła i rękodzielnictwa.

Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw

W ramach tego działania udzielana będzie pomoc dla małych firm, zatrudniających nie więcej niż 10 osób i mających obrót nieprzekraczający 2 mln euro. Dotowane będą projekty mikroprzedsiębiorstw działających w miejscowościach do 2 tysięcy mieszkańców. Firmy te mogą podejmować działalność w zakresie takim, jak rolnicy tworzący dodatkowe źródła dochodów. Pomoc stanowi 50% kosztów inwestycji i nie więcej niż 500 tys. zł, a w przypadku przetwórstwa produktów rolnych i leśnych – 100 tys. zł.

Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności

W ramach PROW na lata 2007–2013 przewidziana jest pomoc dla rolników zainteresowanych produkcją żywności metodami tradycyjnymi. Grupa producentów wytwarzająca dany produkt powinna przedstawić umowę określającą jej strukturę, cel i sposób działania. Grupa ta musi ubiegać się o nadanie certyfikatu:

- Chronionej Nazwy Pochodzenia, Chronionych Oznaczeń Geograficznych i Gwarantowanych Tradycyjnych Specjalności. Projekt zakłada, iż pomoc w ubieganiu się o te certyfikaty wyniesie 3500 zł na gospodarstwo przez pierwsze 2 lata, a przez kolejne trzy – 3000 zł,
- Integrowanej Produkcji. Pomoc ma wynosić 1730 zł na gospodarstwo przez 5 lat, krajowych systemów jakości (np. Jakość, Tradycja). Stawka zostanie podana.

Szwajcarsko-Polski Program Współpracy

Szwajcarsko-Polski Program Współpracy jest formą bezzwrotnej pomocy zagranicznej przyznanej przez Szwajcarię Polsce i 9 innym państwom członkowskim Unii Europejskiej, które przystąpiły do niej 1 maja 2004 r. Na mocy umowy międzynarodowej, zawartej 20 grudnia 2007 r. w Bernie, ponad 1 mld franków szwajcarskich trafi do dziesięciu nowych państw członkowskich, z czego niemal połowa (ok. 489 mln CHF, czyli ok. 310 mln euro) przeznaczona będzie na pomoc dla naszego kraju.

Celem szwajcarskiej pomocy jest zmniejszanie różnic społeczno-gospodarczych istniejących pomiędzy Polską a wyżej rozwiniętymi państwami UE oraz różnic na terytorium Polski, pomiędzy ośrodkami miejskimi a regionami słabo rozwiniętymi pod względem strukturalnym.

O dofinansowanie projektów w ramach Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy mogą starać się: instytucje sektora publicznego i prywatnego oraz organizacje pozarządowe.

W ramach Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy obowiązuje 5-letni okres zaciągania zobowiązań i 10-letni okres wydatkowania, który rozpoczął się 14 czerwca 2007 r., tj. w dniu przyznania pomocy finansowej Polsce przez parlament Szwajcarski.

Wsparcie projektów z działu środowisko i infrastruktura:

- odbudowa, przebudowa i rozbudowa infrastruktury środowiskowej oraz poprawa stanu środowiska (m.in. zarządzanie odpadami stałymi, systemy energii odnawialnej, poprawa wydajności energetycznej);
- poprawa publicznych systemów transportowych;
- bioróżnorodność i ochrona ekosystemów oraz wsparcie transgranicznych inicjatyw środowiskowych.

Poziomy dofinansowania

- do 60 proc. całkowitych kosztów kwalifikowalnych projektu/programu;
- do 85 proc. całkowitych kosztów kwalifikowalnych w przypadku projektów/programów otrzymujących dodatkowe środki finansowe z budżetu jednostek administracji publicznej szczebla centralnego, regionalnego lub lokalnego;
- projekty dotyczące budowy zdolności instytucjonalnych oraz pomocy technicznej,

projekty realizowane przez organizacje pozarządowe oraz wsparcie finansowe, z którego korzysta sektor prywatny (linie kredytowe, gwarancje, poręczenia, udział w kapitale akcyjnym i zadłużeniu) mogą być całkowicie finansowane ze środków Programu.

Kredyty udzielane na preferencyjnych warunkach

Preferencyjne kredyty na inwestycje proekologiczne, bez możliwości umorzeń udzielane są przez Bank Ochrony Środowiska S.A.(BOŚ). Kredytobiorca musi posiadać przynajmniej 50% własnych środków na sfinansowanie zadania. BOŚ przy udzielaniu pożyczek kieruje się podobnymi kryteriami jak FOŚiGW. Są to efektywność ekologiczna zadania i jego zgodność z priorytetami dla polityki ekologicznej województwa.

Komercyjne kredyty bankowe

Komercyjne kredyty bankowe ze względu na duże koszty finansowe związane z oprocentowaniem, nie powinny być brane pod uwagę jako podstawowe źródła finansowania inwestycji, lecz jako uzupełnienie środków z pożyczek preferencyjnych. Samorządy są obecnie postrzegane przez banki jako interesujący i wiarygodni klienci, stąd dostęp do kredytów jest coraz łatwiejszy. Warunki komercyjnych kredytów inwestycyjnych udzielanych jednostkom samorządu terytorialnego są zazwyczaj każdorazowo negocjowane indywidualnie.

Własne środki inwestorów

Niektóre inwestycje będą pokrywane ze środków własnych różnych podmiotów gospodarczych i inwestorów prywatnych. Inwestycje przewidywane do realizacji przez podmioty gospodarcze mogą być dofinansowywane z kredytów komercyjnych oraz uzupełniająco z funduszy ochrony środowiska, pod warunkiem uznania danego zadania za priorytetowe.

9. ZARZĄDZANIE OCHRONĄ ŚRODOWISKA

9.1. ZARZĄDZANIE PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA

Ustawa z 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym uznaje ochronę środowiska i przyrody, leśnictwo i rybactwo śródlądowe, gospodarkę wodną, zagospodarowanie

przestrzenne, a także zapobieganie nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska za zadania przynależne do wykonywania przez powiat określone ustawami zaliczanymi do zadań publicznych o charakterze ponadregionalnym.

Kompetencje wójta, jako organu ochrony środowiska, ograniczone zostały do zadań związanych ze zwykłym korzystaniem ze środowiska przez osoby fizyczne.

Zgodnie z ustawą *Prawo ochrony środowiska* Wójt, Burmistrz, Prezydent Miasta jest zatem właściwy, w przypadku zwykłego korzystania ze środowiska przez osoby fizyczne nie będące przedsiębiorcami, w następujących sprawach:

- przyjmowanie wyników pomiarów wielkości emisji z instalacji (art. 149 POŚ),
- wydawania decyzji, nakładającej na prowadzącego instalację lub użytkownika urządzenia obowiązek prowadzenia w określonym czasie pomiarów wielkości emisji (art. 150, ust. 1, POŚ),
- przyjmowania zgłoszeń instalacji, z której emisja nie wymaga pozwolenia, mogącej negatywnie oddziaływać na środowisko (art. 152, ust 1, POŚ),
- wydawania decyzji określającej wymagania w zakresie ochrony środowiska dotyczące eksploatacji instalacji, z której emisja nie wymaga pozwolenia (art. 154 ust. 1 POŚ),
- nakładanie obowiązku wykonania przez osobę fizyczną czynności zmierzających do ograniczenia negatywnego oddziaływania instalacji lub urządzenia na środowisko,
- wstrzymanie eksploatacji instalacji (art. 368 POŚ).

Dodatkowo do kompetencji wójta należą:

- przyjmowanie informacji o wystąpieniu poważnej awarii (art. 245 ust. 1 POŚ),
- współdziałanie przy tworzeniu planu operacyjno-ratowniczego (art. 268 ust. 2 pkt 3 POŚ), wydawanie zezwoleń na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i odprowadzanie ścieków.

Z ustawy o ochronie przyrody wynika kompetencja sejmiku województwa do wprowadzania w drodze uchwały obszarów chronionego krajobrazu, pomników przyrody, stanowisk dokumentacyjnych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych oraz użytków ekologicznych.

Zadania gminy oraz obowiązki właścicieli nieruchomości dotyczące utrzymania czystości i porządku określa ustawa z dnia 13 września 1996 r. *o utrzymaniu czystości i porządku w gminach*. Utrzymanie czystości i porządku w gminach należy do zadań własnych gminy (art. 3.1).

Zarządzanie Programem Ochrony Środowiska realizowane będzie przez Urząd Gminy Dąbrówno i polegać ono będzie na inicjowaniu, organizowaniu i okresowej weryfikacji elementów programu zgodnie z wymaganiami ustawy – *Prawo ochrony środowiska*.

Instrumentami służącymi do wykonania zadań programu są:

- instrumenty prawne,
- instrumenty ekonomiczne (finansowe),
- instrumenty organizacyjne,
- instrumenty edukacyjno-informacyjne,
- monitorning realizacji programu.

Na Program Ochrony Środowiska składają się dwa rodzaje zadań: zadania własne (przedsięwzięcia realizowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji gminy) oraz zadania koordynowane (pozostałe zadania związane z ochroną środowiska i racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych, które są finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla powiatowego, wojewódzkiego i centralnego).

Instrumenty prawne – do instrumentów prawnych zgodnie z kompetencjami organów zarządzających programem i współrealizujących go, wyższego i niższego szczebla, należą w szczególności:

- decyzje – pozwolenia zintegrowane, o środowiskowych uwarunkowaniach, na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza, wytwarzanie odpadów, wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,
- zezwolenia na gospodarowanie odpadami,
- pozwolenia wodnoprawne na szczególne korzystanie z wód, wykonywanie urządzeń wodnych, wykonywanie innych czynności i robót, budowli, które mają znaczenie w gospodarowaniu wodami lub w korzystaniu z wód,
- zezwolenia – koncesje wydane na podstawie *Prawa geologicznego i górniczego*,
- cofnięcie lub ograniczenie zezwolenia lub pozwolenia na korzystanie ze środowiska,
- decyzje naprawcze dotyczące zakresu i sposobu usunięcia przez podmiot korzystający ze środowiska przyczyn negatywnego oddziaływania na środowisko i przywrócenia środowiska do stanu właściwego oraz zobowiązujące do usunięcia uchybień,
- decyzje stanowiące ochronę cennych obiektów przyrodniczych,
- uchwały wprowadzające zapisy miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planu gospodarki odpadami do prawa lokalnego,

- opłaty za korzystanie ze środowiska,
- administracyjne kary pieniężne,
- decyzje zezwalające na usuwanie drzew i krzewów,
- programy dostosowawcze dotyczące przywracania standardów jakości środowiska do stanu właściwego,
- decyzje wstrzymujące oddanie do użytku instalacji lub obiektu, a także wstrzymujące użytkowanie instalacji lub obiektu,
- decyzje o zakazie produkcji, importu, wprowadzania do obrotu.

Poprzez system pozwoleń można bezpośrednio wpływać na ochronę środowiska realizowaną w przedsiębiorstwach.

Wśród instrumentów prawnych związanych z wykonywaniem istniejącego prawa, istotne jest wykorzystanie procedury ocen oddziaływania na środowisko i prognozy skutków środowiskowych niektórych planów i programów, zgodnie z celem jakim mają one służyć, tj. jako instrumentu pomocnego w procesach decyzyjnych. W tym zakresie należy wykorzystywać uprawnienia płynące z ustalania zakresu raportu OOS dostosowanego do warunków lokalnych i uwzględniania planów i programów ochrony środowiska i gospodarki odpadami przyjętych na szczeblu gminy i powiatu. Niezbędne jest też wzmocnienie nadzoru wyższego szczebla przy uzgadnianiu projektów przyszłej decyzji lokalizacji inwestycji.

Instrumenty finansowe – do instrumentów finansowych należą:

- opłaty za korzystanie ze środowiska,
- administracyjne kary pieniężne,
- odpowiedzialność cywilna, karna i administracyjna,
- pożyczki i dotacje z funduszy ochrony środowiska,
- opłaty eksploatacyjne za pozyskiwanie kopalin.

Celem polityki gminy jest osiągnięcie takiej sytuacji aby wszystkie podmioty gospodarcze działające na terenie gminy posiadały wymagane prawem decyzje administracyjne w zakresie ochrony środowiska i wносиły ustalone prawem opłaty.

Instrumenty organizacyjne, edukacyjno-informacyjne – za wdrażanie GPOŚ w gminie odpowiedzialni będą wyznaczeni pracownicy (w szczególności pracownicy Wydziału Ochrony Środowiska) Urzędu Gminy.

9.2. MONITORING REALIZACJI PROGRAMU

Informacja o stanie środowiska jest niezbędna do ustanawiania priorytetów ochrony środowiska, do monitorowania, egzekwowania i przestrzegania przepisów ochrony środowiska. Powinna służyć zarówno podejmującym decyzje, jak i społeczeństwu, sektorowi prywatnemu, pozarządowym organizacjom ekologicznym i wszystkim zainteresowanym grupom. Dostarcza on informacji o efektach wszystkich działań na rzecz ochrony środowiska. Monitoring obejmuje określenie stopnia wykonania działań, określenie stopnia realizacji przyjętych celów, ocenę rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami a ich wykonaniem oraz analizę przyczyn tych rozbieżności.

Organ wykonawczy gminy co dwa lata będzie oceniał stopień wdrożenia Programu, w tym przygotowywał będzie Raport z jego wykonania. Wyniki dwuletniej oceny będą stanowiły podstawę do aktualizacji listy przedsięwzięć przyjętych w opracowaniu. Dodatkowo w cyklach czteroletnich zostanie poddany ocenie stopień realizacji celów ekologicznych i kierunków działań.

Dla prawidłowej oceny realizacji Programu przyjęto następujący system mierników jego efektywności:

- mierniki ekonomiczne (związane z procesem finansowania inwestycji i ochrony środowiska),
- mierniki ekologiczne (określają stan środowiska, stopień zmian w nim zachodzących, skutki zdrowotne dla mieszkańców danego obszaru),
- mierniki społeczne (określają stopień świadomości społecznej).

Proponowane wskaźniki monitorowania Programu przedstawione w poniższej tabeli są spójne z wskaźnikami przyjętymi w Programie Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego i Programie Ochrony Środowiska Powiatu Ostródzkiego, w celu umożliwienia przeprowadzenia jednolitego porównania realizacji celów zawartych w tych programach.

Tabela 13. Wskaźniki monitorowania Programu.

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jednostka
1.	Powierzchnia gruntów leśnych	ha
2.	Powierzchnia obszarów prawnie chronionych	ha
3.	Odsetek obszarów prawnie chronionych	%
4.	Wskaźnik lesistości gminy	%
5.	Stan czystości rzek płynących	klasa
6.	Stan zanieczyszczenia powietrza	strefa
7.	Długość sieci wodociągowej	km

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jednostka
8.	Liczba podłączeń sieci wodociągowej do budynków mieszkalnych	szt.
9.	Zużycie wody na 1 mieszkańca	m ³
10.	Długość czynnej sieci kanalizacji sanitarnej	km
11.	Liczba podłączeń sieci kanalizacji sanitarnej do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.
12.	Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków	szt.
13.	Liczba eksploatowanych kotłowni	szt.
14.	Długość sieci ciepłej przesyłowej	km
15.	Nakłady inwestycyjne służące ochronie środowiska	tys. zł
16.	Nakłady inwestycyjne służące ochronie wód	tys. zł
17.	Masa wytworzonych odpadów komunalnych	Mg
18.	Masa zebranych odpadów komunalnych	Mg
19.	Masa odpadów zebranych selektywnie	Mg
20.	Masa odpadów unieszkodliwionych poprzez składowanie	Mg
21.	Masa wytworzonych odpadów niebezpiecznych	Mg
22.	Odsetek mieszkańców objętych zorganizowanym systemem zbierania odpadów komunalnych	%

10. EDUKACJA EKOLOGICZNA

Kampania informacyjno-edukacyjna w szkołach – szkoły mają bardzo szerokie możliwości włączenia się w proces informacyjno-edukacyjny związany z problematyką ochrony środowiska. W tym zakresie możliwe są zarówno formy zajęć lekcyjnych, jak i pozalekcyjnych.

Szkoła powinna:

- inicjować i korzystać z kontaktów z władzami samorządowymi oraz innymi reprezentantami społeczności lokalnej; szkołami wyższymi; terenowymi ośrodkami edukacji ekologicznej i innymi instytucjami i organizacjami (w tym z pozarządowymi organizacjami ekologicznymi);
- inicjować oraz uczestniczyć w krajowych i międzynarodowych programach edukacji ekologicznej;
- stale podejmować i rozszerzać zakres praktycznych działań na rzecz ochrony środowiska w szkole i jej otoczeniu;

- eksponować pozytywną rolę dzieci w edukacji ekologicznej dorosłych;
- prowadzić edukację ekologiczną w terenie.

Dla osiągnięcia tych celów szkoła powinna wprowadzić różne formy działań bezpośrednio skierowanych na pobudzenie świadomości, podnoszenie poziomu wiedzy i wyrabianie umiejętności wśród dzieci i młodzieży, a pośrednio również u wszystkich mieszkańców powiatu.

Spośród zalecanych form należy wymienić:

- ścieżki tematyczne w ramach przedmiotu Środowisko w nauczaniu początkowym oraz w klasach wyższych w ramach poszczególnych przedmiotów;
- badania ankietowe dzieci i młodzieży;
- pogadanki i spotkania z ciekawymi ludźmi (przedstawiciele władz lokalnych, zakładów przemysłowych, organizacji ekologicznych);
- konkursy plastyczne, literackie, konkursy zbiórki surowców wtórnych;
- przedstawienia teatralne, happeningi ekologiczne;
- festyny, manifestacje, aukcje, pokazy;
- dni otwarte w zakładach przemysłowych;
- współpraca i wymiana doświadczeń z innymi szkołami poprzez internet;
- kluby młodego ekologa.

Dla wspomaganie realizacji celów stawianych szkole należy:

- rozszerzyć i pogłębić program studiów dla wychowawców przedszkolnych i nauczycieli, uwzględniając specyficzne potrzeby edukacji ekologicznej;
- zapewnić dostęp do atrakcyjnych pomocy dydaktycznych (w tym poradników i przewodników dla nauczycieli).

Kampania informacyjno-edukacyjna dla podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy Dąbrówno – główny ciężar działań informacyjno-szkoleniowych dla podmiotów gospodarczych z terenu gminy powinny przejąć izby gospodarcze, izby rzemieślnicze, cechy, kongregacje kupieckie, itp.

Zakres szkoleń powinien obejmować:

- zagadnienia prawne;
- obowiązki podmiotów gospodarczych w zakresie ochrony środowiska;
- zagadnienia związane ze stosowaniem najlepszych dostępnych technik;

- zagadnienia związane z obniżaniem materiało-, wodo- i energochłonności procesów technologicznych;
- gospodarkę odpadami przemysłowymi wraz z recyklingiem odpadów.

Zdecydowana większość osób czynnych zawodowo ma bezpośredni wpływ na stan środowiska. Wynika to z mniej lub bardziej świadomych decyzji podejmowanych na każdym stanowisku pracy. Realizacja zadań związanych z ochroną środowiska w znacznej mierze zależy jest więc od konkretnych działań podejmowanych w zakładach pracy.

Skuteczność tych działań wymaga spełnienia następujących warunków:

- wiedza o ochronie środowiska, w tym gospodarce odpadami, w miejscu pracy powinna być upowszechniana przez kierownictwo zakładu, specjalistyczne służby pracownicze i związki zawodowe, włączając w to program doskonalenia zawodowego kadry oraz elementy edukacji środowiskowej związanej ze specyfiką prowadzonej działalności;
- w programach szkoleniowych służb BHP w zakładach pracy należy podjąć tematykę skutków oddziaływania zakładów pracy na lokalne środowisko i zdrowie ludzi w zakresie gospodarki odpadami;
- we wszystkich działaniach promocyjnych należy lansować technologie i rozwiązania przyjazne środowisku.

Większe zakłady i jednostki handlowe powinny przeprowadzić cykl instruktażowo-szkoleniowy dla swoich pracowników. Szkolenia powinny uwzględniać podnoszenie ogólnej świadomości ekologicznej pracowników oraz ich zachowania konsumenckie, a także gospodarkę odpadami opakowaniowymi - w tym selektywną zbiórkę - na terenie gminy.

Kampania informacyjno-edukacyjna prowadzona przez organizacje społeczne – organizacje społeczne, w tym działające na rzecz ochrony środowiska, mają zróżnicowany charakter i formy działania, a także różnorodne powiązania ze sferą polityki, ekonomii i kultury.

Działania pozarządowych organizacji ekologicznych polegają najczęściej na:

- kształtowaniu świadomości ekologicznej osób zaangażowanych w działania społeczne,
- przybliżaniu społeczeństwu istoty i znaczenia problemów ekologicznych,
- wpływaniu na osoby i instytucje odpowiedzialne za podejmowanie decyzji dotyczących zarządzania środowiskiem,
- propagowaniu humanistycznego i kulturowego wzorca ekologii.

Dla efektywnego działania społecznych organizacji ekologicznych programy informacyjno-edukacyjne realizowane przez te organizacje winny uzyskać wsparcie zarówno merytoryczne, jak i finansowe ze strony powiatu, gmin i podmiotów gospodarczych. Głównym źródłem finansowania działań organizacji w tym zakresie powinny być Gminne i Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska. Nie wyklucza to jednak ubiegania się o fundusze z innych źródeł.

Dobra współpraca władz gminy oraz przedsiębiorstw może zaowocować włączeniem się społecznych organizacji ekologicznych w proces informacyjno-edukacyjny w następujących zakresach:

- prowadzenie szkoleń dla nauczycieli, urzędników, przedsiębiorców, działaczy samorządu terytorialnego, mieszkańców;
- przygotowywanie i kolportaż materiałów informacyjno-edukacyjnych dla mieszkańców;
- organizowanie konkursów, wystaw, prelekcji;
- prowadzenie kampanii np. Świadomy Konsument, Ekologiczne Opakowania, Odnawialne źródła energii, Agroturystyka, Ścieżki rowerowe, itp.

11. STRESZCZENIE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA

Przedmiotem niniejszego opracowania jest „*Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dąbrówno na lata 2012-2018*”.

Zasadniczym zadaniem, jakie niniejsze opracowanie ma spełnić, jest określenie celów, priorytetów i w konsekwencji działań, jakie stoją przed samorządem gminnym w dziedzinie ochrony środowiska. Ich podjęcie i wykonanie ma na celu realizację międzynarodowych zobowiązań naszego kraju, a w szczególności podjętych w związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej oraz, w znacznej mierze wynikającej z nich, Polityki Ekologicznej Państwa. Dokument został opracowany w związku z obowiązkiem nałożonym na gminy przez ustawę z 27.04.2001 Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2008.25.150 z późn. zm.) w art.17 i 18, ustawę z 27.04.2001 o odpadach (Dz. U. 2007.39.251 z późn. zm.) w art. 14 ust.6 oraz ustawę z 27.07.2001 o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. 2001.100.1085) w art. 10 w zakresie terminu jego realizacji. Zakres merytoryczny Programu ochrony środowiska określają Wytoczne sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym (MŚ grudzień 2002).

Podstawę opracowania niniejszego opracowania stanowi szereg dokumentów udostępnionych przez gminę oraz informacji, pochodzących z następujących jednostek:

- Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Olsztynie,
- Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie,
- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie,
- Główny Urząd Statystyczny,
- Starostwo Powiatowe w Ostródzie
- Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego
- Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Olsztynie

Program Ochrony Środowiska powstawał przy ścisłej współpracy z Urzędem Gminy w Dąbrównie. Konieczne było bowiem uwzględnienie zadań planowanych przez Gminę, które będzie realizować jako własne i koordynowane.

Program składa się z kilku części charakteryzujących poszczególne komponenty środowiska przyrodniczego, z analizą stanu istniejącego Gminy Dąbrówno odnośnie ochrony przyrody, gospodarki leśnej, ochrony gleb, wód powierzchniowych i podziemnych, jakości powietrza, wykorzystanie energii odnawialnej, oddziaływanie pól elektromagnetycznych, oddziaływanie hałasu. W programie zawarte są również problemy wynikające z prowadzonej

działalności człowieka oraz zagrożenia środowiska przyrodniczego, jak również przewidywane kierunki zmian, jakie nastąpią z uwzględnieniem rozwoju zrównoważonego.

Program powinien być realizowany poprzez uwzględnienie zapisów wynikających z dokumentów rządowych, zwłaszcza wynikających z listy przedsięwzięć własnych i koordynowanych. Ponadto wszelkie działania winny wynikać z przedsięwzięć zawartych w opracowaniach na szczeblu regionalnym (Program wojewódzki, Strategia województwa) i lokalnych zwłaszcza z Programu powiatowego oraz z dokumentów, koncepcji władz gminy, postulatów rozmaitych środowisk, w tym organizacji pozarządowych i mieszkańców.

Przy opracowywaniu programu, duży nacisk położono na poprawę stanu świadomości ekologicznej.